

SPELEO – svazek č. 63 (prosinec 2013)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5
Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek, Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák,
Tomáš Mokry.

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivia, Brno.

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Projekt vydání tří čísel časopisu Speleo v r. 2013 byl podpořen
Ministerstvem životního prostředí,
projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP ČR.

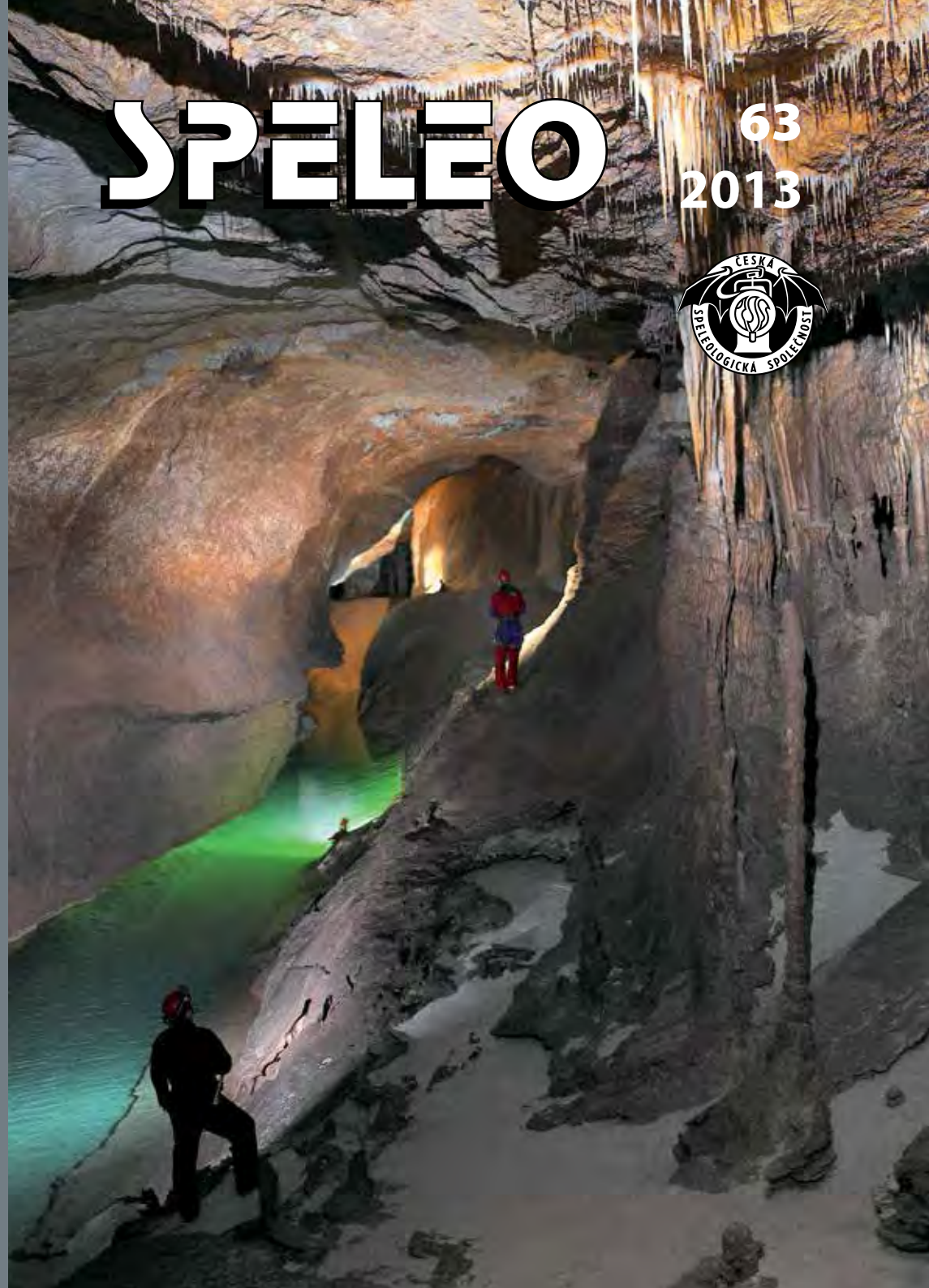
Náklad: 1400 výtisků.
Vychází nejméně 1x ročně.
ISSN 1213-4724

Ministerstvo životního prostředí

SPELEO 63 / 2013

SPELEO

63
2013

SPELEO

63
2013

ISSN 1213-4724

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy – <i>Zdeněk Motyčka</i>	2
Hospodaření ČSŠ v roce 2012 – <i>Barbora Šimečková</i>	3
KONGRESOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ	7
Závěrečná zpráva o průběhu 16. mezinárodního speleologického kongresu – <i>Zdeněk Motyčka</i>	7
DOMÁCÍ LOKALITY	32
Objevy v Modrém komínu jeskyně Spirálka – <i>Jaroslav Kučera</i>	32
Nečekaný objev v jeskyni na Turoldu – <i>Lenka Angelika Tichá</i>	35
Speleologický průzkum jeskyně Javorka v Moravském krasu – <i>Zdeněk Cihlár</i>	39
Žďárská plošina v Moravském krasu – <i>Vojtěch A. Gregor</i>	43
Ještě k výtoku Řičky v jižní části Moravského krasu – <i>Ladislav Slezák</i>	62
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	72
Zpět k Aloisově štole u Lažánek v Moravském krasu – <i>Ladislav Slezák</i>	72
ZAHRANIČNÍ LOKALITY	75
Oslavujeme úspěch na Sardinii! – <i>Daniel Hutňan a Pavel Strnad</i>	75
Mesačný tieň – Rybí očko a Hastrmanova šachta – <i>Karel Jindra</i>	76
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	78
Setkání jeskyňářů pod Ještědem – <i>Daniel Horáček</i>	78
Výsledky soutěže Czech Speleo Photo 2013	80
Speleookénko – <i>Jan Kelf Flek</i>	80
SOS netopýr	83
Nečekané ovlivnění speleologického výzkumu – <i>Smrták Pecka</i>	84
TROCHA HISTORIE	85
Historický dokument – <i>Hugo Havel</i>	85
Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 5, leden až duben 1948 – <i>Rudolf Musil</i>	91
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	96
Ferry 80 – <i>jh</i>	96
„Jeskynní kluci“ Jarda Hromas a Pavel Nosek – <i>Dana Bílková</i>	98
Jubileum Jiřiny Audyové	98
Josef Pokorný, dědek praštěný jeskyněmi – <i>Ladislav Slezák</i>	99
Milan Moravec sedmdesátníkem – <i>Radek Kopecký</i>	100
Toník Matal osmdesátiletý – <i>Michal „Shunt“ Šenkýř</i>	100
Jubilanti z Podještědí – <i>Daniel Horáček</i>	102
„Albeřice“ slaví 40 let od svého založení – <i>Radko Tásler</i>	103
Chýnovská jeskyně oslavila v letošním roce 150. výročí objevení	104

Obálka str. 1 – *Bue Marino, Ramo Sud* – Jižní větev, Sardinie (Foto K. Kýška)

Obálka str. 2 – 16. mezinárodní speleologický kongres v Brně

Obálka str. 3 – *Jeskyně na Turoldu, str. 35* – Foto 1 Vatovitý povlak hexahydritu, po pravé straně chomáče patrný povlak epsomitu (Foto L. Tichá)

Foto 2 Krystalky epsomitu na stěnách Říčených domů (Foto L. Tichá)

Foto 3 Krystaly kalcitu v Krystalické síni (Foto J. Kolařík)

Obálka str. 4 – *Tlama* (Foto J. Moravec, Czech Speleo Photo, Podzemí v detailu, 3. místo)

Nesvíti, nehřeje, nevoní (Foto L. Falteisek, Czech Speleo Photo, Podzemí v detailu, 1. místo)

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Komentář předsedy

Zdeněk Motyčka

Ve svém minulém příspěvku jsem na stejném místě připomínal blížící se 16. mezinárodní speleologický kongres. Dnes, kdy od kongresu uplynulo již několik měsíců, bych se rád k této události ještě jednou vrátil. Na následujících stranách tohoto čísla naleznete podrobnou závěrečnou zprávu o kongresu se všemi důležitými informacemi a čísly, zde připojuji pár poznámek.

Začnu konstatováním, že 16. mezinárodní speleologický kongres a všechny doprovodné akce proběhly velmi úspěšně a k velké spokojenosti účastníků, čímž byl naplněn jeden z cílů, proč jsme kongres vůbec pořádali. Bylo obrovským zástupčičiněním a poctou pro organizátory vidět a číst reakce spokojených kolegů z celého světa.

Dalším z cílů bylo v maximální možné míře prezentovat výsledky práce členů ČSS, což se podařilo dosáhnout jen částečně. ČSS měla na kongresu důstojný prezentační stánek, mnohé základní organizace využily možnosti vystavit postery o své činnosti a dvě z nich měly dokonce celé vlastní stánky. V průběhu kongresu také odezněla desítky přednášek o naší činnosti, ale všechny byly buď o úspěšných zahraničních expedicích nebo byly charakteru vědeckého. Bohužel zde nebyly prezentovány žádné z domácích objevů uplynulých let, což považuji za promarněnou šanci dát světu více vědět také o bádání v našich lokalitách. Myslím, že částečnou náhradou za to by mohlo být využití anglické verze knihy

Podzemí neznámé, kterou ČSS u příležitosti kongresu vydala v aktualizované podobě a která je nyní k dispozici na našem sekretariátě. Je ideálním dárkem pro Vaše zahraniční kolegy, kterým chcete něco hodnotného věnovat a zároveň říci něco o sobě a o České speleologické společnosti.

Tyto řádky píši v průběhu mé účasti na speleologickém setkání v italské Casole, kde se na úspěšný brněnský kongres neustále vzpomíná v tom nejlepší světěle. Jistě se o něm bude hovořit a vzpomínat i další měsíce a možná roky, bude však také záležet na nás samotných, jak toho dokážeme v budoucnu využít. Víím o nových speleologických projektech s českou účastí, víím o desítkách nových

perspektivních kontaktů a nově navázaných přátelství. Naplňuje se tím další z cílů kongresu – získat a upevnit profesní a osobní vazby se světovou speleologickou komunitou.

Nic z toho by však nebylo v takové míře možné bez obrovského osobního nasazení desítek dobrovolníků, našich kolegů, kteří věřili společné myšlence a jali se jí svými činy naplňovat. Za to jim patří obrovský dík a uznání! Připočteme-li k tomu i skutečnost, že na konci jejich snažení je, kromě všeho co jsem zmínil, také nezanedbatelný ekonomický přínos pro ČSS, je nutné opětovně vyjádřit úctu a poděkování. Děkuji všem jménem ČSS a připojuji osobní „Díky přátelé, bylo mi ctí a potěšením!“

Hospodaření ČSS v roce 2012

Barbora Šimečková, hospodářka ČSS

V hospodaření ČSS v r. 2012 mírně převládila výdajová položka. Vzhledem ke stále obtížnějšímu získávání grantových prostředků se podařilo získat pouze jeden grant, a to pro SZS. Žádost o grant na tisk časopisu Speleo nebyla úspěšná. Zásadní podíl příjmu tvoří odvody z členských příspěvků, které v r. 2012 zůstaly zhruba ve stejné výši.

Stále více členů využívá možnosti sledovat čtvrtletní přehledy o pohybu financí v interní části webu ČSS, což je potěšující. Jelikož nejsme všichni odborníky na účetnictví, členové mne kontaktují s různými dotazy, na ty nejčastější z nich se pokusím zde odpovědět.

Zejména je potřeba znovu připomenout, že od r. 2011 účtuje ČSS v tzv. podvojném účetnictví. Pro laika je dost obtížné pochopit, že v této soustavě se slovem příjmy nerozumějí výnosy, a rovněž výdaje nejsou totéž co náklady. To platí jen u jednoduchého účetnictví, tj. do r. 2010. U něj bylo možno použít jednoduchou kontrolní metodu: počáteční stav (úctu a pokladny) plus příjmy minus výdaje rovná se konečný stav (úctu a pokladny). Od r. 2011 to však již takto neplatí.

V podvojném účetnictví se účtují (rozuměj zapisují do kolonek) náklady a výnosy, které patří do příslušného

roku, bez ohledu na to, kdy došlo ke skutečnému pohybu peněz (rozuměj proplacení faktury nebo přijetí platby). K tomu může dojít v jiném roce, než kam daná operace patří. Tím dochází k matematickému rozdílu mezi náklady a výdaji (resp. výnosy a příjmy) za daný rok. V následujícím roce, např. jakmile dojde k platbě, se to samozřejmě srovná, ale protože mezitím zase naskáče u jiných faktur jiné rozdíly, působí to poněkud nejasně. Typickým druhem faktur, které jsou zdrojem rozdílů, jsou např. úhrady energií, které se platí zálohově a zálohy se vyúčtovávají jednou za rok. Nejedná se tedy o schodek hospodaření, jak se někteří členové obávali.

S naší smluvní účetní Hankou Záviškovou jsme proto nově zařadily do přehledů hospodaření na konci každého kalendářního roku také vysvětlení zmíněného rozdílu. Označení částek znaménkem plus nebo minus odpovídá příslušné položce účetní osnovy, ale to už bychom opravdu mohli jít rovnou na

školení účetních. Od toho máme přece Hanku, která za správnost účtování zodpovídá, a to i před kontrolními orgány. A všechny finanční kontroly, které nás zatím přepadly, dopadly na výbornou!

Pro úplnost zde znovu uvádíme přehled hospodaření za r. 2011 doplněný vysvětlením rozdílu, a samozřejmě přehled hospodaření za r. 2012 také s roze-psáním rozdílu.

Na závěr bych chtěla Hance Záviškové i naší sekretářce Veronice Vlčkové upřímně poděkovat za pečlivost a zodpovědnost, s níž se věnují činnosti pro většinu z nás tak nezáživně, jakou je vedení jeskyňářského účetnictví.

Pokud by se někdo z členů chtěl blíže s touto problematikou seznámit, ať se nenechá zmást tím, že v současných účetních předpisech se pro zmíněné tzv. podvojně účetnictví užívá oficiálního názvu „účetnictví“, kdežto tzv. jednoduché účetnictví nalezne pod termínem „daňová evidence“.

Rok 2011

		Zůstatek z r. 2010	566 424,98
Náklady (Kč):		Výnosy (Kč):	
Náklady SZS ČSS	191 986,43	Členské příspěvky	586 400,00
Náklady na sbor. Speleofórum	160 506,00	Grant HZS pro SZS	123 000,00
Distribuce sbor. Speleofórum	13 697,00	Dotace Jihomor. kraje SZS	100 000,00
Mzdové nákl. vč. odvodů a poj.	102 000,00	Prodej zboží	68 782,00
Nájemné Březinka	96 000,00	Prodej služeb (reklama)	11 300,00
Elektr. energie Březinka	5 481,00	Úroky z účtu	366,80

Plyn Březinka	4 197,97		
Telefon, internet	15 566,48		
Internetové aplikace a domény	25 455,53		
Náklady na Speleo č. 57, 58	57 324,00		
Distribuce Spelea č. 56, 57, 58	18 238,00		
Kancelářský a ostatní materiál	18 790,00		
Vedení účetnictví	12 000,00		
Ostatní služby	3 967,51		
Poštovné	7 088,00		
Bankovní poplatky	5 944,60		
Příspěvek do UIS	5 088,00		
Nákup zboží na prodej	5 586,00		
Nákup literatury do archivu	4 004,00		
Pojištění ČSS	4 622,00		
Daň z převodu nem. Bubovice	785, 00		
Náklady celkem:	758 327,52	Výnosy celkem:	889 848, 80
		Zůstatek k 31.12.2011	682 518,95

Rozdíl: 15 428,31 Rozdíl tvoří:

zálohy el.+ plyn uhrazené v r. 2011, vyúčtované v r. 2012	14 150,00
faktury došlé v r. 2011 uhrazené v 2012	-3 221,69
stornovaná fa za reklamu, neproplacená	4 500,00
	15 428,31

Rok 2012

		Zůstatek z r. 2011	682 518,95
Náklady (Kč):		Výnosy (Kč):	
Kancelářský materiál	20 193,00	Prodej služeb (SPF)	53 119,00
Literatura archiv	3 000,00	Prodej zboží	47 638,00
Náklady SZS	331 141,61	Prodej pozemku	4 250,00
Ostatní materiál	72,00	Členské příspěvky	581 500,00

Spotřeba el.energie	12 361,00	Přijaté dary pro SZS	9 000,00
Spotřeba plynu	17 310,67	Grant HZS pro SZS	123 000,00
Zboží na prodej	350,00	Úroky	823,82
Poštovné	6 075,00		
Nájemné Březinka	96 000,00		
Telefon, internet	13 964,61		
Internet.aplikace,domény	15 872,00		
Náklady Speleo 59	37 468,00		
Náklady Speleo 60	36 696,00		
Náklady sborník SPF	170 372,00		
Dohody (sekretářka)	102 000,00		
Účetní práce	12 000,00		
Ostatní služby	5 354,33		
Výroba medailí VH	30 894,00		
Ochranné známky	7 500,00		
Náklady VH	20 489,00		
Pojištění	4 622,00		
Daň z nemovitosti	129,00		
Příspěvek UIS	5 136,80		
Příspěvek Červený kříž	600,00		
Bankovní poplatky	5 957,07		
Náklady celkem:	955 558,09	Výnosy celkem:	819 330,82
		Zůstatek k 31.12.2012	550 817,68

Rozdíl: - 4 526,00

Rozdíl tvoří:

došlé faktury 2011 uhrazené 2012	3 222,00
došlé faktury 2012 uhrazené 2013	-3 000,00
rozdíl uhrazených a vyúčtovaných záloh na el. a plyn	4 304,00
	4 526,00

KONGRESOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ

**16th INTERNATIONAL
CONGRESS OF SPELEOLOGY**

WHERE HISTORY MEETS FUTURE

Závěrečná zpráva o průběhu 16. mezinárodního speleologického kongresu

Úvod

Ve dnech 21.–28. 7. 2013 se v Brně konal 16. mezinárodní speleologický kongres, (16 ICS), který pořádala jako svoji tradiční akci Mezinárodní speleologická unie (UIS), a který organizačně zajišťovala Česká speleologická společnost (ČSS) a účelově založené občanské sdružení Speleo2013. Kongres symbolicky navazoval na zatím jediný mezinárodní speleologický kongres, který se uskutečnil na našem území, a to na 8. mezinárodní speleologický kongres konaný v roce 1973 v Olomouci. Po USA jsme tak byli teprve druhou zemí na světě a první v Evropě, kde se tato akce uskutečnila podruhé.

Kongres se konal pod záštitou Ministerstva životního prostředí ČR, dále pod osobní záštitou hejtmána Jihomoravského kraje – Michala Haška a primátora města Brna – Romana Onderky.

Partnery kongresu bylo celkem 14 tuzemských institucí.

Ministerstvo životního prostředí ČR
Jihomoravský kraj
Město Brno
Czech Tourism
Czech Convention Bureau
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Město Blansko

Správa jeskyní ČR

Geologický ústav Akademie věd ČR

Česká geologická služba

Správa CHKO Moravský kras

Spolek pro rozvoj venkova Moravský kras

Moravské zemské muzeum

Obec Rudice

Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje

Kongres podpořilo celkem 11 sponzorů – tuzemských a zahraničních společností.

Mediform spol s r. o.

Svaz výrobců vápna ČR

Planteko

Společnost pro Moravský kras

Esri

Pivovar Starobrnno

Scurion

Beal

Vinařství rodu Pazderků

BVV Veletrhy Brno

Clever Maps

Mottem kongresu bylo „kde se historie setkává s budoucností“ (where history meets future) a bylo inspirováno celou řadou významných výročí, která jsme si v roce konání kongresu připomněli, jako např.:

- 770 let od udělení městských práv Brnu Václavem I. (1243),
- 290 let od prvního sestupu do propasti Macocha (1723),
- 80 let od překonání sifonů na podzemní Punkvě a otevření vodní plavby (1933),
- 60 let od prvního Mezinárodního speleologického kongresu v Paříži (1953),
- 40 let od Mezinárodního speleologického kongresu v Olomouci (1973).

Tato výročí symbolicky kontrastují s nejnovějšími objevy a vědeckými poznatky, které byly na kongresu prezentovány, a které v mnoha ohledech skutečně znamenají budoucnost, jako např. příspěvky z oboru geomikrobiologie, příspěvky o zkoumání jeskyní na Marsu či výcviku astronautů v jeskyních.

Organizace kongresu

Hlavním organizátorem kongresu byla ČSS, de jure potom občanské sdružení Speleo2013, založené členy organizačního výboru za tímto účelem. Prezidentem kongresu byl Prof. Pavel Bosák, ředitel Geologického ústavu Akademie věd (GÚ AV ČR) a předsedou organizačního výboru Zdeněk Motyčka, předseda ČSS.

Dalšími členy organizačního výboru, kteří měli na starosti hlavní organizační okruhy a na jejichž bedrech ležela hlavní tíha úspěšné organizace kongresu, byli:

- Pokladník: Jan Sirotek
- Vědecký sekretář: Michal Filippi
- Sekretářka: Katerina Motyckova
- Registrace: Kamila Svobodová
- Propagace: Petra Holubcová
- Ubytování: Eva Ludvíková, Robert Šamonil
- Exkurze: David Havlíček
- Technický servis: Libor Matuška
- Doprava: Igor Forgáč, Igor Harna
- Webové stránky: Tomáš Bohanes, Ladislav Blažek
- Partneři: Roman Šebela

Na organizaci a zajištění kongresových akcí se však podílely další desítky dobrovolníků, zejména členů ČSS, které zde není možné všechny jmenovat, avšak bez jejichž obětavé práce by vůbec nebylo možné kongres uskutečnit. Na největší nápor administrativních prací byla od listopadu 2012 do srpna 2013 najata jedna sekretářka a některé činnosti na kongresu byly zajišťovány pomocí brigádníků. Sídlo a hlavní kancelář poskytla organizátorům ve svých prostorách společnost Mediform s. r. o., další prostory poskytl GÚ AV ČR a privátní prostory a techniku poskytovali dle potřeby samotní organizátoři.

Účastníci kongresu

Kongresu se celkem zúčastnilo 1 007 osob z 53 zemí světa. Jednotlivé země byly zastoupeny následovně:

Alžírsko	3
Arménie.....	2
Austrálie.....	27
Belgie	10
Bermudy	1
Brazílie.....	26
Bulharsko.....	5
Česká republika.....	114
Čína	20
Egypt.....	2
Francie	41
Chorvatsko.....	23
Indie	1
Indonésie	2
Írán	5
Itálie	51

Izrael	7
Japonsko.....	7
Jihoafriická republika	1
Kanada	13
Korejská republika	5
Kostarika.....	1
Laos	1
Libanon	11
Lucembursko	2
Maďarsko	16
Makedonie	1
Malajsie.....	1
Mexiko.....	5
Německo.....	75
Nizozemsko.....	11
Norsko.....	12
Nový Zéland.....	6
Polsko.....	20
Portugalsko.....	13
Portoriko.....	12
Rakousko	39
Rumunsko.....	17
Rusko	33
Řecko	9
Slovensko.....	21
Slovinsko	35
Velké Británie	58
Spojené státy americké	147
Srbsko	5
Španělsko	9
Švédsko.....	17
Švýcarsko.....	44
Tunisko.....	4
Turecko	7
Ukrajina	7
Venezuela.....	1
Vietnam.....	1

Do místa konání kongresu se účastníci dopravili po vlastní ose – letecky do Vídně, odkud byla organizátory zajištěna doprava, dále vlakem či vlastními auty. Část

účastníků byla do Brna dopravena pořadateli předkongresových exkurzí a kempů. Účastníci byli ubytováni dle vlastního výběru v hotelech Voroněž I a Voroněž II, v hotelu Garni, na kolejích Masarykovy Univerzity na Viniční ul. a v kempu, který byl původně zřízen v neďalekém areálu TJ Favorit Brno, ale nakonec byl pro nevyhovující podmínky přemístěn do areálu BWV.

Kongresové prostory a služby

Samotný kongres se konal v prostorách BVV – Veletrhy Brno, známých jako brněnské výstaviště. Hlavní část – registrace, informace, výstavní a prodejní stánky, fotografické a mapové expozice byly umístěny v prostorách Pavilonu A. Ve stejném pavilonu se konala i soutěž ve speleologických dovednostech – SpeleOlympic a v nádherném sále Rotunda probíhal festival filmů Spelemedia. Ve stejném sále se také dvakrát uskutečnilo zasedání Valné hromady UIS a vyhlášení cen za nejlepší filmy, fotografie, mapy a umělecká díla se speleologickou tematikou.

V pavilonu A1 se v sobotu 27. 7. uskutečnil slavnostní závěrečný banket. Vědecký program a všechny přednášky probíhaly v budově Kongresového centra, kde byly k dispozici sály A, B, C, D a E s celkovou kapacitou 630 míst. V kongresovém centru byly také vystaveny všechny vědecké postery.

Mezi oběma objekty byly na venkovní volné ploše instalovány dva velkokapacitní stany, ve kterých bylo provozováno občerstvení – tzv. Speleobar. Další stravovací služby zajišťovaly restaurace a kavárny v obou kongresových budovách.

Centrálním místem kongresového dění byla tzv. SpeleoVillage, umístěná v Pavilonu A2, kde byl pro účastníky k dispozici informační stánek – ICS Info-Point, jehož obsluha nepřetržitě poskytovala informace účastníkům a zajišťovala pro ně nejrůznější služby, od koupě letenek až po půjčení kol. Nedaleko umístěná registrace musela první dva dny zvládnout nápor většiny účastníků, další dny vyřizovala pozdější příchozí a zejména jednodenní vstupy, změny objednaných služeb, jednodenní exkurze apod.

V rámci SpeleoVillage bylo umístěno 35 výstav-
ních a prodejních stánků, kde jednotlivé speleologické
asociace a kluby prezentovaly svoji činnost, nebo firmy
nabízely a prodávaly nejrůznější speleologický materiál
a literaturu.

SEZNAM VYSTAVOVATELŮ A PRODEJČŮ:

Česká speleologická společnost
Australian Speleological Society
Správa jeskyní ČR
DTD – diving equipment
SCURION
ZM Production
Bibliography Commission UIS + Swiss SS Library
Caving in the Abode of Clouds Project
British Caving
Postojnska Jama
Speleo Projects
Societa Speleologica Italiana
WKU Hoffman Environmental Research
Verband der deutschen Höhlen-und Karstforscher
Espeleo Club Almería – Fed. Andaluzia Espeleología
Flash Black Corg Fotografia y Exploración Subterránea
Michael Kehs Woodworks
MTDE
SpeleoBooks
Romanian Speleological Federation
iCaverns
League Spéléologique de Franche-Comté
Speleo Concepts
Cave lighting project
Association of Omsk Innovators
Jamarska zveza Slovenije

French Federation of Speleology
Speleodiving centre “Orda.cave”
ZO ČSS Byčí skála
ZO ČSS Devon
Slovenská speleologická spoločnosť
Brasil + 20
Polish Speleological Foundation
Verband Österreichischer Höhlenforscher (VÖH)

Program kongresu – vědecký program

Vědecký program byl zahájen v pondělí 22. 7. dopo-
ledne v Rotundě pavilonu A, kde odezněly tři vyzvané
přednášky. Prvním přednášejícím byl Doc. Martin Oliva
z Moravského zemského muzea s přednáškou „The
Moravian Karst in the anthropological perspective“,
následoval Prof. Derek C. Ford z Kanady s přednáškou
„From Olomouc 1973 to Brno 2013: a review of pro-
gress in physical speleology during the past 40 years“
a poslední přednášejícím byla Dr. Annette Summers

Engel z USA s přednáškou „The caves that microbes built – the frontier of caves and karst science“.

Nosná část programu 16. mezinárodního kongresu byla soustředěna do 11 hlavních a 4 speciálních sekcí. Každá sekce měla své konvenory z řad předních světových odborníků na danou problematiku, kteří posuzovali došlé příspěvky. Z vybraných příspěvků byly jednak sestaveny tři objemné tisky kongresových sborníků, čítající celkem 1 459 stran a jednak vybráno 240 přednášek a 74 posterů, které byly na kongresu prezentovány. Oficiálním jazykem kongresu byla angličtina. Každý přednášející měl k dispozici 15 min na prezentaci a 5 min na diskuzi. Sledování času bylo vždy v kompetenci předsedajícího v dané sekci, resp. v daném sále, nicméně přednášející projeví v tomto bodě mimořádnou ukázněnost a celý, téměř týdenní program proběhl bez jakýchkoliv zpoždění!

ČLENĚNÍ, NÁZVY SEKČÍ A JMÉNA KONVENORŮ
(v závorkách) jednotlivých přednáškových sekcí v rámci 16. mezinárodního speleologického kongresu:
History of Speleology and Karst Research (Stephan Kempe),

Archaeology and Paleontology in Caves (Martin Golec),
Exploration and Cave Techniques (Aaron Bird, Robert Eavis, Jiří Kyselák),
Karst and Caves in Carbonate Rocks, Salt and Gypsum (Pavel Bosák, Michal Filippi),
Karst, Pseudokarst and Caves in Other Rocks (Pavel Bosák, Michal Filippi, Jiří Adamovič),
Speleogenesis (Philippe Audra, Didier Cailhol, Aleksander A. Klimchouk),
Modelling in Karst and Cave Environments (Matt Covington, Franci Gabrovšek),
Biospeleology, Evolution, Ecology and Threats (Ivan Horáček, Lukáš Faltejsek),
Geomicrobiology of Cave and Karst Environments (Anette S. Engel),
Protection and Management of Karst, Education (Jean-Pierre Bartholeyns, Christiane Grebe, Iona Meleg),
Other Topics – Medicine, Philosophy, Social Aspects, and Extraterrestrial Karst (Nadja Zupan Hajna, Pavel Bosák, Michal Filippi, Tomáš Bohanes),
Cave Mineralogy (Bohdan P. Onac),
Cave Climate and Paleoclimate Record of the Global Change (Yavor Shopov, Derek Ford),
Karst and Cave Survey, Mapping and Data Processing (Peter Matthews, Mladen Garašič),
Speleological Research and Activities in Artificial Underground (Mario Parise).

Program kongresu – zasedání pracovních komisí UIS, speciální setkání

V rámci kongresu proběhlo zasedání 18 pracovních komisí UIS, které řešily otázky související s předmětem jejich činnosti:

Archeology and Paleontology Commission,
Artificial Cavities Commission,
Bibliography Commission,
Glacier, Firn and Ice Caves Commission,
Longest and Deepest Caves Commission,
Pseudokarst Commission,

Cave Mineralogy Commission,
Physical Chemistry Commission,
Microbiology Commission,
Material and Technique Commission,
Cave Protection Commission,
Permanent Commission on Speleotherapy,
Speleogenesis Commission,
Volcanic Cave Commission,
Education Commission,
Cave Diving Commission,
Cave Rescue Commission,
Informatics Commission.

V rámci kongresu byl také uspořádán speciální diskuzní „kulatý stůl“ k problematice White nose syndrome, který pořádal Ústav biologie obratlovců Akademie věd ČR společně s ČESON. Účastníci setkání zde řešili nejnovější poznatky o tomto onemocnění a rovněž specifika nemoci v různých geografických lokacích.

Dalším z řady oficiálních setkání bylo zasedání FEALC – jihoamerické speleologické asociace a ISCA – zasedání asociace provozovatelů zpřístupněných jeskyní.

Program kongresu – Salony a Spelemedia

V rámci kongresu byly uspořádány tradiční soutěžní přehlídky fotografií (Photo Salon), map (Cartography Salon) a uměleckých děl vztahujících se k jeskyním a speleologii (Art Salon). Dále proběhla soutěž o nejlepší film se stejnojmennou tematikou – Spelemedia.

PHOTO SALON

Celkem bylo přihlášeno 880 fotografií od 28 autorů. Soutěžilo se v 5 kategoriích, fotografie posuzovalo pět porotců, všichni renomovaní fotografové. Jako nejlepší byli vybráni a oceněni následující autoři a fotografie:

V kategorii “Scenes from Nature” – Robbie Shone – “Blind Fish Qi Dong”.

V kategorii “Enhanced and Surreal Imagery” – Robbie Shone – “Yoga in Gail Dong”.

V kategorii “Cave Photo Image” – Philippe Crochet – “Nam non – Great gallery”.

V kategorii “Story Series” – Robbie Shone – “China story”.

V kategorii “Humor” – Guillaume Pelletier – “Qi keng po”.

Vítěz salonu – Peter Hofmann – “HDR panoramic series”.

CARTOGRAPHY SALON

Do Salonu bylo celkem přihlášeno 43 prací. Soutěžilo se v 6 kategoriích, díla posuzovalo celkem 6 porotců. Jako nejlepší byli vybráni a oceněni následující autoři a díla:

V kategorii “Cave Cartography” – Stephen Gladieux – Base Camp Section, Fisher Ridge, Cave System.

V kategorii “Regional Cartography” – Petra Gostinčar – Speleological map of the Kanin massif.

V kategorii “Artificial Underground Map” – Traian Minghiras, Tudor Tamas – The city of Baia Mare medieval sewage network.

V kategorii “3D Model” – Patricia Kambesis – Bull Cave System.

V kategorii “Interactive Presentation” – Paulo Camelo – Digital Interactive Virtual Tour and Topography.

Vítěz salonu – Paulo Camelo – Digital Interactive Virtual Tour and Topography.

Dále byla v rámci kartografického salonu udělena následující čestná uznání:

Philipp Hauselmann – Hollgrotten bei Baar,
Olga Suldovská – JESO and JESOVIEV,
Daniel Hutňan – Grotta del Bue Marino,
Sarah Edalatian Araste – Map Collection from Iran.

ART SALON

V rámci tohoto salonu se sešla desítka prací, z nichž byli vybráni a oceněni nejlepší následující autoři a díla:

V kategorii “Painting/Drawing” – Taraneh Khalegali

– "In the weil of Darkness II".

V kategorii "Mixed Media" – Veronika Vogel – "Wool works I".

Vítěz salonu – Yuriko Chikano – "My dream cave II".

SPELEMEDIA

Do filmové soutěžení přehlídky se přihlásilo celkem 20 autorů s 25 filmy, z nichž tříčlenná porota vybrala jako nejlepšího film „Hadí jeskyně (Snake Cave) Slovenia“ Tomáše Rotha.

Celkově (včetně mimo soutěžních) bylo v rámci přehlídky SpeleMedia promítnuto 36 filmů od 27 autorů, z nich měli účastníci možnost vybrat rovněž nejlepší film podle svého uvážení. Cenu diváků získal film Darko Bakšiče „Expedition Lukina Jama 2010“.

Program kongresu – Valná hromada UIS

U příležitosti 16. mezinárodního speleologického kongresu proběhlo dvoudenní zasedání Valné hromady UIS. První rokovací den se konal v neděli 21. 7. a druhý v neděli 28. 7. Prvního jednání se zúčastnilo 37 oficiálních delegátů jednotlivých států, kompletní byro UIS a desítky hostů. Na programu bylo zejména projednávání zpráv o činnosti byra UIS a jednotlivých komisí, jakož i prezentace přidružených organizací. Byly předloženy návrhy na změnu Organizačního řádu a etického kodexu UIS.

Druhého jednání se zúčastnilo 41 oficiálních delegátů, opět kompletní byro UIS a desítky hostů. Byly odsouhlaseny změny v Organizačním řádu a etickém kodexu UIS, projednány zprávy pokladníka a revizorů a zejména bylo zvoleno nové byro UIS ve složení:

President:	Kyung Sik Woo (Korea)
Vicepresident:	George Veni (USA)
Vicepresident:	Efrain Mercado (Puerto Rico)
General Secretary:	Fadi Nader (Libanon)
Adjunct Secretaries:	Nadja Zupan Hajna (Slovinsko)
	Christian Dodelin (Francie)
	Zdeněk Motyčka

(Česká republika)

Jean-Pierre Bartholeyns

(Belgie)

Stan Flavel (Austrálie)

Giovanni Badino (Itálie)

Mladen Garasic (Chorvatsko)

Nivaldo Colzato (Brazílie)

Česká republika tak má po čtyřech letech opět zástupce v byru UIS v osobě předsedy ČSS Zdeňka Motyčky. Bývalý prezident Andrew Eavis, který stál v čele UIS od roku 2005, byl zvolen čestným prezidentem UIS.

Program kongresu – SpeleOlympic

V bočním křídle pavilonu A2 byla od pondělí 22. 7. do pátku 26. 7. instalována soustava speleologických

trenažerů, kde měli zájemci možnost si ověřit svoje dovednosti a výkony v soutěži SpeleOlympic. Celkem soutěžilo 145 osob v šesti kategoriích a vítězové byli následující:

LEZENÍ PO LANĚ – 30 m (v min.)

V kategorii Junior – Alexander Wendel 5:13
 V kategorii ženy 18–44 let – Amina Chanysheva 1:48
 V kategorii ženy nad 45 let – Janine McKinnon 2:54
 V kategorii muži 18–44 let – Vrviščar Boščjar 1:23
 V kategorii muži nad 45 let – Giovanni Badino 2:28

LEZENÍ PO LANĚ – 100 m (v min.)

V kategorii ženy 18–44 let – Amina Chanysheva 7:56
 V kategorii muži 18–44 let – Henry Rockliff 7:58
 V kategorii muži nad 45 let – Giovanni Badino 12:25

LEZENÍ PO LANKOVÉM ŽEBŘÍKU – 10 m (v sec)

V kategorii Junior – Maja-Lisa Krafft 87:20
 V kategorii ženy 18–44 let – Rebecca Lawson 11:08
 V kategorii ženy nad 45 let – Lubov Chrapko 17:48
 V kategorii muži 18–44 let – Erik Pott 9:34
 V kategorii muži nad 45 let – Giovanni Badino 12:2

LANOVÝ TRENAŽÉR (v min.)

V kategorii ženy 18–44 let – Amina Chanysheva 1:48
 V kategorii ženy nad 45 let – Janine McKinnon 8:05
 V kategorii muži 18–44 let – Filipp Cherednichenko 2:01
 V kategorii muži nad 45 let – Alexandr Maramygin 4:51

ÚŽINOVÝ TRENAŽÉR (v min.)

V kategorii Junior – Zehnder Simeon 1:20
 V kategorii ženy 18–44 let – Amina Chanysheva 1:07
 V kategorii ženy nad 45 let – Lubov Chrapko 1:28
 V kategorii muži 18–44 let – Robert Eavis 0:55
 V kategorii muži nad 45 let – Wooky 1:03

Kromě výše uvedených kategorií měli účastníci možnost vyzkoušet si, jakou nejmenší úžinou prolezou a vítězové v kategorii mužů – Vrviščar Boštjan a Beat Heeb shodně zdolali průlez zvlíci pouhých 15 cm! V kategorii žen prolezla Sophie Chollet úžinou o šířce 14 cm.

Program kongresu – společenský program

První společenskou událostí v rámci kongresu bylo jeho slavnostní zahájení. To se uskutečnilo v neděli 21. 7. v 19 hod. na volné ploše mezi budovou kongresového centra a pavilonem A. Úvodní kulturní vložku obstarala dechová kapela „Blučičáci“ a taneční soubor „Rudická chasa“. Následovaly slavnostní projevy v pořadí Andrew Eavis – prezident UIS, Roman Celý – náměstek hejtmana Jihomoravského kraje, Zdeněk Motyčka – předseda ČSS a předseda organizačního výboru kongresu a Pavel Bosák – prezident 16. mezinárodního speleologického kongresu. Poté přišlo

slavnostní vztyčení vlajky UIS, doprovázené zpěvem Barbory Šimečkové, která interpretovala starou jeskyňářskou hymnu „Skalin duch“. Do pozdních nočních hodin pak probíhal společenský večer s rautem z tradičních místních specialit a k tanci i poslechu hrála cimbálová muzika „Vonica“. Zahajovací večer se velmi vydařil a zásadní měrou přispěl k přátelské atmosféře dalšího průběhu kongresu.

Ve středu 24. 7. se od 20.00 konal na volné ploše za pavilonem A mimořádně povedený koncert přední české bluegrassové kapely „Druhá tráva“ se speciálním hostem „Katkou Garcíí“. Dvouhodinové představení bylo účastníky velmi ceněno, nejen pro kvalitní hudební provedení, ale také proto, že velká část repertoáru byla prezentována v angličtině a částečně i ve španělštině.

Závěrečný kongresový banket se uskutečnil v sobotu 27. 7. ve velkolepých prostorách pavilonu A1, kde bylo připraveno posezení pro 1 000 hostů, předsednický stůl pro 11 osob, velkoplošné promítací plátno a nezbytné rautové stoly s bohatou nabídkou jídla a pití. Program večera zahájili svými projevy Pavel Bosák a Zdeněk Motyčka, načež následoval raut. Po rautu byl další program věnován slavnostnímu vyhlášení tradičních cen UIS, kterého se ujala bývalá prezidentka UIS, paní Julia Mary James.

Vyhlášené ceny a vítězové:

France HABE prize 2013

Cenu uděluje UIS za mimořádný přínos na poli dokumentace a ochrany krasu a jeskyní. Vítězem se stal Thomas Arbenz ze Švýcarska a jeho kniha „Cave pearls of Meghalaya“, která souhrnným způsobem zpracovává výsledky mnohaletého výzkumu, studia a ochrany krasu a jeskyní v indickém státě Meghalaya.

Exploration Awards

V rámci cen za nejvýznamnější objev v období od předchozího mezinárodního speleologického kongresu se vítězem stal výzkumný projekt ve Fort Stanton Cave, USA, „Fort Stanton Cave Study Project“. Oceněn byl zejména objev největší světové speleotémy – sintrové řeky o délce 18 km (!!!) a příkladná péče o ochranu tohoto unikátního fenoménu.

Ve stejné kategorii byla rovněž udělena dvě čestná uznání:

Za objevy v zatopeném systému K'oox Baal v Mexiku jej získal projekt „Xibalba“, který zde realizují zejména členové ČSS. V letech 2009–2012 zde objevili více než 30 km nových prostor, čímž se systém K'oox Baal stal

s délkou 75 km čtvrtým nejdelším zatopeným jeskynním systémem světa.

Za objevy jeskynního systému „Hang Son Doong“ ve Vietnamu byl čestným uznáním oceněn mezinárodní britsko-vietnamský tým. Zmíněný systém je s délkou 8,5 km a průměrnou šířkou všech chodeb 67 m (!!!) nejmohtnější jeskyní světa.

Best Posters

V kategorii nejlepších prezentovaných posterů byl oceněn poster „Holocene Temperature Fluctuation in Central Europe Recorded in Stalagmite M6 (Milandre Cave, Switzerland), autoři Anamaria D. Häuselmann, Adam Hasenfratz, Hai Cheng, Lawrence R. Edwards, Dominik Fleitmann.

Cenu účastníků kongresu si odnesl poster „Predation Mediated Carbon Turnover in Nutrient – Limited Cave Environments (Milandre Cave, Switzerland), autoři Melissa Wilks, Hazel A. Barton.

Special Books Awards

Tradiční cenu udělovanou za nejlepší knihu se speleologickou tematikou získala kniha *Speleothem Science: From Process to Past Environments*, autoři Ian J. Fairchild, Andy Baker a kniha *Ehumano e a paisagem cárstica (Humans and Karst Landscape)*, autoři Heros Augusto Santos Lobo, Luiz Eduardo Panisset Travassos.

Po slavnostním udílení cen UIS pokračoval závěrečný banket speciálním překvapením – velkolepým ohňostrojem, které věnoval odstupující prezident UIS Andrew Eavis. Následovala volná zábava s tancem až do pozdních nočních hodin.

Program kongresu – ostatní

Není možné na několika stranách podrobně vylíčit vše, co se během týdne konání vlastního kongresu v Brně událo, přesto za zaznamenání stojí ještě alespoň zmínka o fotografické výstavě „Karel Absolon a Czech Speleo Photo“, kde bylo v první části možné zhlédnout unikátní velkoformátové fotografie pořízené Karlem Absolonem při jeho výzkumech v Moravském krasu

a ve druhé části vítězné fotografie z prvních tří ročníků fotografické soutěže Czech Speleo Photo.

Za zmínku také stojí promítání filmů a prezentací ve 3D technologii, které technicky a částečně i obsahově zabezpečili fotografové ze skupiny „La Salle“, kteří se na tuto technologii specializují. V programu způsobilo doslova poprask (v pozitivním slova smyslu) uvedení kolorovaných 3D diapozitivů Karla Absolona pořízených téměř před 100 lety!

Exkurze

Nabídka terénních exkurzí po blízkých i vzdálenějších krasových oblastech připravena pro 16. mezinárodní speleologický kongres byla velmi rozmanitá. Na jejich organizaci se kromě ČSS a Správy jeskyní ČR podílely také speleologické asociace a kluby ze Slovenska, Maďarska, Německa, Rakouska, Slovinska, Rumunska a Ukrajiny. Ke každé před a pokongresové exkurzi byl sestaven a vydán speciální exkurzní průvodce, kongresové exkurze byly popsány v kongresovém programu, který každý účastník obdržel při registraci.

Exkurze byly rozděleny do následujících kategorií a označeny písmeny vyjadřujícími charakter příslušné kategorie:

B – předkongresové exkurze, kterých se uskutečnilo 10 a zúčastnilo se jich celkem 160 osob,

WED – kongresové střední exkurze, které se uskutečnily dvě a zúčastnilo se jich celkem 576 osob,

NC – kongresové jednodenní nejeskyňářské exkurze, kterých se uskutečnilo 5 a zúčastnilo se jich celkem 255 osob,

EC – večerní jeskyňářské exkurze, kterých se uskutečnilo 7 a zúčastnilo se jich celkem 85 osob,

A – pokongresové exkurze, kterých se uskutečnilo 8 a zúčastnilo se jich celkem 111 osob.

B – Předkongresové exkurze

Zde jsou uvedeny všechny uskutečněné předkongresové exkurze, včetně stručných zpráv od vedoucích jednotlivých exkurzí. Pro jejich značnou nejednotnost byly některé zprávy zkráceny a upraveny.

B1CZ, Show caves and UNESCO monuments in the Czech Republic

(David Havlíček)

Exkurze se konala ve dnech 14.–20. 7. a přihlásilo se na ni 25 účastníků. Asi 2 týdny před zahájením exkurze však 2 osoby účast odřekli, tudíž bylo celkem 23 účastníků. Dvěma, kteří účast odřekli, byla refundována částka odpovídající cca polovině vložného (náklady na ubytování a vstupy). Program exkurze odpovídal deklarovanému programu se dvěma výjimkami. Z časových důvodů byla vynechána návštěva barokní vesnice Holašovice v Jižních Čechách a návštěva hradu Valečov v Českém Ráji. Navíc byla do programu zařazena exkurze do pivovaru Konrad s občerstvením. Exkurze byla účastníky vnímána velmi pozitivně, dodnes mi přicházejí děkované e-maily. Za poněkud hektickou lze označit návštěvu Karlštejna (2. okruh – max. 16 osob), kde bylo nutné rozdělit účastníky na 2 skupiny a do hradu vcházet postupně v hodinovém intervalu. Navíc vzhledem k věku a fyzickým schopnostem účastníků byla pro některé z nich dvacetiminutová chůze do kopce těžko přijatelná. Problém jsem vyřešil pronájemem taxíku, který však musel z dopravních důvodů objet hrad z druhé strany, což zabralo minimálně stejných 20 minut. Druhá skupina se v té době věnovala studiu zkamenělin na Budňanské skále pod vedením

dr. Jančaříkové. Za jednoznačně pozitivní a skvěle připravené musím pochválit každé přijetí v turisticky zpřístupněných jeskyních. Díky tedy Jardovi Hromasovi, Karlu Drbalovi a Dušanu Milkovi. Překvapením na závěr byla pak přeprava do Brna pronajatým jídelním vozem s večerí společně s účastníky exkurze B5CZ.

B2CZ, Caving in the Moravian Karst

(Petr Polák)

Předkongresový speleokemp zaměřený na exkurze po místních lokalitách se konal ve dnech 15.–21. 7. Zúčastnilo se ho 59 osob.

V den příjezdu byli všichni účastníci seznámeni s organizačními záležitostmi týkajícími se ubytování, stravování, organizací dopravy na exkurze a průběhu exkurzí. Ubytování bylo zajištěno v Jedovnici v autokempu Olšovec v dvou nebo čtyřmístných chatkách. Stravování bylo formou polopenze a navíc v exkurzní den každý obdržel obědový balíček. Účastníci si mohli vybrat celkem z 18 různých exkurzí. V nabídce byly jak klasické exkurze do Amatérské jeskyně, Býčí skály, Rudického propadání a dalších, tak i exkurze pro milovníky SRT jako Skleněné domy nebo slánění propasti Macocha. Zápis na exkurze probíhal každý večer vždy na jeden až dva dny dopředu prostřednictvím formulářů, které byly vyvěšeny na chatkách organizačního týmu spolu s mapami, u kterých se vždy živě diskutovalo. Informace byly také dostupné v tištěném exkurzním průvodci. Na exkurze byli účastníci rozvázeni z kempu autobusem dle předem stanoveného harmonogramu ve dvou etapách. Po příjezdu na smluvená stanoviště se jich ujali průvodci z místních speleologických skupin, kteří již realizovali samotnou exkurzi. Po skončení exkurzí byli všichni obdobně svezeni zpět z jednotlivých stanovišť do kempu. Pro účastníky předkongresového kempu byl zorganizován společenský večer ve formě gril-párty s bohatým občerstvením, českým pivem, vínem a živou hudbou.

Průběh kempu byl účastníky vysoce pozitivně hodnocen. Nedošlo k žádným úrazům ani k jiným událostem, které by průběh kempu nějak narušily.

Účastníci se sjeli z Anglie, Německa, Francie, Švédska, Španělska, Polska, Itálie, Rakouska, Švýcarska, Holandska, Ruska, Austrálie, USA, Brazílie a Kanady. Organizační tým pracoval ve složení R. Nejezchleb (exkurze), J. Pernica (logistika), L. Smetana (ubytování), F. Doležal (provozní záležitosti) a P. Polák (komunikace a management). Speciální poděkování patří zejména všem speleologickým skupinám a jejich průvodcům, kteří umožnili zrealizování jednotlivých exkurzí, dále Správě CHKO Moravský kras za podporu obou kempů a poskytnutí svého personálu pro průvodcovskou činnost, Správě jeskyní Moravského krasu za umožnění návštěvy Punkevních jeskyní a v neposlední řadě stálé službě v kempu (Šárka a Kamila), která poskytla všem účastníkům patřičné zázemí a podporu.

B3CZ, The most interesting karstological phenomena of Moravia
(*Jiří Otava*)

Exkurze proběhla od 15. do 19. 7., zúčastnilo se 5 platících osob a průvodci.

Stručný průběh akce:

Po 15. 7. Sraz ČGS Brno, Leitnerova v 17 hod., transport do Olomouce, penzion U Jakuba, večer komentovaná prohlídka Olomouce, seznamování účastníků, seznámení s programem.

Út 16. 7. Přejezd do Hranického krasu, návštěva velkolomu Skalka Hranické cementárny – celková geologická situace, příbojové facie miocénu, ukázky křídového a miocenního paleokrasu, transgrese karpatu na paleozoické vápence. Komentovaná prohlídka Zbrašovských aragonitových jeskyní, geneze, paleokrasové jevy, problém CO₂, speleotém, raftových stalagmitů aj. Komentovaná prohlídka Hranické propasti, geneze, geologie, historie objevů a potápění. Svatý kopeček, geologie a historie kraje.

St 17. 7. Olomouc – Hrabová, muzeum lomu a vápenictví v regionu, astronomická observatoř, českobratrský kostel. Velkolom Vitošov: krasové a paleokrasové formy, geneze, speleotémy, paleontologie, historie dokumentace, terra rossa, terra

fusca, poruchové zóny. Jeskyně Na Špičáku – geneze, historie objevů, geologie okolí, speleotémy, zápis do návštěvní knihy. Glacifluviální lokality: Supíkovice starý lom a Velká Kraš, minipark eratických balvanů nordické provenience – polská hranice. Jeskyně Na Pomezí: geneze, historie objevů, geologie, speleotémy, geologický minipark na povrchu.

Čt 18. 7. Olomouc – masiv Třesína, prohlídka s. úpatí Třesína – sprašová sedimentace, krasové vyvěračky, starý vchod do jeskyní, Lichtenštejnské stavby, jeskyně Podkova, celková geologická, karsologická a hydrogeologická situace. Mladečská jeskyně – archeologie, paleontologie, speleogeneze, hydrografie, historie objevů a výzkumů. Javoříčské jeskyně, výklad speleogeneze, geologie, historie objevů aj. Terénní povrchová exkurze, Zátvořice, Zkamenělý zámek, údolí Špraňku, soutok s Javoříčkou, ponor, jeskyně Za hájovou. Večer transport Olomouc – Jedovnice. Ve všech zpřístupněných jeskyních účastníci obdrželi dárkové tašky se speleologickými materiály a upomínkovými předměty.

Pá 19. 7. Geologický a geomorfologický výklad na Helišově skále. Suchdolský ponor, historie objevu, geologie, paleokrasový vývoj na hranici eivel-givet, hydrografie. Natočení stereo záznamu z Mystéria. Geologie, geomorfologie a hydrografie Sloupského údolí, archeologie, Kůlna, ponor Sloupského potoka, Hřebenáč. Lom Na Bradinách, karsologie, křídový a paleozoický paleokras, terrae calcis.

So 20. 7. Geologický, geomorfologický a paleokrasový vývoj, Lažánecký žleb a lokalita Rudice-Seč, podrobnější obhlídka lokality. Geopark Rudice, okolí Větráku, Rudické propadání, archeologie, karsologie, krasová hydrografie, historie hutnictví, sedimentologie macošského souvrství. Návštěva pracoviště ZO Suchý žleb závrť č. 1 při pracovní akci. Vývěrová oblast Jedovnického potoka – Josefov, Býčí skála, jeskyně Jáchymka, archeologie, paleontologie, těžba fosfátů, profil cestou ke Švýčárně, huť Františka, historie těžby z paleokrasových ložisek, historie výroby železa, rekonstrukce tavby.

Celkové shrnutí: nejlepší momenty – diskuze v Hranickém krasu, Vitošově, Na Pomezí, Mladci, mnoha lokalitách Moravského krasu.

B5CZ, Czech Karst (Karel Žák)

Šestidenní exkurze byla uspořádána pro celkem 13 účastníků ze šesti zemí (Austrálie, Francie, Izrael, Německo, Švýcarsko, USA), které doprovázel proměnlivý počet průvodců z řad českých krasových badatelů (z GÜ AV ČR, Příf UK v Praze a Národního muzea). Průvodci v jeskyních byli jeskyňáři místních základních organizací ČSS. Některých částí povrchového programu se účastnili i pracovníci Správy CHKO Český kras M. Slezák a J. Mottl. Celá skupina se tak početně pohybovala v intervalu mezi 15 a 20 osobami. Ubytování a stravování ochotně zajišťoval ve výborné kvalitě personál hotelu Obecná škola ve Svatém Janu pod Skalou.

Hlavní náplní exkurze byla prezentace karsologického vývoje Českého krasu od období křídý až do současnosti. Každý den měl určitou tematickou náplň. Po teoretickém seznámení s geologií a vývojem krasu v pondělí 15. 7. večer následovala dne 16. 7. exkurze do Koněpruské oblasti, která zahrnovala návštěvu Koněpruských jeskyní a dalších menších jeskyní v okolí, s důrazem na předkvartémí speleogenezi a význam hydrotermálních procesů při vývoji krasu. Součástí byla i vycházka na návrší Kotýz s prezentací archeologických jeskynních lokalit a pravěkého a středověkého hradiště.

Následující den byl věnován genetickým a hydrogeologickým vztahům mezi řekou Berounkou a krasovými jeskyněmi a paleontologii jeskynních výplní.

Ve čtvrtek 18. 7. byly cílem exkurze hluboké freatické jeskyně v oblasti lomu Čerňinka a historie dobývání vápence v oblasti lomů Amerika, včetně návštěvy hlavního sběrného překopu v oblasti lomů Amerika–západ. Den byl zakončen prohlídkou paleokrasu horní etáže Solvayových lomů a pěším sestupem od Kříže do Svatého Jana pod Skalou.

Pátek 19. 7. byl zaměřen na návštěvu jeskyně Nad Kačákem a nedokončených štol podzemní válečné výroby v oblasti lomu Alkazar. Odpoledne mohli neaktivnější účastníci shlédnout část nejobtížnější jeskyně oblasti, jeskyně Na Javorce u Karlštejna, ostatní navštívili hrad Karlštejn.

Sobotní dopoledne 20. 7. bylo věnováno současné krasové hydrologii a holocenním pěnovcům, včetně návštěvy Jeskyně sv. Ivana ve Svatém Janu pod Skalou a Císařské rokle u Srbska. Odpoledne účastníci odjeli vlakem do Brna na hlavní jednání speleologického kongresu.

B1A, Ice caves of Austria (Lucas Plan)

Exkurze se uskutečnila ve dnech 14.–20. 7. a zúčastnilo se jí 7 osob. Bohužel, jedna z přihlášených nedostala víza do Itálie a Rakouska a tak se nemohla exkurze zúčastnit. Dva další účastníci nebyli jeskyňáři a neznali SRT a proto se rozhodli opustit exkurzi po dvou dnech. První dva dny jsme strávili návštěvou zpřístupněných jeskyní. Poté zbytek exkurze proběhl

podle plánu a bez problému. Navštívili jsme všechny naplánované jeskyně – Dachstein-Mammuthöhle, Dachstein-Reiseneishöhle, Schwarzmooskogel-Höhle, Eisriesenwelt, Eiskogelhöhle and Beilsteineishöhle. Oproti plánu jsme nemohli navštívit Eis Palast (umělá jeskyně v ledovci) na Dachsteinu. Místo ní jsme navštívili Kraushöhle v Gamsu.

B1H, Budapest hydrothermal caves (*Szabolcs Leél-Ossy*)

Exkurze se konala od 17. do 20. 7. a zúčastnilo se jí 13 jeskyňářů z 8 zemí (Rakouska, ČR, Ruské federace, Ukrajiny, Brazílie, Japonska, Švédska a Francie. Rozdělili jsme je do dvou skupin. Všichni měli možnost navštívit Ferenchegy, Józsefhegy, Mátyáshegy a Pál-völgyi jeskyně. Společně jsme navštívili Szemlohegyi jeskyni a Rock Hospital jeskyni pod hradem Buda. Každý večer všichni účastníci obdrželi domácí večeři (někteří i před začátkem exkurze, protože přijeli dříve) a poslední večer jsme zorganizovali velký táborák. Ubytování bylo zajištěno v jeskyňářské ubytovně Józsefhegy, kde měli k dispozici 2 místnosti s WC, koupelnou a kuchyní. Většina účastníků spala ve vlastních stanech, ve velké zahradě. Na konci exkurze jsme přepravili všechny účastníky do Brna. Myslíme, že všichni účastníci byli spokojeni.

B2D, Caves and castles between Munich and Brno (*Baerbel Vogel*)

Exkurze se uskutečnila ve dnech 13. až 20. 7. a zúčastnilo se jí 17 osob ze 4 zemí. Sraz účastníků byl v sobotu 13. 7. v Mnichově. V neděli 14. 7. jsme se prošli po centru Mnichova a absolvovali projížďku vyhlídkovým autobusem po Mnichově, cestu do Oberammergau, prohlídku zámku Linderhof a speciální prohlídku umělé jeskyně „Venus Grotto“ v Linderhof Garden.

Pondělí 15. 7. – prohlídka hradu Neuschwanstein, prohlídka jeho okolí, návštěva sýrárny v Hopferau, odjezd do Wieskirche, zde speciální prohlídka rokokového kostela Wieskirche, zapsaného v seznamu

světového dědictví UNESCO. Večer přednáška Petra Hofmanna o jeskyních v okolí.

Úterý 16. 7. – krátká procházka k lanovce Wendelstein (za 7 min. na vrchol/od 933 m do 1 724 m), dále návštěva jeskyně Wendelstein se speciální komentovanou prohlídkou. Prohlídka Salzburgu, kdo chtěl, mohl ve městě navštívit Mönchsberg jeskyni, odjezd na zámek Hellbrunn, kde měla jeskyňářská skupina ze Salzburgu prezentaci „Jeskyně v okolí Salzburgu“. Poté odjezd autobusem do Bad Reichenhall.

Středa 17. 7. – návštěva Königssee, zde výlet lodí do St. Bartholomä, zde pěší výlet do ledovcové jeskyně Eiskapelle. Návštěva „Obersee“, poté odjezd do Dokumentationszentrum Obersalzberg v Berchtesgaden. Návštěva Ramsau a Hintersee, kde jsme se podívali na tradiční práci s dřevem, návrat do Berchtesgaden.

Čtvrtek 18. 7. – odjezd autobusem do jeskyně Lamprechtsöfen, speciální prohlídka jeskyně, která byla do roku 2001 nejhlubší jeskyní na světě (–1 632 m). Odjezd autobusem do Werfenu a návštěva ledové jeskyně Eisriesenwelt. Odjezd autobusem do Hallstattu.

Pátek 19. 7. – návštěva ledovcové jeskyni Dachsteinhöhle a Mammuthöhle, dále prohlídka solného dolu, prohlídka a přednáška o prehistorickém těžení soli. Prohlídka malebného městečka Hallstatt.

Sobota 20. 7. – odjezd autobusem do Aurachu, návštěva Erdstall Oberhauser Familie Starzinger, odjezd do Melku, návštěva kláštera v Melku, odjezd do Brna.

B1RO, Caves and karst in Apuseni Nature Park (*Paul Lacobas*)

Exkurze se uskutečnila ve dnech 15. 7. až 20. 7. a účastnilo se jí 6 osob z Austrálie, USA, Německa a Nizozemí. Původní plán exkurze byl změněn, aby lépe splnil očekávání účastníků exkurze, ohledně „skutečného jeskyňáření“ a proto jsme přešli z povrchového poznávání krasu na poznávání jeskyní. Rozhodli jsme se navštívit následující jeskyně a jeskynní systémy: Craiului Cave (krystaly a pěkné speleothemy), Farcu Crystal Caves (zpřístupněná

jeskyně, krystaly), Meziad Cave (zpřístupněná jeskyně), Cetatile Ponorului (nejvýznamnější krasové jevy ve východní Evropě), Ciur Izbu, krasový pramen Toplita de Rosia a také jeskyni Gruet. Účastníci byli velmi rádi, že se nám podařilo změnit plán na místě a zahrnout více průzkumů a návštěv jeskyní, ale také zachovat některé předchozí body např. Cetatile Ponorului.

B1SL, Speleological excursion to the Dinaric Karst of Slovenia

(Mateja Ferk)

Tato vědecká exkurze se uskutečnila ve dnech 14. 7. až 20. 7. a účastnilo se jí 10 osob. Program skupiny šel podle plánu a nebyly žádné neočekávané problémy. Nejzajímavějším bodem byl 3hodinový výlet do jeskyně Križna Jama, kde měli účastníci jedinečnou příležitost navštívit křehké části jeskyně, které normálně nejsou přístupné návštěvníkům, a také si mohli vychutnat výlet lodí se speciálními světelnými efekty po jednom z mnoha jezer v jeskyni. Zbýlý program tvořila směs nezávislých výletů a společných aktivit. Vše proběhlo podle plánu, jediný drobný problém, který jsme měli, byl výlet do jeskyně Labodnika. Díky své hloubce 329 m držela tato jeskyně půl století rekord jako jedna z nejhlubších na světě. V současné době je vybavena pevnými žebříky a zpáteční cesta ze dna trvá 2 až 5 hodin. Jeden z účastníků se unavil už při sestupu, ale trval na tom, že bude pokračovat. Výstup byl díky tomu velmi pomalý, ale vše nakonec dobře dopadlo.

B2SL, Sport caving in the Caves of the Dinaric Karst of Slovenia

(Mateja Ferk)

Tato sportovní exkurze se uskutečnila ve dnech 14. 7.–20. 7. a účastnilo se jí 6 osob. Účastníci absolvovali nejprve krátký test dovedností. I přes rozdíly v technikách a některým rychlostním problémům většina účastníků lezla uspokojivě (tedy bezpečně). Jeden z účastníků po této zkoušce přiznal, že už nelezl delší dobu a rozhodl se, že s námi bude lézt v jednodušších

jeskyních a zbývající dny se přidá k vědecké skupině. Program šel podle plánu až na jednu záležitost. Při výletu do jeskyně Odolinske Ponikve, normálně velmi snadné a čisté ponorové jeskyně s několika krátkými stupni, se na samém dně jeskyně utrhla část velkého bloku pod jedním účastníkem. Spadl asi metr s kusem bloku mezi nohama. Zpočátku jsme se báli, že si něco zlomil nebo vymkl, ale naštěstí se to obešlo jen s několika modřinami.

Je obtížné vybrat si pouze jeden výrazný bod, neboť každý účastník měl jeho/její vlastní, ale za zmínku snad stojí návštěva jeskyně Kačna Jama, pro její hluboký a široký vstupní otvor, pod ním se nacházející obří vstupní komoru a řeku Reka, kterou mohli účastníci také vidět v jeskyni Škocjanske Jame.

WED – kongresové středěční exkurze

Středěční kongresové exkurze se konaly v průběhu vlastního kongresu. Účastníci odjížděli připravenými autobusy od BVV a po skončení exkurzí byli dopraveni zpět. Na programu byly následující exkurze po atraktivních krasových fenoménech Moravského krasu.

WED 01 – Exkurze do Punkevních jeskyní a propasti Macocha

Exkurze byla pořádána ve spolupráci se Správou jeskyní ČR a celkem se jí zúčastnilo 398 osob. Od BVV byli účastníci v půlhodinových intervalech přepravováni na Skalní mlýn, odkud pokračovali vlákem k Punkevním jeskyním. Zde si je převzali průvodci a provedli turistickým okruhem jeskyní, včetně vodní plavby. Po prohlídce byli účastníci dopraveni lanovkou na Macochu, kde měli na chatě zajištěn oběd a poté absolvovali prohlídku horního a individuálně i dolního můstku. Doprava zpět do Brna byla organizována z parkoviště na Macoše zpět k BVV.

WED 2 – Exkurze do Sloupsko-šošůvských jeskyní a propasti

Rovněž pořádána ve spolupráci se Správou jeskyní, účastníků bylo celkem 178. Doprava k jeskyním byla

taktéž organizována atobusy odjíždějícími v půlhodinových intervalech od BVV. Každou skupinku si taktéž převzali průvodci a provedli velkým turistickým okruhem Sloupsko – šošůvskými jeskyněmi. Po prohlídce jeskyní odjeli účastníci autobusem na Macochu, kde měli na chatě taktéž zajištěn oběd a poté absolvovali prohlídku horního a individuálně i dolního můstku. Následně byli dopraveni zpět do Brna.

NC – Kongresové jednodenní nejeskyněářské exkurze
Další z řady exkurzí byly zaměřeny na přírodní a kulturní zajímavosti Moravy a určeny zejména pro doprovodné osoby. Exkurzí se uskutečnilo celkem pět.

NC 1 – The most attractive tourist places in the Moravian Karst
(Hana Blažková)

Exkurzi, jejíž cílem bylo poznat atraktivní místa Moravského krasu mimo proudy masové turistiky, započali účastníci návštěvou technické památky Stará huť nedaleko Adamova. Zde si prohlédli historické expozice výroby železa z konce 18. stol. Dále pokračovali údolím Křtinského potoka k Býčí skále a zastavili se u vývěru Jedovnického potoka. Stejným údolím se autobusem dopravili do obce Křtiny, kde za doprovodu místního faráře navštívili proslulý barokní kostel a bylo jim umožněno poslechnout si tóny 27 zvonů nedávno dokončené zvonkohry. Po obědě se vydali pěšky kolem Rudického propadání a překrásnou scénérií skal Kolíbek do obce Rudice, kde nemohli minout Rudický mlýn s expozicí původního venkovského bydlení, sbírkou minerálů a historickým exkurzem do místního speleologického výzkumu. Velmi příjemné bylo občerstvení místními specialitami. Exkurzi završili v turisticky exponovaném centru Moravského krasu návštěvou propasti Macocha. Celkem se exkurze zúčastnilo 37 osob.

NC 2 – Lednice–Valtice cultural landscape – a UNESCO World Cultural and Natural Heritage site
(Hana Blažková)

Exkurze byla věnována návštěvě romantického zámku

v Lednici a jeho okolí. V zámku si 44 účastníků prošlo jeden z prohlídkových okruhů s reprezentačními sály. V rámci volného programu si všichni užívali krásného dne v nádherné zahradě ve francouzském stylu, někteří navštívili zámecký tropický skleník, expozici mořských akvárií nebo ukázky práce s dravci. Po obědě v zámecké restauraci jsme se plavili parkem po ramenech řeky Dyje k Minaretu, kam jsme vystoupili, abychom si z výšky prohlédli tento jedinečný kout Moravy.

NC 3 – Pálava – UNESCO Biosphere reserve
(Hana Blažková)

Za tropického dne se 45 účastníků exkurze vydalo na přechod Pavlovských vrchů. Na cestě k místu zahájení turistické trasy jsme se zastavili u vstupu do archeologického muzea v Dolních Věstonicích, kde si příznivci tohoto vědního oboru fotografovali místo naleziště světoznámé Věstonické Venuše. Z Pavlova jsme začali stoupat po zelené turistické značce ke zřícenině Divčích hradů. Při dalším postupu po červené značce bylo jasné, že vysoké teploty jsou nad síly většiny účastníků. V Klentnici se skupina rozdělila a většina odjela autobusem do Mikulova, kde strávila čas v chládku stylové restaurace a v okolí zámku. Celkem 8 turisticky zaměřených nadšenců dokončilo celý přechod přes Sirotní Hrádek, Stolovou horu až do Mikulova a může si tak připsat 13 km a převýšení cca 800 m v úmorném vedru, ale s nezapomenutelnými výhledy na krajinu Pálavy. Na zpáteční cestě do Brna jsme se projeli vinařským krajem a ochutnali víno v jednom z jedinečných historických sklepů ve Vrbici.

NC 4 – Kroměříž castle and gardens – a UNESCO World Cultural and Natural Heritage site
(Hana Blažková)

V rámci exkurze si 45 účastníků prošlo historické interiéry arcibiskubského zámku Kroměříž a podniklo volnou prohlídku Podzámecké zahrady, kde zaujaly zejména výběhy chovaných domácích zvířat a jelenů. Oběd byl objednan v restauraci, kde účastníci přivítali stylové zařízení a ukázku tradiční výroby piva.

Příjemnou procházkou přes město se skupina přesunula do unikátní Květné zahrady, kde už každý jednotlivě obdivoval labyrinty zelených stěn, Kolonád, historické skleníky, Rotundu, květinovou a sochařskou výzdobu.

NC 5 – Hranice Karst – a unique hydrothermal karst with the deepest abyss in the Czech Republic
(*Jiří Otava*)

Exkurze do Hranického krasu proběhla ve čtvrtek 25. 7. a zúčastnilo se jí 84 osob. Dva autobusy dopravily účastníky z Brna do Teplic nad Bečvou, odtud se vydali k Hranické propasti. Po seznámení se s tímto krasovým fenoménem a historií jeho zkoumání se pěšky přesunuli ke Zbrašovským aragonitovým jeskyním, kde absolvovali prohlídku jeskyní. Oběd byl zajištěn v lázeňském domě Moravan, po kterém se autobusem přesunuli do Bělotína na Evropské rozvodí Baltské–Černé moře a dále do velkolomu Skalka Hranické cementárny, kde se seznámili s geologickými poměry. Návrat do Brna byl v pozdních odpoledních hodinách.

EC – večerní jeskyňářské exkurze

Exkurze byly určeny pro ty, kteří se nemohli zúčastnit předkongresového nebo pokongresového kempu v Moravském krasu, ale kteří by rádi alespoň nahlédli do nepřístupného podzemí Moravského krasu. Vybrány byly dvě relativně blízké, dobře přístupné lokality.

EC 1, EC 3, EC 5, EC 7 Rudické propadání

Celkem 33 osob využilo možnost návštěvy Rudického propadání ve večerních a nočních hodinách. Účastníci exkurze byli vždy dopraveni po skončení přednáškového programu z Brna do obce Rudice, odkud vyráželi na exkurze do Rudického propadání. Délka jednotlivých exkurzí byla přizpůsobena dle schopností účastníků. Návrat do Brna byl vždy kolem půlnoci.

EC 2, EC 4, EC 8, Býčí skála

Celkem 52 osob využilo možnost večerní a noční návštěvy Býčí skály. Doprava účastníků na exkurze probíhala stejným autobusem jako doprava účastníků

exkurzí do Rudického propadání. Typy a délky exkurzí byli jednotlivými průvodci přizpůsobeny počtům a schopnostem účastníků. Návrat do Brna probíhal opět společně s účastníky exkurze do Rudického propadání.

A – Pokongresové exkurze

Zde jsou uvedeny všechny uskutečněné pokongresové exkurze, včetně stručných zpráv od vedoucích jednotlivých exkurzí. Pro jejich značnou nejednotnost byly některé zprávy zkráceny a upraveny.

A2CZ, Caving in the Moravian Karst
(*Petr Polák*)

Pokongresový speleokemp zaměřený na exkurze po lokalitách Moravského krasu se konal ve dnech a 28. 7.–3. 8. 2013 a zúčastnilo se ho 29 osob. Organizace a průběh kempu byl naprosto totožný s předkongresovým kempem B2CZ, který je popsán výše, v části pojednávající o předkongresových exkurzích.

A3CZ The most interesting karstological phenomena of Moravia
(*Jiří Otava*)

Exkurze proběhla od 29. 7. do 3. 8. a zúčastnilo se jí 9 platících osob a průvodci.

Po 29. 7. Sraz v 8 hod. u sochy, vstupní areál BVV, odjezd dva minibusy – velkolom Hranice-Skalka. Celková geologická situace, příbojové facie miocénu, ukázky křídového a miocenního paleokrasu, transgrese karpátu na paleozoické vápence. Teplice nad Bečvou, návštěva pramenů, lomu Baránka s objevitelským komínem, komentovaná prohlídka Zbrašovských aragonitových jeskyní, geneze, paleokrasové jevy, problém CO₂, speleotém, raftových stalagmitů aj. Předání dárkových tašek se speleologickými a upomínkovými materiály. Komentovaná prohlídka Hranické propasti a okolí, mogoty Velká a Malá Kobylanka. Výklad ke genezi, geologii, historii objevů a potápění.

Út 30. 7. Odjezd směr Hrabová, muzeum lomu a vápenictví v regionu. Velkolom Vitošov: krasové

a paleokrasové formy, geneze, spelotémy, paleontologie, historie dokumentace, terra rossa, terra fusca, poruchové zóny. Nález dutých kostí a lebek netopýrů v sintru zóny 52 na vyšší etáži. Jeskyně Na Špičáku – geneze, historie objevů, geologie okolí, speleotémy. Předání dárkových tašek se speleologickými materiály a upomínkovými předměty. Jeskyně Na Pomezí – geneze, historie objevů, geologie, speleotémy, diskuze o speleogenezi. Geologický minipark na povrchu, předání karsologických a speleologických materiálů. Značnou pozornost vyvolaly diskuze o genezi speleotém, stropních koryt, facetovaných partií i celkové speleogeneze systému.

St 31. 7. Křelov–Hvozd, prohlídka nejvyšších jeskynních paleoúrovní – jeskyně Průchodnice. Geologie, geomorfologie, speleogeneze. Zastávka na lokalitě Koňský závrt, pracovišti prostějovské skupiny, výklad o historii a perspektivách objevování. Javoříčské jeskyně, předání speleologických materiálů, výklad speleogeneze, geologie, historie objevů aj. Mladečská jeskyně – archeologie, paleontologie, speleogeneze, hydrografie, historie objevů a výzkumů. Večer Svätý kopeček u Olomouce, historie města a kraje, geologická a geomorfologická situace.

Čt 1. 8. Přejezd Křelov–Šošůvka, geologický a geomorfologický výklad na lokalitě Helišova skála. Návštěva výroby lokálních specialit z kozího sýra – Sedlák Šošůvka. Suchdolský ponor, historie objevu, geologie, paleokrasový vývoj na hranici eifel-givet, hydrografie.

Pá 2. 8. Výklad o paleokrasové historii okraje Jedovnické kotliny – Újezd, Lažánecký žleb, Rudice, lokalita Seč. Geologická a geomorfologická situace, paleokrasový vývoj. Typová lokalita rudických vrstev, historie hornictví na Rudicku a Olomučansku, podrobná prohlídka lokality, sedimentární výplně, jednotlivé litotypy, fosiliferní zbrídlíčnatělé devonské vápence, zbytky po staré těžbě. Návštěva muzea ve Větrném mlýnu Rudice (speleologická část, hornictví, život na vsi), geoparku před mlýnem, historie propasti Tumperek. Návštěva Rudického propadání a Kolíbek,

archeologický, báňsko-historický (strusky), hydrografický (krasové pirátství, ponorová a podzemní část), geologický a geomorfologický výklad. Vývěrová oblast Jedovnického potoka, geologie, stratigrafie, hydrografie. Byčí skála, archeologie, historie objevů, prohlídka vstupní části. Josefská huť, krasové prameny, bazální části devonu, huť Františka, historie železářství, rekonstrukce tavby. Návštěva chrámu Křtiny, výklad o Křtinském a Lučním údolí.

So 3. 8. Přejezd Jedovnice–Vilémovice–Macocho, výklad geologie, speleogeneze, geomorfologie, hydrografie, objevování – horní a dolní můstek. Křenkovou stezkou do Pustého žlebu, Punkevní jeskyně. Geologický a speleologický výklad v Punkevních jeskyních a dále v Pustém žlebu – lokality Malé propadání Punkvy, Malý výtok, Štajgrovka, Skalní mlýn. Odpoledne návštěva Holštejského údolí a Holštejské jeskyně – historie objevování, geologie, hydrografie. Transport do Brna, rozloučení, akce zakončena večer v areálu dvora ČGS Brno Leitnerova.

Nejlepší momenty: skvělé odborné diskuze, vzájemná tolerance. Problém: organizační komplikovanost zajištění „košer“ stravy pro A. Frumkina, Israel.

A7CZ, Cave diving Camp
(*Michal Piškula*)

Termín konání: 29. 7.–4. 8. Místo konání: Moravský kras a Hranický kras.

Účastníci, celkem 8 osob + tři průvodci – členové ČSS ZO 6–09 Labyrint.

Ubytování pro všechny účastníky bylo zajištěno v prostorách ATC Olšovec.

V průběhu tábora byly organizovány exkurze na speleopotápěčské lokality v Moravském krasu a na Hranickou propast. Jako první bylo zařazeno potápění na lomu Řídelov, při kterém se účastníci navzájem seznámili a měli možnost také poznat výstroj, kterou používají jejich kolegové. V dalších dnech pak probíhaly exkurze:

29. 7. Lom Řídelov, úvodní seznámení, předvedení výstroje,

30. 7. Moravský kras: Čtyřčítka, Červíkovy jeskyně, Dolní jezíčko,

31. 7. Hranická propast

1. 8. Moravský kras Čtyřčítka, Červíkovy jeskyně, Stovka,

2. 8. Hranická propast,

3. 8. Moravský kras Čtyřčítka, Stovka,

4. 8. Ukončení tábora, odjezd účastníků.

Dále byly v průběhu tábora uvedeny prezentace: Barth, Layberg: Výzkumy zatopených jeskyní ve Švédsku v zimních podmínkách, Schafheutle Markus: Speleologické a speleopotápěčské výzkumy v oblasti Leichingenu, Německo, Michal Piškula: Historie jeskynního potápění v Moravském krasu, Speleopotápěčské výzkumy v Bosně.

Technické zabezpečení tábora zajišťovali členové ČSS ZO 6-09 Labyrint. Účastníci používali svoji vlastní výstroj a dopravu si rovněž zajišťovali vlastními prostředky. Doprovodná skupina zajišťovala dopravu při plnění tlakových lahví a při cestách na větší vzdálenost soukromými vozidly. Plnění vzduchu pro potápěče zajišťovala rovněž doprovodná skupina.

A1SK, Show caves in Slovakia

(Peter Gážík)

Exkurzie sa zúčastnil plný počet 19 prihlásených účastníkov a exkurzia sa uskutočnila podľa nasledovného programu:

1. deň – pondelok (29. júl 2013)

Príchod vlakom do Liptovského Mikuláša, pre- sun na Hotel Repiská – raňajky, ubytovanie, prehliadka Demänovskej ľadovej jaskyne, Vyhliadka na Ostredku, Vrbické pleso, prehliadka Demänovskej jaskyne slobody (veľký okruh), Objavný ponor, Vy- vieranie.

2. deň – utorok (30. júla 2013)

Prehliadka Belianskej jaskyne, Sivá brada, Spišský hrad, Dreveník, Spišská Nová Ves, prehliadka Dobšinskej ľadovej jaskyne.

3. deň – streda (31. júla 2013):

Prehliadka Ochtinskej aragonitovej jaskyne,

prehliadka Gombaseckej jaskyne, Silickej planiny, Si- lickej ľadnice.

4. deň – štvrtok (1. augusta 2013)

Prehliadka Krásnohorskej jaskyne, prehliadka jas- kyne Domica, prehliadka Morského oka, Tornaľa.

5. deň – piatok (2. augusta 2013)

Prehliadka Harmaneckej jaskyne, Špania Dolina, Lúčky – prehliadka taverťinového vodopádu so syng- netickými jaskyňami, Bešeňovské travertíny.

Celá exkurzia prebehla podľa plánu, program bol splnený a zhodoval sa s realitou. Účastníci vyja- drili spokojnosť s programom a organizáciou počas exkurzie ako aj viacerými emailami po exkurzii. Prí- chod účastníkov poznačilo vyčerpanie z nočnej cesty vlakom (trasa Bratislava–Liptovský Mikuláš), keď pri 6hodinovom odstavení na stanici v Žiline nefungovala klimatizácia, nedali sa otvoriť obloky a cestujúci sa ne- mohli ísť nikam občerstviť. Pripomíname, že to boli dni extrémne vysokých teplôt s maximami až 37–38 °C. Keďže sme predpokladali takýto problém, operatívne sme zariadili skoré prijatie účastníkov exkurzie a po- skytnutie raňajok na hoteli.

Zostatok exkurzie prebiehal v rámci vyššie uvede- ného programu bez komplikácií. Viacerí účastníci boli staršieho až dôchodcovského veku a dlhší čas im trvali presuny k jaskyniam, ktoré majú vchod umiestnený pomerne vysoko nad parkoviskom. Podľa požiadaviek sme účastníkom pomohli pri zabezpečovaní dopravy z Liptovského Mikuláša.

A2SK, Karst, caves and caving in Slovakia

(Lukáš Vlček)

Termín: pondelok 28. 7. 2013 – nedeľa 4. 8. 2013, počet účastníkov 7.

Priebeh exkurzie sa shodoval s itinerárom uvede- ným v exkurznom sprievodcovi A2SK. Príchod v nedeľu 28. 7. a v pondelok 29. 7., ukončenie exkurzie v nedeľu 4. 8. v Bratislave. Lokality boli vybrané tak, aby celstvo charakterizovali krasové územia na Slovensku, pričom každé z nich má svoju osobitú morfoogénu. Jaskyne reprezentujú špecifické genetické typy krasových javov,

všetky typy krasovej výzdoby, ako aj odlišnosti v prístupe objaviteľov a výskumníkov, formách technického vstrojenia a zabezpečenia jaskýň, či formách ich sprístupnenia pre verejnosť. Účastníci mali možnosť zoznámiť sa s prvkami histórie a kultúry, geológiou, klímou, hydrologiou, zoológiou a botanikou, ako aj všetkými rozmermi multidisciplinárnej speleológie a porovnať ich s poznatkami zo svojich domácich lokalít.

Navštívené lokality:

Pondelok, 29. 7.: Kras Jánskej doliny, jaskyne Sokolová, Medvedia, Ladové sondy, Jaskyňa zlomisk, Malá Stanišovská a Stanišovská jaskyňa.

Utorok, 30. 7.: Kras Demänovskej doliny, Demänovský jaskynný systém: ľadová jaskyňa a Chrám slobody.

Streda, 31. 7.: Kras Krakovej hole, Hipmanove jaskyne–Starý hrad, Občasná vyvieracka v Čiernej dolinke.

Štvrtok, 1. 8.: Ďumbiersky vysokohorský kras, Jaskyňa mŕtvych netopierov / alternatíva Važecká a Bystrianska jaskyňa.

Piatok, 2. 8.: Muránska planina – Suché doly, Michňová, Nová Michňová.

Sobota, 3. 8.: Ochtinský kryptokras – Ochtinská aragonitová jaskyňa, Slovenský kras–Silická planina, Krásnohorská jaskyňa.

Nedeľa, 4. 8.: Silická planina, Silická ľadnica, jaskynný systém Domica–Baradla.

Účastníci exkurzie mali zabezpečené raňajky, obed aj večeru, v prípade stredy 31. 7. bol obed vo forme balíčka; zabezpečená bola aj vegetariánska strava. Zabezpečený bol tiež pitný režim, ako aj kávové prestávky, večerné barbecue a ochutnávky piva, vína, medoviny a lokálnych kulinárskych špecialít. Ubytovanie bolo zabezpečené v penziónoch v Liptovskom Jáne, Tisovci a Krásnohorskej Dlhej Lúke, ako aj na horskej chatke M. R. Štefánika pod Ďumbierom. Účastníci exkurzie obdržali balíček s exkurzným sprievodcom, anglickým Bulletinom SSS a viacerými publikáciami SSS, regionálnymi turistickými informáciami, tričkom, nálepkami a odznakmi. Zdarný priebeh exkurzie bol

výsledkom kolektívnej práce. Počas celej exkurzie sprevádzali účastníkov Lukáš Vlček a Pavel Herich, v pondelok a utorok tiež Michal Danko, v stredu Štefan Ratkovský a Alena Koščová, vo štvrtok Milan Štéc, Martin Budaj a Dominik Miler, v piatok Dušan Hutka, v sobotu Jaroslav Stankovič a Zoltán Jerg.

Účastníci exkurzie sa zhodli v nadštandardne pripravenom programe, vyčerpávajúcom všetky prislúbené lokality a témy. Okrem získania nových poznatkov o krase, jaskyniach a speleológii v stredoeurópskom a západokarpatskom merítku, nadviazali nové priateľské i profesijné kontakty a prislúbili si ďalšiu spoluprácu do budúcnosti.

A3SK, Excavation in the caves of Slovakia
(Peter Holúbek)

Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v spolupráci so SSS (P. Holúbek, J. Psotka a G. Lešínský) zabezpečili exkurzie po vybraných jaskyniarskych lokalitách na Slovensku pre 7 jaskyniarov.

Program:

29. 7. 2013 – návšteva jaskýň Starý hrad, Občasná vyvieracka v Čiernej dolinke a Malá Stanišovská jaskyňa. V Starom hrade sme zostúpili nad Studňu radosti. Noc v Liptovskom Jáne v penzióne Koník.

30. 7. 2013 – návšteva vchodov do jaskýň Líščia diera vo Važci, Kónská priepať, Priepadlé, Šoldovo a vstup do Važeckej jaskyne. V poobedňajších hodinách presun cez Dobšinskú ľadovú jaskyňu do Hája, kde sa nocovalo na základni košických jaskyniarov v sprievode J. Tencera.

31. 7. 2013 – návšteva jaskyne Skalístý potok pod vedením Zdenka Hochmutha s kolegami A. Petrvalskou a P. Kanričákom. Najskôr sme museli zlikvidovať sršne, ktoré sa usadili v jaskyniarskom prístrešku, čo sa podarilo vďaka klobúku pána Farkaša z obce Háji. Potom sme sa presunuli cez traverz do suchých chodieb, kde sme si prezreli prácu jaskyniarov z Prešova. Nocľah v Háji.

1. 8. 2013 – návšteva vchodov do jaskýň Ardočka, Majda Hraškova jaskyňa, 9 stromov a Silickej ľadnice.

Potom presun cez Kralovany (návšteva kralovianskeho tunela) do Priedhoria, kde sme sa ubytovali na jaskyniarскеj základni jaskyniarov zo Strážovských vrchov.

2. 8. 2013 – prezretie si jaskyne Dúrna a vchodu Priepasti medzi Kačkami s predsedom SSS Bohuslavom Kortmanom, potom presun do Čachtíc, kde sa stretávame pri fosílnom vývere s I. Demovičom a M. Vrábekom. Potom navštevujeme vchody do Čachtickej jaskyne, sondy Štepnica a tri závrty zvané Špringerove jamy. Odtiaľto sa presúvame do Borinky, kde nás čaká P. Magdolen s Ľ. Janečkom.

3. 8. 2013 – návšteva symbolického trampského cintorína, vchodov do jaskyne Stará garda, 60. výročia, Veľký závrť, Notre Dame, Ananásová jaskyňa, Sedmička, poobede vstup do päťdesiatmetrovej hĺbky v jaskyni Veľké Prepadlé. Noc na Borinke.

4. 8. 2013 – návšteva Prosieckej jaskyne pod vedením J. Szunyoga a Ľ. Haličku, potom návšteva Demänovskej doliny (Tunelová, Okno, Barania jaskyňa).

Podakovanie patrí všetkým jaskyniarom, ktorí sa postarali o bezproblémový priebeh exkurzie. Účastníci vyjadrili úctu nad prácou slovenských jaskyniarov a myslím si, že boli v dobrom milo prekvapení našimi vykopanými lokalitami.

A2H, Aggtelek Karst (Szabolcs Leél-Óssy)

Exkurze se uskutečnila mezi 29. červencem a 1. srpnem v regionu Aggtelek a zúčastnilo se jí 18 účastníků z 9 zemí (Austrálie, Velké Británie, USA, Nizozemí, Ruské federace, Švýcarska, Německa, Brazílie a Číny). První den po příjezdu autobusem z Brna jsme odpoledne uspořádali krátkou exkurzi po údolí Lófej (typické krasové údolí) od jeskyně Jósfaő po jeskyni Vass Imre, kde jsme si prohlédli osvětlenou část krápníkové jeskyně a venku jsme se pokochali krásným výhledem. Druhý den jsme se vydali do jeskyně Baradla, dlouhá prohlídková trasa, zde jsme se museli rozdělit do tří skupin. Účastníci z Číny (prof. Douxian a jeho manželka) neměli jeskyňářské vybavení, proto navštívili pouze turistickou část a potom jsme je

převezli do Jósfaő, kde si prohlédli další osvětlenou část jeskyně (střední prohlídkový okruh). Větší část skupiny jsme také zavedli do bočičky Retek, ale kdo nechtěl, nemusel se této prohlídky zúčastnit a mohl jít přímo k východu Jósfaő s vůdcem naší exkurze. Třetí den jsme měli 4 skupiny: účastníci, kteří nechtěli jít do jeskyně, měli možnost se zúčastnit povrchové exkurze plné krásných závrťů, jezer a vyhlídek. Pana profesora z Číny a jeho manželku jsme přepravili k slovenské exkurzi do j. Ochtinské, Gombasecké a j. Domica. Většina účastníků navštívila jeskyni Meteor a 5 lidí se zúčastnilo prohlídky vertikální šachty v Baglyok (Szabópagli) a jeskyně Almási. Poslední ráno jsme ukázali účastníkům osvětlenou jeskyni Esztramos (Rákóczi I.), poté pár účastníků odjelo vlastními auty na Slovensko a v Maďarsku do jiných míst, ale většinu účastníků jsme přepravili autobusem do Budapešti. Ubytování bylo zajištěno v Kövirózsa Hostel, v Aggtelek, kde měli k dispozici 4 velké místnosti, 2 kuchyně, 4 toalety a 2 koupelny. Každý den měli domácí večere. Myslíme, že všichni účastníci byli s programem spokojeni.

A1UA, Gypsum karst in Podolie (Volodymyr Kompaniyets)

Exkurze se zúčastnilo 15 osob. Jeden z přihlášených se bohužel nemohl zúčastnit, jelikož ztratil svůj pas a nebyl vpuštěn na území Ukrajiny.

Každý účastník exkurze dostal balíček na uvítanou s programem a další užitečnou literaturou, aby dopředu věděli, co je čeká. Snažili jsme se dodržovat všechny předběžně plánované časy pro každý výlet a každé exkurze v našem programu se účastníci zúčastnili. Účastníkům byly nabídnuty extra výlety do nových částí jeskyně „Mlynky“ a někteří jeskyňáři se těchto výletů zúčastnili.

Tato exkurze byla fantastickým zážitkem nejenom pro účastníky exkurze, ale také pro nás. Dostali jsme mnoho e-mailů s díky a mnoho fotografií od účastníků, kteří byli nadšeni fotografií. Byli jsme velmi potěšeni, když jsme viděli vznik nových přátelství během

dlouhých hodin povídání a dělení se o zkušenosti. Bylo našim velkým potěšením vidět, jak se lidi baví.

Největším problémem byla doprava účastníků zpět domů po exkurzi. Pomohli jsme pár účastníkům koupit jízdenky z Ukrajiny do jimi požadovaných destinací, pokud je nám známo, tak se všichni dostali domů

bezpečně. Poměrně hodně účastníků hovořilo o tom, že se vrátí příští rok se členy jejich jeskyňářských klubů. Soudě podle velkého zájmu zůstat v kontaktu se členy našeho klubu, můžeme říci, že exkurze byla úspěšná.

Finanční zpráva

Kongresové příjmy dosáhly celkové výše 11 240 172,00 Kč. Představovaly je příjmy z účastnických poplatků, finanční příspěvky od partnerů, sponzorské dary, příjmy z pronájmu stánků a prodeje kongresových materiálů. Celkové výdaje na

zajištění kongresu dosáhly 10 938 639,00 Kč, největšími výdajovými položkami byly výdaje za pronájem kongresových prostor, pořádání exkurzí, ubytování účastníků, pořízení kongresových materiálů a tisk kongresových tiskovin.

Položka	Příjmy	Výdaje
Účastnické poplatky	3 441 350,00 Kč	
Účastnické platby – ostatní	6 605 638,00 Kč	
Partneři	530 000,00 Kč	
Sponzoři	276 508,00 Kč	
Prodejci, vystavovatelé	250 946,00 Kč	
Prodej kongr. materiálů	135 730,00 Kč	
Pronájem BVV		2 205 007,00 Kč
Pronájem ostatní		118 849,00 Kč
Propagace		248 710,00 Kč
Kongresové tiskoviny		1 095 557,00 Kč
Kongresové materiály		686 756,00 Kč
Doprava		247 299,00 Kč
Exkurze		2 618 035,00 Kč
Ubytování		1 879 990,00 Kč
Společenský program		202 521,00 Kč
Catering		794 488,00 Kč
Zaměstnanci, brigádníci		370 248,00 Kč
Režijní výdaje		299 112,00 Kč
Odvod UIS		172 067,00 Kč
CELKEM	11 240 172,00 Kč	10 938 639,00 Kč
Rozdíl		301 533,00 Kč

Hospodaření tedy vykazovalo přebytek ve výši 301 533 Kč. Z těchto prostředků budou odečteny nezbytné náklady na ukončení činnosti občanského

sdužení Speleo2013 a zbytek bude převeden do ČSS, stejně jako všechny nespotřebované kongresové tiskoviny a další materiály.

Závěr

Organizace 16. mezinárodního speleologického kongresu v Brně představovala několikaletý proces, který započal již v roce 2005 na 14. mezinárodním speleologickém kongresu v Řecku, kde byla poprvé tato myšlenka představena světové speleologické veřejnosti a vyvrcholila samotným kongresovým týdnem v Brně. Po celou dobu přípravy pracovaly desítky dobrovolníků na tom, aby se podařilo připravit důstojný rámec pro vrcholnou světovou událost. Tohoto cíle bylo bezzbytku dosaženo a stovky vděčných účastníků a jejich děkovných dopisů a e-mailů jsou toho nejlepším důkazem. Účastníci oceňovali úroveň a bohatost programu, který běžel bez jakýchkoliv změn a zádrhelů, místo konání a jeho mimořádnou architekturu a zejména bezprostřední a vynikající přátelskou atmosféru. Velice pozitivně byly rovněž hodnoceny předkongresové a pokongresové exkurze, byť se někteří organizátoři museli potýkat s rozdílnými představami účastníků, jejich schopnostmi a fyzickými předpoklady.

Zcela určitě můžeme konstatovat, že 16. mezinárodní speleologický kongres byl velice úspěšný, což je bezesporu dílem kolektivním, na kterém mají podíl

všichni, kteří jakkoliv přispěli k jeho zdárnému průběhu. Byli to všichni partneři a sponzoři, kterým patří poděkování za jejich finanční i materiální příspěvky. Další poděkování patří všem speleologickým organizacím a klubům ze sousedních zemí, které uspořádaly exkurze ve svých krasových územích, stejně jako všem organizátorům a průvodcům exkurzí z řad členů ČSS. Poděkování dále patří všem konvenorům za jejich nelehkou práci při posuzování a revizi příspěvků a zejména všem členům organizačního týmu, kteří obětovali desítky či stovky hodin svého času na úkor vlastních aktivit a rodin, aby se společné dílo podařilo. Dokázali jsme, že kromě významných a úspěšných aktivit speleologických, dokážeme být i úspěšnými organizátory a srdečnými hostiteli. Česká speleologická společnost a vůbec celá česká speleologie tak byla zviditelněna způsobem zcela mimořádným, na který můžeme být právem hrdi.

Zdeněk Motyčka

předseda organizačního výboru kongresu
předseda České speleologické společnosti

Příloha: několik ukávek reakcí účastníků 16. mezinárodního speleologického kongresu

“Dear Zdenek and co-organizers, I want to thank all of you for this marvelous organization. From my point of view the congress was a real success and I really enjoyed it. I was strongly involved in the organization of the 1997 Congress in Switzerland, and I know how much work it is to make everything working smoothly. Please thank all the persons who made it possible.”

Pierre-Yves Jeannin

“Dear Zdeněk Motyčka, Let me spontaneously congratulate you and all staff members: you did a great job! It was a perfect congress, service

performance was outstanding, the program was so rich, and I felt really welcome. We plan to report about it in our next issues of the “Höhlenkundliche Mitteilungen” and the “Verbandsnachrichten” in Vienna.”

Eckart Herrmann LVH/VÖH

“Dear Organizers, from the bottom of the globe, a very big thank you for an excellent pre-congress tour and superb congress itself all of which was VERY well run. And that was the view of many that I spoke. A special thanks to Kamila, and I am so impressed at

the cave diving she does. The Congress etc really was excellent and well run. Thanks again.”

Ian MacGregor, New Zealand delegate

„A short note to thank you and all the staff and organizers for a wonderful experience. My expectations and those of my acquaintances who attended the ICS were exceeded. The welcome from the people of the Czech Republic was also most cordial. You should be very proud.”

Gary Napper, Austin, Texas USA

“Vážený kolektív organizátorov ICS 2013, milí priatelia! Dovoľte, aby som sa Vám za seba, ale určite aj za ostatných účastníkov poďakoval za krásne a prínosné podujatie. Vyjadrujem môj obdiv a vysoké uznanie za kolektívnu prácu, ktorú ste všetci odvidli. Som presvedčený, že sa tento svetový kongres zapíše ako jeden z najlepších. Latku ste dali veľmi vysoko a následníci budú mať čo robiť priblížiť sa Vašej úrovni. Nech Vám hrejivý pocit z dobre vykonanej práce dlho vydrží a želim Vám všetkým veľa ďalších objavov a úspechov v jaskyniach celého sveta. Váš starý kamarát.”

Gusto Stibrányi

“Dear Colleagues, I want to thank all people of organization and staff during the meeting. You made a very good job. I spent a very nice week in Brno and got to know a lot of people from all over the world. Thank you.”

Erich Knust, Germany

“We had very good week in Brno – we and our Iranian friends still talk about it. All the best and many greetings from Austria.”

Dipl.-Ing. (FH) Ernest Geyer

“Assuming that you needed a long time of peace and quiet, we have waited until now to send our special thanks to you for a wonderful ICS! It was by far the

most enjoyable Congress we have ever attended (including the two in the USA). Everything was so well organized, but with plenty of time for relaxing with friends at the Speleo Bar. You and your whole staff were so helpful and cheerful, and our pre-Congress trip to the Czech Karst with Karel Zak was a great experience. We’re sure that you could tell some tales about how things did not work as expected, but we have not heard any. Even the broken arm at the final dance has become part of ICS legend. So again, thank you for a wonderful experience, to you and your entire staff!”

Art & Peggy Palmer

“Warmest congratulations to Michal, Pavel and Zdenek – in my opinion, this was an excellent speleo congress in every respect. A big ‘Well done’ to all of the organizers.”

Derek Ford

“This is just a quick note to send my appreciation of all the work you and others did for the recent ICS in Brno. You, Ludmilla, Katerina, and others made this ICS work to become a huge success. Thank you!”

Jim Coke

“Dear Kamila, We just wanted to thank you once more for all your help and good information you’ve provided us for the ICS 2013. We thoroughly enjoyed it and we want to thank also all the organizers for everything all of you did to make us all feel happy and satisfied. We personally think the whole ICS was a real success and you guys deserve all the merits for your hard work. We particularly liked the Night caving experience in Biciskaya (please excuse my spelling) Cave as we had the great opportunity to meet some extraordinary people like Vladislav, Adam (our guides) and many more and we’re hoping to keep in contact with them and maybe join them for some more caving in the area.”

Monica & Mike

“Dear Pavel and Zdeněk, I’m now coming back home. I would say all my pleasure and interest during this congress. It was a very efficient organization, very caving and friendly. I’ve spent many very interesting moments of caving, sciences, culture and meeting or fun. For my point of view this is a great success for Czech cavers and speleogists. Thank you very much.”

D. Cailhol, Sciences commission FFS

“Dear Zdenek,

We are writing to thank the members of the Czech Speleological Society for the wonderful congress that

was held in July. It was a privilege to be part of such a large gathering of people, from so many countries all with a love of caves. We know that organising the congress took a lot of effort from a large number of people over several years. We appreciate everything that your members did to make the congress such a great event.

Thank you again and our best wishes to your members for their caving pursuits.”

Cathie Plowman and David Butler

Autory fotografií doprovázejících článek jsou L. Blažek, I. Harna a tiskový odbor BVV.

DOMÁCÍ LOKALITY

Objevy v Modrém komínu jeskyně Spirálka

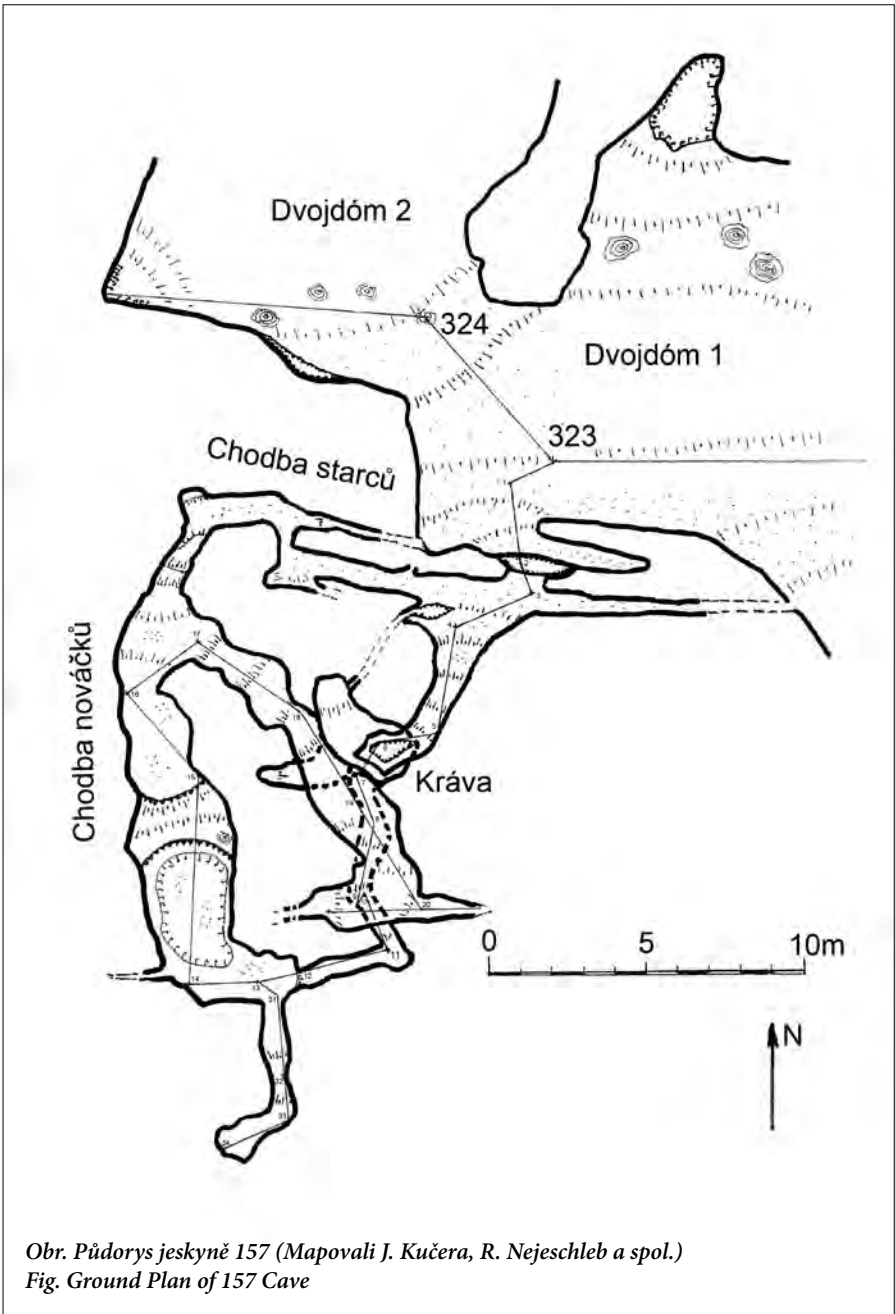
Jaroslav Kučera (ZO 6–19 Plánivská)

V roce 2008 se plánivským jeskyňářům podařilo zpřístupnit patro nad Modrým komínem v jeskyni Spirálka pomocí pevných ocelových žebříků a průzkum patra mohl pokračovat s vyšší intenzitou. Následné, suché roky pak umožnily přístup do těchto částí jeskyně a tak nebránilo nic tomu, abychom je podrobně prozkoumali. Jedním z cílů průzkumu byla i snaha objevit propojení jeskyně Spirálky s jeskyní Plánivy, zatím jen předpokládaným, horním patrem.

Bylo vylezeno několik komínů, z nichž nejvyšší, v přední části Dvojdómu, sahá zřejmě až nehluboko pod povrch. Po několika drobných, neúspěšných pokusech o průstup jsme se zaměřili na úzkou skalní puklinu v j. části Dvojdómu. Z této pukliny vycházel znatelný průvan a tak jsme usoudili, že má pokračování. Puklinu jsme museli rozšířit pomocí patronek, což se nám ale vyplatilo. 14. 11. 2010 jsme objevili první část labyrintu, který jsme nazvali 157, protože toto číslo bylo součtem věků tří objevitelů dalšího pokračování jeskyně Spirálka.

Prvotní objev nás zavedl do úzké chodbičky, paralelní s podélnou osou Dvojdómu. Tu jsme nazvali Chodba starců. Z této chodbičky vybíhá další úzká plazivka, která stoupá směrem na JZ. Nejdříve jsme se pokoušeli rozšířit Chodbu starců a pokračovat v průniku směrem na Z. Při jedné z akcí se neukázněný účastník pokoušel o průnik v plazivce vybíhající vzhůru z Chodby starců a po odstranění nevelkého kamene z počvy zíral do propáستky pod ním.

Obr. Půdorys jeskyně 157 (Mapovali J. Kučera, R. Nejšchleb a spol.)
 Fig. Ground Plan of 157 Cave

Výkřikem, že má propast jak kráva, dal této propáště název. Vrchní vchod jsme museli nejdříve rozšířit, zavěsit do něj lankový žebřík a pak už jsme mohli sestoupit na dno této více než 6 m hluboké propáště. Ze dna vybíhal nevýrazný trativod opět směrem na J, kterým jsme se 29. 8. 2011 prokopali do Chodby nováčků, což byl dosud největší průnik v této oblasti. Lví podíl na průstupu do chodby měli právě noví členové skupiny. Chodba nováčků je poměrně rozměrná chodba, která je vyzdobena sintry a mnoha krápníky. Žel, až do těchto míst dosáhla povodeň v roce 2005 a veškerá výzdoba je pokryta vrstvou bláta. Chodba stoupá nejprve příkrým skalním stupněm cca 4 m vysokým a poté pokračuje pozvolna dále, stáčí se nejprve k S a pak opět k J a tvoří tak jakousi stoupající spirálu, jejíž konec je však zcela uzavřen masivním sintrem.

Ze vstupní části Chodby nováčků vybíhá cca 8 m vysoký komín, který se v horních partiích štěpí do tří směrů. Komín je však též uzavřen sintrem. Pod komínem je odbočka směřující na J, která po několika metrech opět končí sintrem. Pod komínem je nepatrný, úzký trativod směřující k Z, který zřejmě odvodňuje tyto části jeskyně, zatím neznámo kam. Trativod je v lité skále, má cca 10 cm

v průměru a délku více než 2 m, takže nedává naději na další postup bez použití hrubého násilí.

V s. části Chodby nováčků jsme počali hloubit sondu v nevýrazném trativodu a po čase jsme zjistili, že tento trativod vede do Chodby starců. 10. 6. 2012 se nám podařilo obě chodby propojit spojkou nazvanou Kamenolom a vznikl tak zajímavý exkurzní okruh. Z Kamenolomu vede zužující se neprůlezná chodbička směrem na V. Podle průvanových zkoušek ústí do Dvojdómu nedaleko od vchodu do 157.

Další možnosti průstupu v jeskyni 157 jsou, bez použití hrubého násilí, pro nás uzavřeny. Množství sedimentů a litá skála uzavírají cestu vpřed. I tak se podařilo objevit zajímavé, velice členité prostory. Patra nad Modrým komínem se prodloužila o cca 80 m a vznikla zajímavá exkurzní trasa. Další průzkum bude zaměřen na mnoho nadějných odboček, které v patrech nad Modrým komínem stále ještě lákají jeskyňáře k exploataci. Předpokládané propojení s jeskyní Plánivy vrchními patry zůstává i nadále tajemstvím. Vodní cesta, která byla již v minulosti prokázána barvicím pokusem, je též neprůstupná. Stále však pátráme po možné suché, povodňové cestě ve vyšších partiích jeskyně.

Summary: The Blue Chimney (Spirálka Cave) – new discoveries

Speleologists from the Planivy Caving Group prolonged the Spirálka Cave (NE part of the Moravian Karst). They found more than 80 m of new corridors with nice decoration. They opened new oval-shaped gallery in the upper parts of

the Blue Chimney under the Doubledome. The gallery represents two corridors linked together. The Beginner's Corridor and the Oldmen's Corridor form very interesting circle for excursions.

Nečekaný objev v jeskyni na Turoldu

Lenka Angelika Tichá

Jeskyně Na Turoldu je součástí Jihomoravského krasu, který tvoří vápencové území na samém jihu Moravy. Protáhlý členitý hřeben Pavlovských vrchů, vystupující v délce cca 10 km a šíří přibližně 7 km z nížiny Dyjskosvrateckého úvalu mezi Mikulovem, Věstonicemi a Pavlovem ukrývá zatím 18 známých jeskyní. Většina z nich se rozkládá v přírodní rezervaci vrchu Turolde na okraji města Mikulova. Jeskyně Na Turoldu společně s Liščí jeskyní tvoří největší z nich. Od ostatních jeskynních systémů v ČR se výrazně liší. Je o něco teplejší 7,1–9,1 °C a výrazně sušší. Relativní vlhkost vzduchu je pouhých 74–84 %. Jde o jedinou jeskyni na našem území, která je tvořena v ernsbrunských vápencích jurského stáří, které byly podle Mísaře (1983) nasunuty na Moravu během třetihorního alpsko-karpatského vrásnění z území dnešního Slovenska.

Ernsbrunské vápence jsou silně postiženy krasověním a zvětrávacími procesy, které proběhly v několika etapách. Předpokládá se, že k jejich prvnímu zvětrávání došlo již ve spodní křídě před mořskou transgresí a usazením klementsých vrstev. V té době byly jurské a spodnokřídové vápnité horniny na jv. masivu vyzdvíženy a vystaveny tak účinkům krasovění v pásu táhnoucím se z Rakouska až na s. Moravu. Už v tomto období mohly vzniknout první krasové dutiny, současně také docházelo k dolomitizaci jurských hornin. Další vývoj

krasových jevů pokračoval po začlenění útržků mezozoického pokryvu do ždánické jednotky v průběhu vzniku příkrovové stavby. Jednotný podzemní jeskynní systém vznikl nejspíše po miocenním stupni badenu před 15 miliony let a později, kdy ústup badenského moře zahájil souvislý suchozemský vývoj bradla trvající až do současnosti.

Všechny uvedené faktory jsou důvodem toho, že v jeskyni je zcela odlišná i krápníková výzdoba a jak ukazují nejnovější objevy, i výskyt neobvyklých minerálů. Zatímco doposud byly v jeskyni nacházeny krystalické karbonáty – kalcit a aragonit, v posledních letech pozorovali jeskyňáři na stěnách nejsvrchnějšího patra jeskyně, které je veřejnosti nepřístupné, i sezónní výskyt v jeskynním prostředí neobvyklých sulfátů. První vzorky minerálů byly odebrány v únoru 2009, následná RTG difraktometrie ukázala, že jde o krystaly hexahydritu a epsomitu. Jde o jedinečnou a v jeskynních nevídanou a dosud nepopsanou mineralizační aktivitu. Další výzkumné práce, které měly objasnit, za jakých okolností sírany na stěnách jeskyně vznikají, probíhaly od září 2009 do března 2010. Kromě odběru vzorků obou minerálů, které se v puklinovitém Balvanitém dómu objevily, probíhal na dvou místech sběr skapové vody. Následná chemická analýza vody i odebraných vzorků, jejich kompletní rozbor a charakterizace by měly pomoci odvodit proces vzniku sulfátů.

Minerály

Epsomit $\text{MgSO}_4 \times 7 \text{H}_2\text{O}$, který poprvé popsal francouzský mineralog Jean-Claude Delam  therie v roce 1806, je minerál krystalizující v rombock   soustavě. Jde o drobn   krystalky, zrnit  , trubicovit   a kr  pn  kov   krystaly. Ve vodě je rozpustn  , na vzduchu se rozpad  , v  t  šinou je bezbarv   a   b  l  . Jde o sekundární minerál vznikající oxidací sulfidů Fe a také krystalizací ze solných jezer společn   s dal  šími minerály. Hojně se objevuje i na uhelných haldách.

V Česku se vyskytuje jako výkvěty na letensk  ch b  ridlic  ch, p  edev  ším na Letn  , Hradčanech, Smíchově, Vyšehradu aj. v Praze, v okolí Kralup nad Vltavou, v J  chymov  . Na Slovensku v lokalitě   pania Dolina a v okolí B  nsk   Štiavnice nebo v Kremnici. K jeho   etn  m nalezi  t  m v zahrani  c   pat  r   p  edev  ším okolí Pešti v Maďarsku, Idria v Jugoslávii, mnoh   nalezi  st   na stepích na Sibi  ri (Rusko), b  rhy četných slaných jezer zejména ve Wyomingu, Death Valley v Kalifornii v USA. Název podle původního nalezi  st   – minerálních pramen   v Epsomu ve Velké Británii.

Hexahydr  t $\text{MgSO}_4 \times 6 \text{H}_2\text{O}$, popsan   kanadsk  m geologem Johnem Johnstonem v roce 1911, je jednoklonn   minerál, kter   krystalizuje ve sloupcovitých krystalech, je vl  knit  , bílé barvy a vzniká v solných jezerech a na ho  r  c  ch haldách, v Česku např. v Kladn  , na haldě Kukla u Oslavan nebo na dole Ro  zn   v Dolní Ro  z  nce. V zahrani  c   jsou hojn   nalezi  st   v Antarktidě – Queen Maud, v s  rov  ch dolech v Argentid  , v australsk  m Queenslandu nebo v Rakousku

u Salzburgu. Název podle řeckého hexa –   est a hyd  r – voda.

Prostory, v n  ch   se výkvěty epsomitu a hexahydritu pravideln   sezonn   objevují, nejsou p  imo na n  v  stevnick   trasu. Puklinami ov  šem p  imo s územím, v němž se turist   pohybují, komunikují a probíhá tu výměna vzduchu. Jeskyn   byla veřejnosti znovu zp  r  stupn  na po mnoha letech až v roce 2004. Proto jedna z úvah, jak mohou v jeskynním prostředí n  obvykl   minerály vznikat, souvisela i s mo  zn  m vlivem antropogenního faktoru.

Ho  e  nat   soli se na stěně   icen  ch d  m   objevily poprvé v lednu 2006 jako drobn   výkvěty, tehdy jim speleologové nevenovali p  il  š pozornost. Ka  doro  n   se ale výkvěty zv  t  šovaly a minerálů na stěnách přibývalo a jejich charakter se měnil. V únoru 2009 byly odebrány první vzorky.

Hexahydr  t se nachází v jeskynním prostředí ve velk  m chom  ci cca 10 × 15 cm, letos poprvé byly zaznamenány na stěnách o něco n  z v puklině i drobn   vatovit   povlaky, kde krystaly nedosahují takov   velikosti, jsou sice drobn  j  š, ale na v  t  š   ploše. Zatímco do roku 2009 bylo pozorováno jen jedno ložisko hexahydritu a drobn   povlaky epsomitu, pozd  jeji se epsomitem pokrývala t  m  r cel   jedna stěna prostory a přibylo i v  kv  tu hexahydritu, kter   se kromě velkého chom  ce objevil i ve vláknitých povlacc  ch na rozloze více než 2 × 2 m.

Vzhledem k tomu, že minerál velmi rychle mění svoji morfologii, povlak po odtrhnut   ze stěny má tendenci se zabalit a vytvořit jak  si útvar podobn   kokonu a na vzduchu mimo jeskyni se

rychle rozpadá, první pokusy o odběr a dopravu vzorků do laboratoře byly neúspěšné. Později byl povlak odebrán do vzduchotěsných zkumavek a jeho zpracování bylo provedeno bezprostředně po odběru.

Epsomit se vyskytuje v jeskyni v drobných krystalcích na větších plochách stěny. První vzorek jsme odebrali i s kusem horniny, na níž krystaly vrostly, následný transport v náročném terénu ale poškodil vzorek natolik, že byl neprůkazný. Proto následoval další odběr, tentokrát šlo o stěr krystalů přímo z plochy do vzduchotěsné nádoby. Stejně jako hexahydrít i epsomit na vzduchu velmi rychle reaguje a rozpadne se. Navíc cesta do prostory, kde se minerály zimu co zimu objevují, vede puklinovými chodbami, v nichž se nelze pohybovat vzpřímeně, místy je potřeba lezeckých znalostí a vzhledem k minimální velikosti pukliny není vhodná pro klaustrofobiky. Právě vzhledem k členitosti, charakteru chodeb a náročnosti pohybu v nich jsou tyto prostory naprosto vyloučeny pro běžné návštěvníky a složitá dostupnost místa odběru zkomplikovala transport vzorků na povrch, ale také neumožnila každodenní, případně opakovaná pozorování alespoň jedenkrát týdně.

Výzkum

Mikroklima se v jeskyni Na Turoldu téměř nemění. Jde o celoročně dynamickou jeskyni, drobné změny se dají pozorovat sezónně ve vlhkosti, teplotě a tlaku vzduchu v závislosti na ročním období a pohybu návštěvníků v jeskyni. Koncentrace radonu jsou tu zanedbatelné,

nedosahují ani hodnot venkovního prostředí. Jeskyně je téměř suchá. Skapová voda se objevuje zřídka a jen na několika místech. A jediná podzemní stojatá voda se nachází v Jezerním dómu – nejnižším místě jeskyně, v jezeře, do kterého přitéká voda sifonem ze Zlatých síní.

Lokalita, v níž se výkvěty objevují, je naprosto suchá, bez skapů a tekoucí vody, odběry vzorků vody, z níž by teoreticky mohly minerály krystalizovat, musely proběhnout v odlišných místech jeskyně. Prakticky byla odebrána voda ze všech tří míst v jeskyni, na kterých se nějaká alespoň občas vyskytuje. První dva vzorky byly odebrány v horních patrech v Chodbě naděje a v Propojce. Obě místa jsou v prostorách, které spojují jeskyni Na Turoldu s Liščí jeskyní a od místa nálezu minerálů jsou vzdálena přibližně 10 m. Třetí vzorek pro analýzu pocházel přímo z nejnižšího místa jeskyně v Jezerním dómu, kde se většinou drží spodní voda. Z výsledků chemické analýzy H₂O však vyplynulo, že vzorky odebrané v jeskyni, jak skapových tak podzemních vod, jsou výrazně přesycené vůči kalcitu a naopak oproti zkoumaným minerálům, tedy epsomitu a hexahydrítu, jsou výrazně nenasyčené. Vznik minerálů tedy pravděpodobně není vázaný pouze přímo na vodu v jeskynním labyrintu, protože ve všech třech případech jde o vody s poměrně nízkou mineralizací, nenasyčené vůči síranům. Zajímavé však byly poměrně vysoké koncentrace hořčíku převládající nad vápníkem.

Odebrané vzorky naznačily, že by se mohly v jeskyních objevit sekundární minerály hexahydrítu a epsomitu a to

kieserit a meridianit. Opakované odběry minerálů potvrdily přítomnost kieseritu v jednom ze vzorků, pouze ale chemickou analýzou, RTG difraktometrie kieserit neprokázala, přestože poslední vzorky byly odebírány až na počátku dubna, kdy už by mohl mít hexahydrit v jeskyni podmínky pro sekundární mineralizaci. Pro růst krystalů meridianitu není v jeskynním prostředí vhodné klima, teplota je příliš vysoká.

Není jasné, zda se tento minerál na stěnách jeskyně objevoval postupně v souvislosti s nárůstem teploty venkovního prostředí, anebo přímo rekrystalizuje vlivem změn teplot přímo v jeskyni. Stejně tak u epsomitu se ukázalo, že nejde o čistý minerál, ale 50 % je v něm zastoupen vláknitý hexahydrit. Tyto změny během jediného roku, kdy terénní pozorování speleologů probíhalo v kombinaci s vědeckým výzkumem, byly pozorovatelné i pouhým okem. Místy se na drobných krystalcích epsomitu objevovaly chloupky hexahydritu. Chemická analýza jen terénní průzkum jeskyňářů potvrdila.

Teorie vzniku minerálů

Odebrané a prozkoumané vzorky minerálů i jeskynních H_2O potvrdily přímou souvislost mezi krystaly na stěnách a vodou přítomnou v jeskynním labyrintu, přestože prostory, v nichž minerály krystalizují, jsou zcela suché. Výrazné koncentrace hořčíku jsou tedy zřejmě zdrojem výkvětů hořečnatých solí v období, kdy je teplota v jeskyni vyšší než venkovní teplota.

Teorie o přímé návaznosti růstu minerálů na znovuzpřístupnění jeskyně

pro veřejnost se jeví jako nepravděpodobná, přestože i do velmi nedostupných prostor se stále častěji v posledních letech vydávají tzv. adrenalinoví hosté, jejichž pohyb by mohl také ovlivňovat klima v jeskyni. V posledních letech však nedošlo k žádným změnám klimatu, naopak prostředí v jeskyni se podle měření dá charakterizovat jako velmi stabilní a otevření jeskyně pro návštěvníky se tedy zřejmě na růstu síranů nepodepsalo. Prostory, v nichž se minerály objevují, sice komunikují s prohlídkovou trasou úzkými puklinami, ale krystaly se na stěnách vyskytují především v zimních měsících, kdy je jeskyně pro veškerou, tedy i odbornou, veřejnost zcela uzavřena z důvodu zimování vzácného vrápence malého. Navíc je jeskyně výrazně dynamická, tudíž se vzduch po návštěvnicích velmi rychle obměňuje a labyrint si téměř trvale zachovává svoje klima.

Jako nejpravděpodobnější se jeví hypotéza, že výkvěty vznikají zřejmě odpařováním hořčíkem nasycené vody, která se v letních měsících drží ve stěnách jeskyně kapilárními silami. Při poklesu venkovní teploty a zámrazu dochází ke snížení infiltrace a odpar stačí ke zkoncentrování kapilární vody na dosažení přesycení vůči pozorovaným hořečnatým sulfátům. Tvary krystalů, tedy druh hořečnatých solí, se pak liší podle aktuální teploty v jeskyni, při níž minerály krystalizují.

Další možná varianta vzniku krystalů vychází z faktu, že jeskyně nemá dotaci H_2O , humidita tu dosahuje cca 85 %. Dochází tedy k odpařování roztoků, které se usazují na stěnách a koncentrují

v podobě krystalů. S přibývajícím teplotou venkovního prostředí a růstem infiltrace se minerály opět rozpustí ve vodě

a viditelné krystaly ze stěn na letní období zmizí.

Literatura:

Novák M., Korbel P. (1999): Encyklopedie minerály. – Rebo Productions. 1–296.

Foto 1–3 naleznete na 3. straně obálky.

Speleologický průzkum jeskyně Javorka v Moravském krasu

Zdeněk Cihlář (ZO 6–05 Křtinské údolí)

Jeskyně Javorka (1157) se nachází ve střední části Moravského krasu v pravé straně Křtinského údolí. Původní (starý) vchod leží ve výšce 18 m nad dnem údolí při úpatí nenápadné menší skalky. Jeskyně byla objevena obyvateli nedaleké obce Habrůvka, kteří zde v období 2. světové války hledali úkryt před blížící se frontou. Z počátku vykopali 2 m hlubokou šachtu a následně odkryli chodbu přibližně 15 m dlouhou, 1 m vysokou a širokou. Ve starší literatuře je tato jeskyně uváděna pod názvem „Habrůvská“. Současné pojmenování získala díky javoru, který dříve rostl v blízkosti starého vchodu.

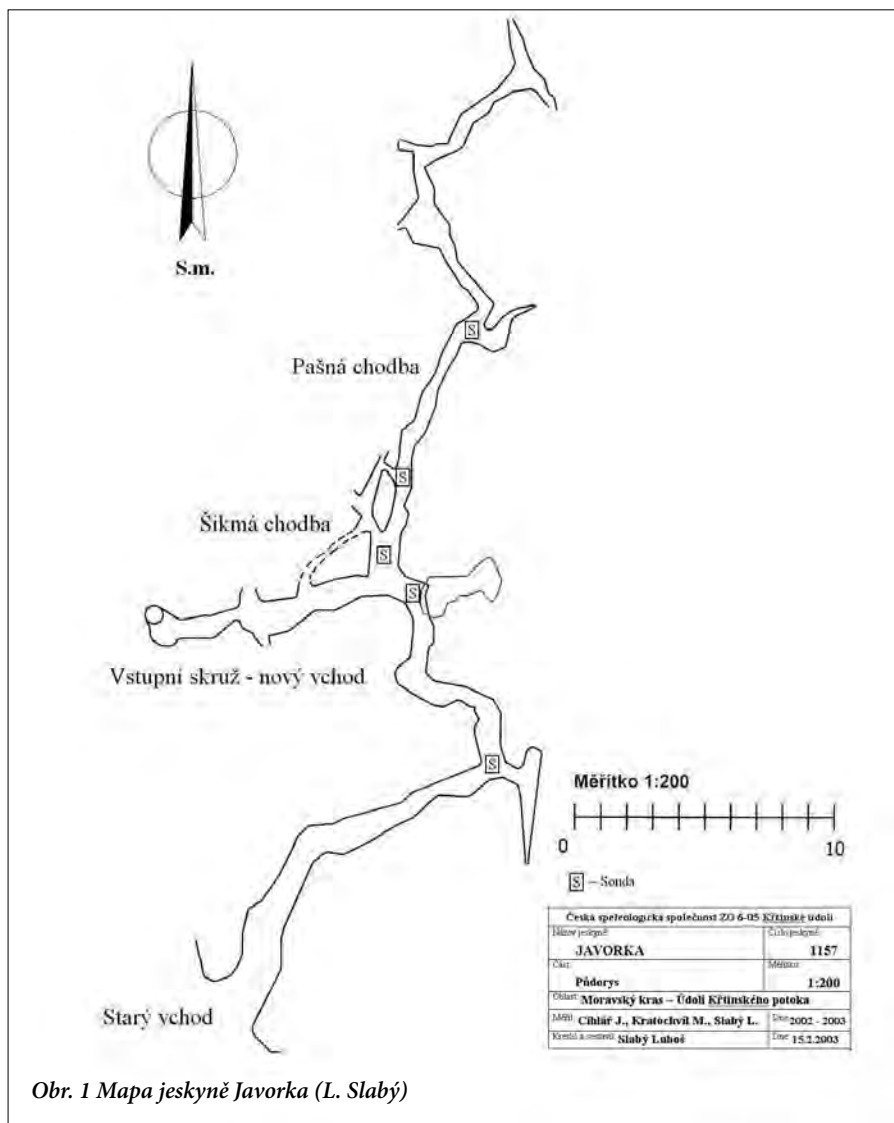
Výzkumné speleologické práce zde byly prováděny s různou intenzitou od r. 1946, jejich cílem bylo proniknout do nových prostor a poodhalit tak tajemství podzemního toku Křtinského potoka. Jedny z prvních rozsáhlejších výkopových prací zde prováděli členové Speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou z Habrůvky (E. Jašek, A. Hloušek),

později Speleologického kroužku ZK ROH První brněnské strojírny (M. Kubeš a kol.). Svoji pozornost věnovali i pracím pod malou skalkou, nadějném místě (dnes „nový vchod“), které se nachází 14 m z. od původního vchodu. Následovalo dlouhé období stagnace a celkového nezájmu o bezesporu velice zajímavou a nadějnou lokalitu.

Situace se významně mění až v roce 2001, kdy je zde speleologická činnost obnovena. Členové skupiny ZO 6–05 Křtinské údolí započali v jeskyni intenzivně pracovat ve snaze proniknout do spodních pater nedalekého závrtu „Na Lazech“. Původní tzv. „Starý vchod“ je postupně zasypán vytěženou zeminou z nového vchodu na základě požadavků CHKO MK. Nový vchod je otevřen pod malou skalkou nedaleko původního vchodu. Vstupní šachta nového vchodu je v r. 2002 zabezpečena železnou rourou o průměru 70 cm a délce 4 m a to nejen z důvodu zamezení nežádoucího zavalení, ale současně z důvodu ochrany

jeskyně před vniknutím zvědavých a neopatrných turistů. V uvedeném roce se podařilo postoupit o úctyhodných 40 m. Veškeré prostory jsou vyplněny převážně hlinitými jeskynními sedimenty,

kteří vyplňují takřka celý profil chodeb. Obvykle jsou chodby při stropu přibližně na výšku 5–15 cm volné. Transport hlín z jeskyně je realizován pomocí důmyslného systému 4 lanovek o celkové

Obr. 1 Mapa jeskyně Javorka (L. Slabý)

Foto 1 Nový vchod zabezpečený železnou trubkou (Foto Z. Cihlář)

délce 28 m. Bez použití této technologie by nebylo možno dosáhnout nejzazších částí, kdy je přístup navíc znesnadněný značnou členitostí jeskyně. I přes uvedené zjednodušení je zapotřebí při činnosti v koncových partiích, kdy překonávaná vzdálenost činí 50 m, součinnosti celkem 8 osob. V průběhu prací tak byla a je nezbytně nutná perfektní koordinace jednotlivých jeskyňářů.

V průběhu výkopových prací zde bylo nalezeno větší množství kostních pozůstatků, které byly odevzdány do Moravského zemského muzea v Brně – ústavu Anthropos – k jejich odbornému posouzení. Část osteologického materiálu vykazovala znaky fosilizace a jednalo se tedy jednoznačně o vzorky pleistocenního stáří. Osteoarcheologické zpracování provedla M. Roblíčková (2003). Mezi předloženým materiálem bylo mimo jiné identifikováno 5 kostí příslušejících Homo Sapiens. Jednoznačně však nebylo možné stanovit, zda pocházejí z období pleistocenního nebo holocenního. Uvedené zjištění způsobilo patřičnou odezvu a bylo důvodem návštěvy této lokality L. Seidlem a dnes již zesnulým K. Valochem. Po bližším průzkumu

vlastní lokality a nálezové situace bylo usouzeno, že se nejedná o možné sídliště či jinak významnou lokalitu a kosterní pozůstatky byly to těchto partií jeskyně pouze deponovány vodou. Proběhla nezbytná instruktáž pro budoucí činnost a zajištění případných dalších diluviálních fragmentů. Ostatní nálezy příslušely nejrozličnějším zvířecím druhům (např. sob polární, hyena jeskynní, pratur, medvěd jeskynní či vlk apod). Celkem bylo determinováno 126 kosterních pozůstatků ze 17 různých taxonů.

Během pokračujících prací se podařilo propojit oba vchody. V jeskyni bylo vykopáno několik sond, ve kterých bylo dosaženo skalního dna. Podle hloubek sond lze předpokládat, že původní výška jeskyně se pohybuje kolem 3 m.

Jeskyně Javorka je v současné době jeskyní v konverzaci a tak zde probíhají práce v omezeném rozsahu s již menším nasazením. Jeskyně je průběžně mapována a je prováděna její fotodokumentace včetně údržby vstupní uzávěry a pravidelné kontroly. Celková délka vykopaných chodeb činí v současné době

Foto 2 Nový vchod v průběhu pracovní akce (Foto L. Slabý)

přibližně 70 m bez jednoznačných známek možného pokračování. Jeskyně Javorka je mimořádně zajímavá a nadějná lokalita. Výjimečnou se stala nejen díky své lokalizaci ve střední části Křtinského údolí a nesmírně významnému sv. směru chodeb, které mají spád do masivu, ale také díky teoretickému spojení se spodními patry již zmíněného závrtu „Na Lazech“. Představuje pro nás velice zajímavou jeskyni, kam se rádi vracíme, i když prozatím postrádá krápníkovou výzdobu a volné prostory větších rozměrů.

Ve vzdálenosti 150 m sv. od jeskyně se nachází závrt „Na Lazech“. Horizontální prostory objevené kolem vánoc v r. 1954 (E. Jašek, A. Hloušek) na dně tohoto závrtu jsou prakticky v téže úrovni jako jeskyně Javorka (360 m n. m.). Mohou tedy společně představovat fragment většího jeskynního systému geneticky starších, vyšších etází Křtinského ponorného potoka a jeho přítoků. Teoretická nadm. výška aktivního podzemního

Foto 3 Transport sedimentů pomocí lanovky (Foto L. Slabý)

toku Křtinského potoka v místech jeskyně Javorky je asi 326 m. Z dosud známé, nejnižší položené části jeskyně tedy teoreticky zbývá na úroveň podzemního toku cca 23 m. O další prolongaci rozhodne vytrvalost a snad trochu toho jeskynářského štěstí.

Literatura:

Havel H. (1989): Přehled průzkumných prací a jejich výsledků v historii Moravského krasu. – ČSS. Praha.

Burkhardt R., Zedníček O. (1951–1955):

Údolí Křtinského potoka v Moravském

krasu a jeho jeskyně. Topografie. – Československý kras 1951–1955, Příloha 4 (1951), Příloha 5 (1952), Příloha 6 (1953), Příloha 7 (1954): 1–116.

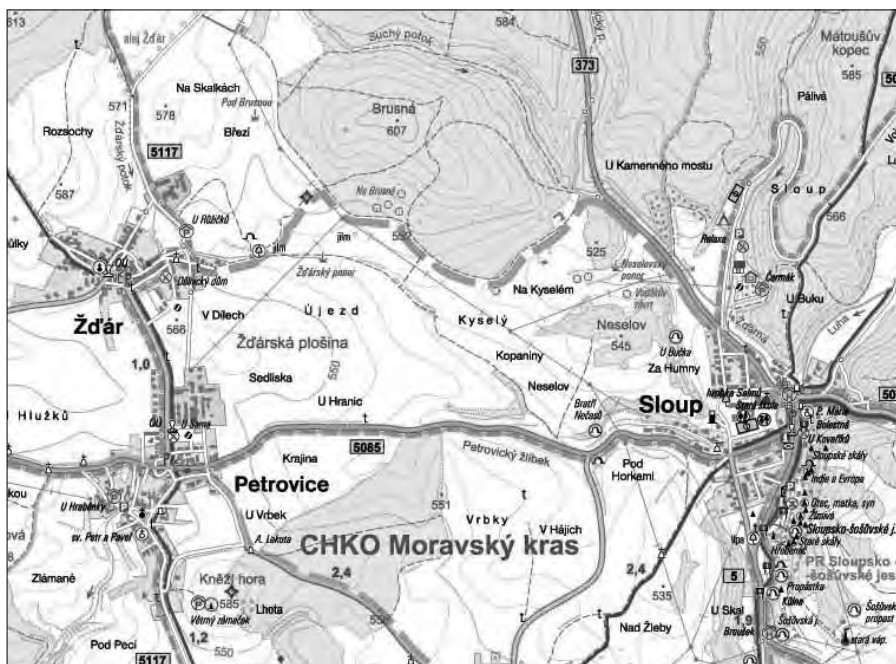
Žďárská plošina v Moravském krasu

Vojtěch A. Gregor

Úvod

Nejsevernější či přesněji nejseverozápadnější část Moravského krasu, území mezi Sloupem, Petrovicemi a Žďárem, patří k soustavě Suchdolských plošin (Demek, 1993). Suchdolské plošiny sestávají z několika geomorfologických celků (jednotek). Na SZ od sloupské sníženiny – sloupského poloslepého údolí – se

zvedá výšina Neselov (cca 545 m n. m.). Na Z, s. od silnice Sloup–Petrovice, navazuje na Neselov Žďárská plošina ve stejné nadm. výšce (obr. 1 a 2). Jižně od silnice Sloup–Petrovice, mezi z. okrajem Mor. krasu a Pustým žlebem, se rozkládá Vavřínecká plošina. Za j. omezení Žďárské plošiny lze považovat Petrovický

Obr. 1 Žďárská plošina. Výřez z mapy Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (se svolením © Geodézie On Line). V této reprodukci chybí grafické měřítko. Pro orientaci, přímočará vzdálenost Žďár (střed obce)–Sloup (kostel) je 3,1 km, Žďár–Petrovice (kaple) 1,1 km, a Petrovice–Sloup 3,1 km. Sever je totožný s vertikální stranou rámečku mapy.

Fig. 1 Žďárská Plateau. Graphical map scale is not attached to this projection. Linear distance between the centre of the village of Žďár and that of Sloup (the church) is 3.1 km. Vertical lines of map frame are oriented N–S.

Obr. 2 Žďárská plošina, sloupská sníženina, Sloupsko-šošůvské jeskyně a Sloupsko-šošůvská větev Amatérské jeskyně (Autor I. Balák)

Fig. 2 Žďárská Plateau, Sloup depression (semi-blind valley), Sloup-Šošůvka Caves and Sloup-Šošůvka branch of the Amateur Cave (Amatérská jeskyně).

žlíbek, pod soutokem koryt Petrovickeho a Žďárského potoka též nazývaný Žďárské údolíčko. Na S plošinu omezuje j. a z. svah výšiny Brusná (608 m n. m.), zvedající se nad Žďárským potokem. Jižní úpatí Brusné vcelku sleduje geologickou hranici vápenců s kulmem a hranici CHKO Moravský kras (viz také Balák et al., 1999).

Kolem 450 m dlouhý povrchový tok Sloupského potoka vytvářejí dvě hlavní zdrojnice, Luha od SV a Žďárná od SSV (soutok při 466 m n. m.). Pravostranným přítokem Žďárné je Němčický potok (soutok při 476,5 m n. m.), vstupující do sloupské sníženiny od SSZ spolu s levostranným přítokem od S – Ludíkovským potokem. Od Z, ze Žďárské plošiny, ústí do Sloupského potoka občasná vodoteč spojených potoků Žďárského a Petrovickeho. Potoky Luha, Žďárná, Němčický a Ludíkovský přicházejí ze silikátových kulmských hornin Drahan­ské vrchoviny na S, Žďárský a Petrovic­ký potok z granitoidů brněnského vyvřelého masivu (tzv. brněnská vyvřelina) na západě.

Geologické poměry

Geologii sloupské oblasti včetně Žďárské plošiny se autor věnoval v práci o sloupské sníženině a jeskyni Kůlna (Gregor, 2012). Podobně jako sloupská sníženina, je Žďárská plošina budována sloupskými vápenci. Pouze na západě, při kontaktu s granitoidy brněnského vyvřelého masivu, vystupují vavřínecké vápence (Gregor, 2012). Ve vavříneckých vápencích je modelována paleoponorová jeskyně č. 1A U Žďáru, situovaná v tzv. žďárském lomku při kótě cca 540 m n. m. (obr. 2,

poloha; plán jeskyně *in* Audy et al., 1997). Na této lokalitě se jedná o tzv. petrovické vápence, lithofacií vavříneckých vápenců (Gregor, 2012). Základní chemické složení petrovických vápenců je 1,50 % nerozpustný zbytek, 54,6 % CaO, 0,48 % MgO a 0,17 % FeO. Světlešedé až šedé vápence Panské vápenice obsahují 10–35 cm mocné polohy písčitého vápence s až 35% obsahem klastického materiálu, většinou křemenných a méně zvětralých živcových zrn (Valkovičová, 1979).

Také vrásová a bloková stavba vápenců Žďárské plošiny je v souladu se stavbou sloupské sníženiny (Gregor, 2012, obr. 2). Dominantní vrstevní směr se pohybuje od SSZ–JJV do SSV–JJZ s převážně středními až mírnými v. (ssv. až jjv.) úklony. Hlavní zlomy jsou subparalelní se sloupsko-holštejnským okrajovým zlomem, t. j. směru VJV–ZSZ až V–Z. Puklinová síť sleduje tytéž směry jako síť ve sloupské sníženině, především SSV–JJZ až SV–JZ (10°–50°) a VJV–ZSZ až SZ–JV (110°–135°). K nim přibývá ve sníženině jen málo znatelný tektonický směr SSZ–JJV (150°–170°). Pukliny tohoto směru se uplatňují v průběhu některých místních jeskyní, zejména č. 5A, 8–Bratří Nečasů a 12A–Panská vápenice (plány jeskyní *in* Audy et al., 1997; také obr. 3 a 6). Na puklinách této a sv.–jz. orientace je v lomu Panská vápenice vyvinuto fosilní vertikální zkrasování – trhliny a kapsy vyplněné paleogenními laterity charakteru terra rossy.

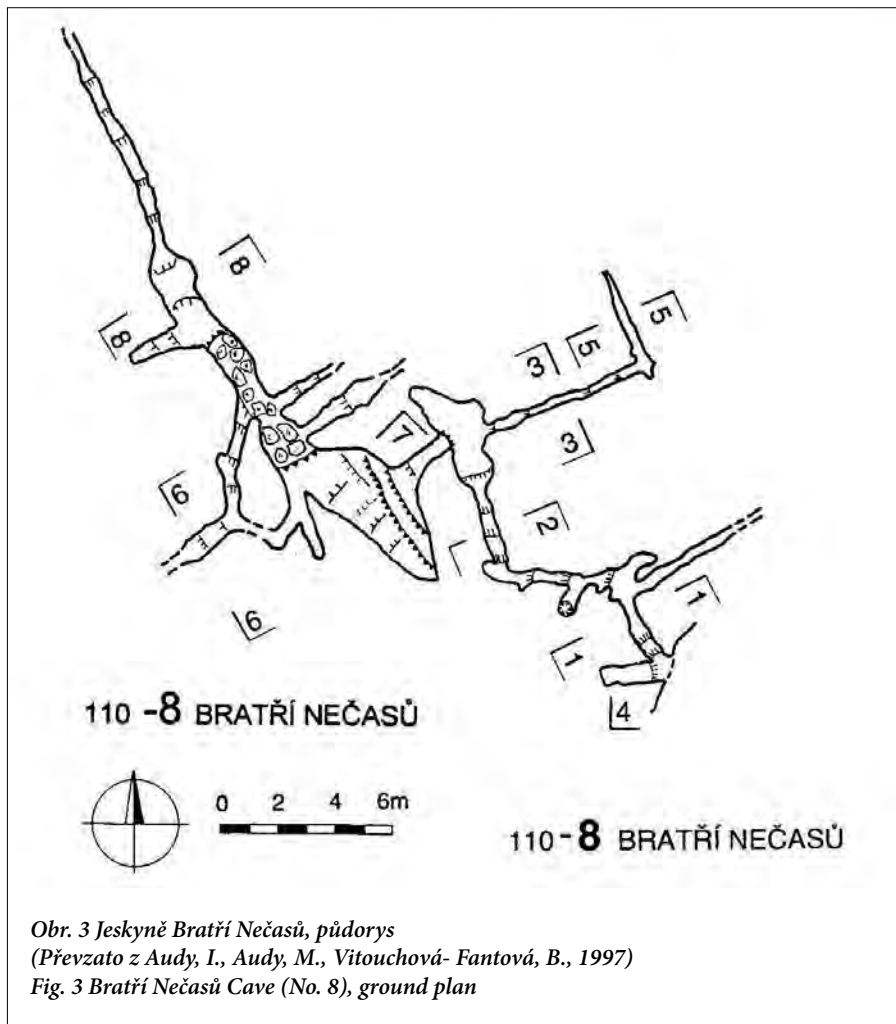
Podle výzkumu z let 1974–1979 autor soudí, že bloková (zlomová) stavba Žďárské plošiny a sloupské sníženiny je jednodušší, než ji prezentuje J. Dvořák

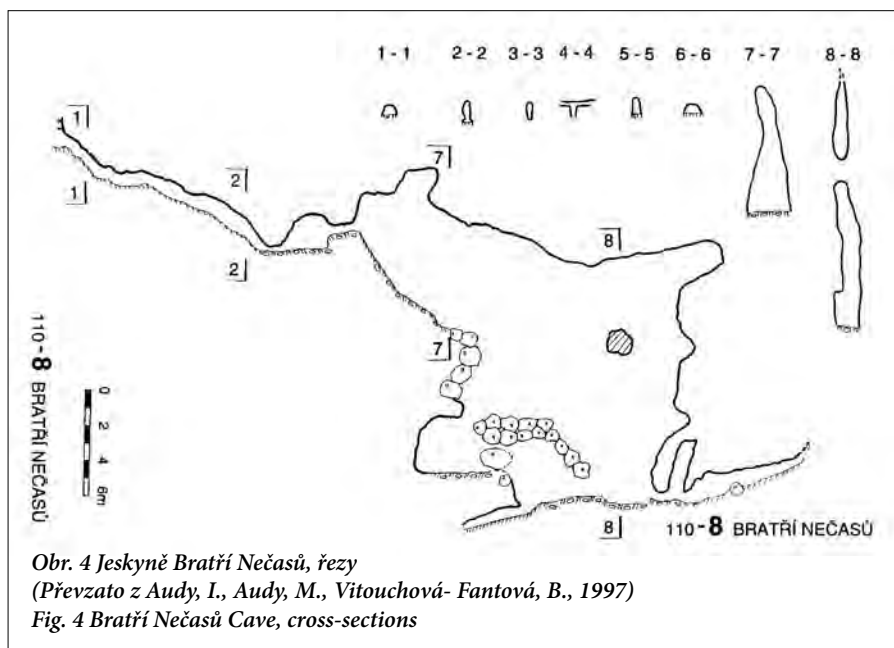
(Dvořák, Pták, 1963; a obzvláště Dvořák et al., 1993, mapová příloha B-I).

Hydrogeologie a krasové jevy

Celková charakteristika. Moravský kras leží v mírně teplé klimatické oblasti. Severní část území, k němuž náleží Žďárská plošina, se vyznačuje krátkými,

mírně chladnými až mírnými, suchými až mírně suchými léty. Přechodné období je normální až dlouhé s mírným jarem a podzimem. Zimy jsou normálně dlouhé, mírně chladné až mírné, suché až mírně suché (Quitt, 1971, 1993). Podle dlouhodobých záznamů je průměrná roční teplota 6,5 °C. Průměrná

Obr. 4 Jeskyně Bratří Nečasů, řezy
 (Převzato z Audy, I., Audy, M., Vitouchová- Fantová, B., 1997)
 Fig. 4 Bratří Nečasů Cave, cross-sections

lednová teplota (nejchladnější měsíc) je $-3,7\text{ }^{\circ}\text{C}$, průměrná červencová teplota (nejteplejší měsíc) je $16,2\text{ }^{\circ}\text{C}$. Roční srážkový průměr je 690 mm . Množství spadlých srážek je však rok od roku značně proměnlivé. V nejsušších letech spadne na území Moravského krasu kolem 50% a v nejvlhčích letech více než 150% průměrného ročního úhrnu.

Údaje z hydrologických pozorovacích stanic (s přihlédnutím k údajům I. Dostála in Vlček, Dvořák, 1993) poskytly následující data (A – plocha orografického povodí po pozorovací stanici, Q – průměrný průtok, T – průměrná teplota):

Němčický potok, Sloup: A $8,34\text{ km}^2$,

Q $0,04\text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$, T $6,3\text{ }^{\circ}\text{C}$;

Žďárná, Sloup: A $12,0\text{ km}^2$,

Q $0,11\text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$,

T $5,9\text{ }^{\circ}\text{C}$;

Luha, Sloup: A $20,3\text{ km}^2$, Q $0,13\text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$,

T $5,7\text{ }^{\circ}\text{C}$;

Sloupský potok, Sloup: A $49,9\text{ km}^2$,

Q $0,28\text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$, T $5,7\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Autorova měření v profilech na Němčickém potoce (Np), Žďárné (Zd), Luze (Lh) a Sloupském potoce (Sp) za nepovodňových situací a v krátkém časovém odstupu vedla ke vztahu $Q_{Np} + Q_{Zd} + Q_{Lh} = Q_{Sp} + 0,0-33\text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$, $-0,0-28\text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$ (1968–1976). Kladné hodnoty znamenají infiltrační přítok z údolní nivy, negativní hodnoty ztráty způsobené infiltrací vod povrchových toků do kvartérní výplně údolí a krasových ponorů před limnigrafickou stanicí ČHMÚ na Sloupském potoce (Gregor, 1973). Vody Luhy, Žďárné, Němčického a Ludíkovského potoka infiltrují do kvartérní, převážně

šterko-písčité údolní výplně ještě před vstupem do sloupské sníženiny – Luha již 650 m, Němčický potok cca 400 m. Vrt Sloup S4 v j. části sloupské sníženiny prošel 58,6 m kvartérních sedimentů (profil *in* Dvořák et al., 1993, str. 69, obr. 10). V s. části sníženiny je mocnost výplně cca 38 m, v dolním úseku údolí Žďárné 28 m a v dolní části údolí Luhy cca 11,5 m. Na vápencovém podloží se směrem po toku stále výrazněji uplatňuje odvodňování krasové – roste počet a jímací schopnost ponorů (Gregor, 1973, 1974, 1975, 2012).

Zvodnělé šterky v údolní nivě Němčického potoka a Žďárné ve sloupské sníženině pod Neselovem představují jistý problém při zakládání staveb. V letech 1976–1977 autor monitoroval hloubení cca 2,5 m hluboké základové jámy pro sloupský kulturní dům. Infiltrační přítok do jámy se děl od S–SV a koncem tání na jaře r. 1976 dosáhl $5,5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$. Voda z jámy musela být neustále odčerpávána. Přítok infiltrační vody byl zaznamenán také při konstrukci nové čistíčky odpadních vod a kanalizace v údolní nivě Sloupského potoka v letech 2010–2012. Výtok vod z čistíčky ústí do závrtovité deprese při z. stěně Hřebenáče, jejíž odtokové cesty komunikují s podzemními vodami ve spodní jeskynní úrovni Sloupsko-šoňvských jeskyních (Gregor, 1973). Čistíčka je situována ve vysoce rizikovém území. Jedná se o záplavové území (floodplain), navíc s nestabilním, silně zkrasovělým vápencovým podložím. Za povodní zde vznikají prameny – vyvěračky a propady – ponory a drobné závrtvy (Flek, 2006; Slezák, 2009; Gregor, 2012). Prezence těchto jevů a jejich lokace je v souladu

s autorovou hypotézou o třech odvodňovacích cestách sloupské sníženiny, specificky I. (západní) a II. (střední) cesty (Gregor, 1973, 2012).

Žďárská plošina, Žďárský a Petrovický potok. Sloupský potok ve sloupské sníženině přijímá spojené vody Žďárského a Petrovického potoka – tzv. „periodický přítok od Petrovic“. Oba potoky představují povrchové odvodňování Žďárské plošiny (obr. 1, 2). Plošina zaujímá plochu cca 12 km^2 , součet délky obou toků je cca 3,9 km. Potoky jsou pouze občasné (episodické) a délka povrchových toků a průtočná množství závisí na množství atmosférických srážek, mocnosti sněhové pokrývky a rychlosti jarního tání. K soutoku obou vodotečí a spojitému toku do řečiště Sloupského potoka dochází pouze za náhlých tání a přívalových dešťů. Autor tento jev pozoroval v březnu r. 1965 a za rozjízě r. 1976, kdy tavné vody tekly zčásti po ledě. Za kulminace činil průtok v korytě při ústí do Sloupského potoka $37 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$.

Oba potoky Žďárský a Petrovický jsou po vstupu na vápencové území silně ponorné. V důsledku scelování zemědělské půdy, meliorací a regulace koryta došlo k vyřazení četných ponorů na horním toku Žďárského potoka z funkce, a to především díky jejich kolmataci splavenou ornici a organickým materiálem. V letech 1975–1977 byl první zjevný ponor situován asi 300 m na V od obce Žďár, při kótě cca 530 m n. m. – tzv. Žďárský ponor, Z1 (obr. 1). Další ponory, Z2–Z5, se nacházely v. od ústí žlíbku Klínek, v úseku mezi dvojzávrtem Na Kamenitém a místem zvaným U křížku,

ve výši 523–515 m n. m. Za situací, kdy povrchový tok dospěje dále k V, jsou jeho vody drénovány povodňovými ponory. První z nich, PZ1, je situován v korytě těsně pod soutokem obou vodotečí v blízkosti silniční křižovatky Vavřinec–Petrovice–Sloup, při kótě 507 m n. m. Druhý, PZ2, se nachází dále na V, také v korytě, mezi vchodem do jeskyně Bratří Nečasů a Panskou vápenicí.

Ve výše zmíněném úseku Petrovického žlíbku – Žďárského údolíčka je známo deset menších jeskyní (O. Nečas, 1952; Audy et al., 1997). Výzkum prováděný autorem v letech 1975–1977 (Gregor, Pospíšil, 1976; Gregor, 1977, 1978) indikuje, že většina z nich představuje krasové obvody drénující atmosférické srážky ze Žďárské plošiny a Neselova.

Největší jeskyně v Petrovickém žlíbku je celkem 102 m dlouhá jeskyně Bratří Nečasů (O. Z. Nečas, O. Nečas, 1951; dnes č. 8, Audy et al., 1997) na úpatí j. svahu Neselova, se vchodem ve výši 504 m n. m. (obr. 2, 3 a 4). Absolon (1970, 1) o ní píše: „I tato jeskyně patří bezpochyby do kategorie subfosilních východových travivodů, kde vody vystupovaly sifonovitě pod tlakem do výše, neboť výškový rozdíl mezi ponorem v Klínku je plných 59 m. Leč nutno uvažovat i o odtokové funkci této jeskyně, kdy vody Žďárné se valily plně Sloupskou kotlinou a pronikaly na úpatí Neselova.” Bývalou komunikaci jeskyně Bratří Nečasů s propadáním v Klínku nelze vyloučit. Přímochará vzdálenost mezi oběma lokalitami je 2,2 km a vertikální rozdíl cca 49 m (měřeno od jícnu ponoru ve skalním dně propadání). Hypotetická komunikace může z velké části sledovat pukliny směru SSZ–JJV

(150°–170°). Funkce jeskyně jako ponoru Žďárné (nikoliv Žďárského potoka!) je vysoce nepravděpodobná. Na druhé straně, přítomnost (sub)angulárních zrn křemene a méně i živce v sondě vyhloubené v sedimentární výplni naznačuje, že jeskyně mohla být v minulosti ponorem žďárských a petrovických vod. Ty byly pravděpodobně odváděny k I. (západní) odtokové cestě sloupské sníženiny (Gregor, op. cit.). Za rozjíže r. 1976 byla v propáste v jeskyni zastížena stagnující vodní hladina při kótě 483,2 m n. m. Chemický rozbor vzorku, zvláště celková mineralizace a mval poměr Ca/Mg ukázaly, že se jedná o autogenní (meteorické, tavné) vody. V letech 2005–2010 byla jeskyně Bratří Nečasů lokalitou ZO ČSS 6–22 Devon.

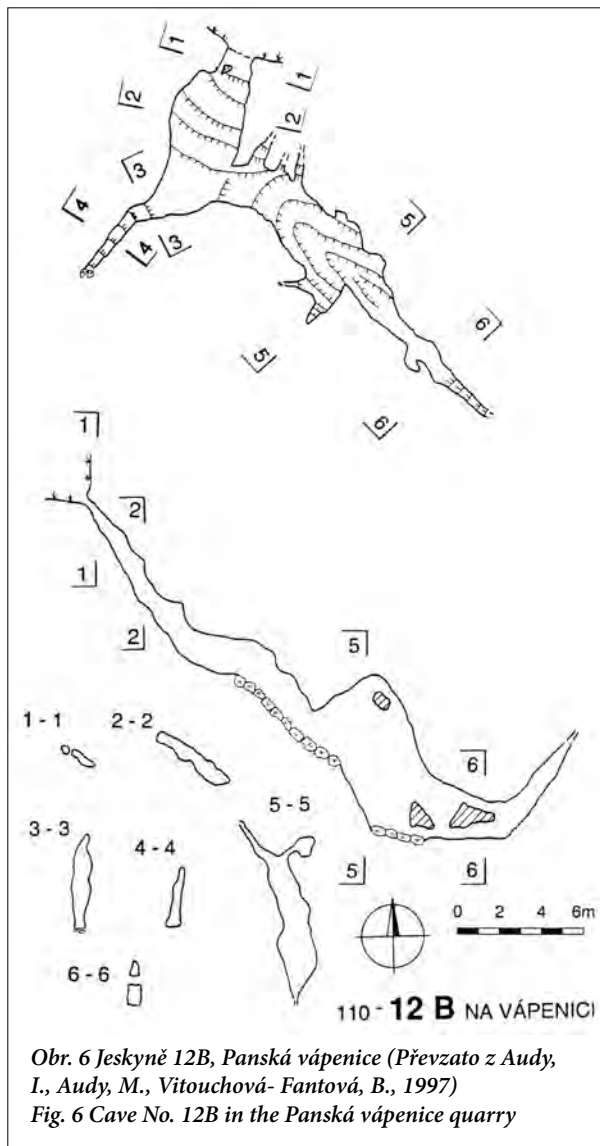
Ve výchozu Panská vápenice (obr. 5), v j. (pravém) svahu žlíbku, jsou známy čtyři jeskyně. Dvě z nich byly z velké části zničeny těžbou vápence v letech 1943–1948, specificky č. 12A a 12B (obr. 6; Audy et al. 1997). Podle Absolona (1905–11; 1970, 1, str. 119) jedna z nich „byla všeobecně známá tím, že při rozjížích bylo z jejího dna slyšet zřetelné bublání potůčku padajícího do hlubiny”. Lze soudit, že tyto dvě

Obr. 5 Bývalý lom Panská vápenice

(Foto J. Flek, 17. 7. 2013)

Fig. 5 Panská vápenice, a former limestone quarry

Obr. 6 Jeskyně 12B, Panská vápenice (Převzato z Audy, I., Audy, M., Vitouchová-Fantová, B., 1997)

Fig. 6 Cave No. 12B in the Panská vápenice quarry

jeskyně představují podzemní odvodňování lokálních autogenních vod, i když v minulosti mohly také zastávat funkci povodňových ponorů allogenních, žďársko-petrovických vod.

Ve v. svahu Neselova se nachází osm jeskyněk (Nečas, 1952). Největší z nich

je jeskyně U bučka (také Šebelova či Neselovské bludiště, dnes č. 5) se vchodem ve výši 503 m n. m. (obr. 2, 7). Také zde se jedná o krasové odvodňování atmosférických vod, snad s výjimkou jeskyně U bučka. V této jeskyni byla v sedimentární výplni nalezena subangulární zrna křemene a živců, hlavních minerálních komponent granitoidů brněnské vyvřeliny. Je zde tudíž indikace, že jeskyně U bučka může být paleovývěrem allogenních žďársko-petrovických vod.

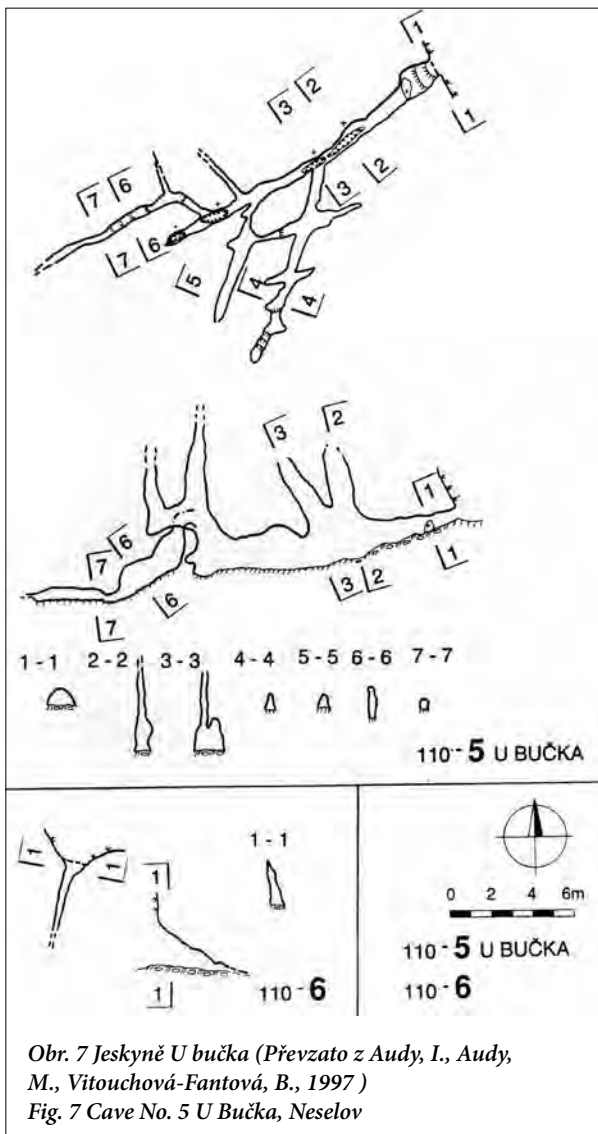
V letech 1975–1976 autor a spolupracovníci provedli dva kvalitativní, časově oddělené stopovací testy v ponorech v korytě pod soutokem obou vodotečí. Testy byly realizovány za zvýšených průtoků. V prvním případě byly obarveny vody v ponoru PZ1, ve druhém vody v ponoru PZ2. Vydatnost povrchového toku byla 5,3 l.s⁻¹ v ponoru PZ1 a 2,4 l.s⁻¹ v ponoru PZ2. K testu bylo v obou případech použito 500 g fluoresceinu. Pozorované objekty započítávaly Žabárník v Neselovském žlábku, sifony S1, S2, S3–S4 a S6 ve Sloupských jeskyních

a Propáستku III. vchodu (číslování sifonů *sensu* Gregor, 1973). Absorpční patrony, vyzvednuté po 28 dnech, nedetekovaly přítomnost fluoresceinu v žádném z objektů. Negativní výsledek testů autor vysvětluje jedním nebo kombinací následujících faktorů: [1] vysokou

adsorpcí barviva v sedimentech odtokových cest ponorů; [2] přerušením krasových obvodů hloubkovou erozí sloupské sníženiny a infiltrací žďársko-petrovicových vod do kvartérní sedimentární výplně sníženiny; [3] odtokem žďársko-petrovicových vod k I., z. odtokové cestě sloupské sníženiny.

Povodeň r. 2003. V r. 2003 postihly Žďárskou plošinu a širší oblast Sloupu dvě po sobě rychle následující povodně – první 13. května a druhá 26. května. Krátce se o nich zmiňuje Slezák (2005), bohužel bez konkrétních údajů. Daleko podrobnější zprávu podali Flek a Roth (2006).

Druhá z povodní byla daleko rozsáhlejší a ničivější než předchozí. V novinových zpravodajstvích je nazývána „blesková povodeň“ a „tisíciletá voda“. Termín *n*-letá voda označuje největší průtok v řečišti, vyskytující se průměrně jednou za *n* let. Výrok „tisíciletá voda“ je třeba brát s rezervou – 1 000 let staré záznamy a pozorování neexistují. Na druhé straně je nutné uvést, že ve sloupské kronice, obecní i farní (ta druhá zasahuje do poloviny 18. století), není o podobné události záznam. Jde tedy o vodu více než 250letou. Povodeň byla důsledkem extrémně anomální dešťové srážky, která spadla v území mezi Kuničkami, Němčicemi, Žďárem, Petrovicemi a Sloupem

Obr. 7 Jeskyně U bučka (Převzato z Audy, I., Audy, M., Vitouchová-Fantová, B., 1997)

Fig. 7 Cave No. 5 U Bučka, Neselov

během cca 30 minut se srážkovým maximumem 110 mm. Odtok přívalových vod byl instantní, s nulovou retardací. Povodí bylo zčásti nasyceno srážkou z 13. května a, což je důležitější, srážka byla natolik intenzivní, že absorpční kapacita půdy a retenční schopnost vegetačního krytu

Obr. 8 Žďárský potok na konci května r. 2003 (Foto J. Flek)

Fig. 8 Žďárský Creek at the end of May, 2003

se nemohly uplatnit. Ve Sloupu spojený povodňový tok od Němčic (Němčický potok) a Žďáru (Neselovským žlíbkem přes Žabárník) dosáhl $17 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Limniografická stanice ČHMÚ Sloup–Sloupský potok zaznamenala kulminační průtok $28 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, 100násobek průměrného průtoku, tedy průtok o něco vyšší než 100letý. Vydatnost přítoku od Žďáru a Petrovic – vod z Petrovického žlíbku ústícího do Sloupského potoka pod stanicí – byla cca $22 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Spojený průtok pod tímto soutokem tudíž dosáhnul $50 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Povrchový odtok byl doprovázen mohutnou, převážně plošnou erozí a transportem sedimentů, zejména ornice. Vodoteče se změnilly v bahnotoky (mudflow). Pouze ve Sloupu samotném

dosáhly škody částky 20 milionů Kč. Následky povodně zdokumentoval koncem května 2003 Flek (2003a–d). Obrázky 8 a 9 ukazují Žďárský potok a Petrovický žlíbek krátce po povodni 31. 5. 2003. Lze jen doufat, že poznatky z této a dalších, předcházejících a následujících povodní byly vzaty v úvahu při návrhu a konstrukci výše zmíněné čističky.

Neselovský žlíbek. Neselov a Brusná jsou odděleny širokou a mělkou depresí směru V–Z, svažující se k V – tzv. Neselovským žlíbkem. Deprese má geomorfologicky zralý ráz (obr. 1, 2 a 10). Panoš (1963) soudí, že se jedná o údolí uvalovitěho typu, vytvořené amalgamací závrtů. Alternativně, autor této studie uvažuje o starém erozním útvaru, syngenetickém s vývojem vyšší, široce otevřené části sloupské sníženiny. Žlíbek je vyplněn spraší a sprašovými hlínami dosahujícími mocnosti až 11 m. Ty byly v první polovině minulého století těženy k výrobě nepálených cihel. Dobývací prostor byl situován v s. svahu žlíbku, pod Brusnou (Na Kyselém, U cihelny, obr. 1, 2).

Obr. 9 Petrovický žlíbek pod soutokem Žďárského a Petrovického potoka na konci května r. 2003 (Foto J. Flek)

Fig. 9 Petrovický žlíbek below the confluence point of the Petrovický and Žďárský creeks at the end of May, 2003

Obr. 10 Neselovský žlíbek, průkop od Žabárníku, vlevo Neselov, vpravo Brusná (Foto J. Flek, červenec 2013)

Fig. 10 Neselovský žlíbek shallow valley, the drainage channel from the Žabárník

V dolní části žlíbku, při jejím vyústění do sloupské sníženiny, se v j. svahu (s. svah Neselova) nalézá největší závrť Žďárské plošiny, Vodákův (Hudec, 1949) či Neselovský závrť (obr. 1, 2). Jedná se o svahový mísovitý závrť s cca 170 m kruhovým obvodem, hluboký 19 m na jv. straně a 3,5 m na sv. straně. Dno závrťu je situováno cca 15 m nad hladinou Němčického potoka. Závrť zřejmě představuje bývalý, dnes zakolmatovaný ponor lokálních autogenních vod.

Pod Vodákovým závrtem je v ose Neselovského žlíbku situován výrazný erozní zářez se dvěma menšími mělkými závrťmi – ponory. Pod nimi, cca 20 m na V, ve výšce 490 m n. m., se nachází závrťovitá prohlubeň nazývaná Žabárník či Neselovský ponor (obr. 1, 2). Prohlubeň je protažená směrem Z–V, 2–6 m hluboká a bývá občasně zavodněna. Panoš (1963) soudí, že se jedná o krasový pramen vod z neselovské oblasti.

Hudec (1949) píše, že v r. 1922 v Žabárníku voda za celý rok nevyschla. V létě jen poněkud poklesla a za jarních tání a letních a podzimních dešťů

povrchově odtékala k V, k silnici Němčice–Sloup. Ve 40. letech min. stol. se voda v Žabárníku objevovala jen za rozjízdi a velkých dešťů a po nich se rychle ztrácela. V létě býval bezvodý. „Musel se tu otevřít nějaký podzemní tok, který vodu odvádí,“ říká Hudec.

Podle autorových pozorování je Žabárník vyživován občasnou vodotečí protékající žlíbkem od Z k V po rozjízdi a vydatných deštích. Navíc do Žabárníku infiltrují atmosférické vody z půdního horizontu a svrchní, porušené vrstvy spraše. Výška nadržené hladiny se pohybuje od nuly (bezvodý) do 2 m. Nad 2 m dochází k přelivu a povrchovému odtoku do sloupské sníženiny. V období bez povrchového a infiltračního přítoku vodní hladina v Žabárníku zvolna klesá. To ukázala opakovaná měření jak v létě tak v zimě (měření výšky volné vodní hladiny pod ledem). Odtok se děje infiltrací do kvartéru sloupské sníženiny.

Vedle hydrologického režimu odpovídá hypotéze krasového pramene také teplotní režim. Teplota vody v Žabárníku reaguje poměrně rychle na teplotu vzduchu. V zimě se teplota vody pod ledem pohybovala v rozmezí 0,01–0,1 °C. Nejvyšší letní teplota byla 11,7 °C při hloubce vody cca 1 m, a 15,3 °C při hloubce 0,38 m.

V dolní části žlíbku, v blízkosti budovy bývalé cihelny, jsou ve spraši vyhloubeny tři 1,5–2 m hluboké vodní jímky, v nadm. výšce 506–510 m (stav v letech 1964–1977). Voda v těchto jímkách pochází převážně z občasných pramenišť na jv. svahu Brusné ve výšce 510–520 m n. m. Hydrologický a teplotní režim vody je podobný režimu vod v Žabárníku;

nekrasovému původu vody také nasvědčují výsledky chemické analýzy.

V Žabárníku nebylo detekováno barvivo ze stopovacích experimentů v ponorech PZ1, PZ2 a v Klínku.

Během povodně 26. května 2003 protékalo Neselovským žlíbkem a přes Žabárník $6-8 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Ihned po povodni sloupští hasiči prokopali od Žabárníku k Němčickému potoku odvodňovací kanál (obr. 10). Na Němčickém potoce byl zřízen tzv. polosuchý polder. Jedná se o nádrž s kapacitou $96\,500 \text{ m}^3$. Za normálních vodních stavů jí potok protéká jen s minimálním nadřazením. Za povodní výtokový otvor v hrázi omezuje průtok na max. $3,6 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$.

Propadání v Klínku. Na Žďárské plošině a j. a z. úpatí Brusné se nacházejí četné krasové deprese – závrtvy a občasné ponory. Některé z nich jsou prolomeny v až 6 m mocném kulmském nadloží (Vodička, 1950). Jejich polohu do mapy

Obr. 11 Propadání v Klínku, letecký pohled, je vyznačeno původní propadání (1922, znovu otevřené 1995) a ponor vzniklý v r. 2005 (Foto a produkce J. Flek)

Fig. 11 Propadání v Klínku (PK), aerial view – the circle on the left marks the main (primary) ponor (A), and that on the right the secondary ponor (B, formed during the flood in 2005)

Obr. 12 Propadání v Klínku, znovu otevřené a zaskružované v r. 1995, po povodni (Foto J. Flek, 31. 5. 2003)

Fig. 12 Propadání v Klínku (PK, ponor A, the entrance shaft) after the flood of 2003

zanesl ponejprv Knies (1909). Závrtům věnoval pozornost Hudec (1949) a detailně je prozkoumal a zmapoval Vodička (op. cit.). Hudec uvádí 20 závrtů, z nichž je pět dvojzávrtů (závrtů oddělených 1–2 m širokou přepážkou) a navíc 10 „trativodů“ – podle jeho popisu a aktuální situace v terénu, občasných ponorů. Typickou depresí tohoto typu je dvojzávrt Na Kamenitém (Vodička, 1950, str. 168). Do západního závrtu ústí periodický přítok, dnes podchycený meliorační drenáží. V letech 1975–1977 se vydatnost pramene (ústí drenáže) pohybovala v rozmezí $0,0-3,9 \text{ l} \cdot \text{s}^{-1}$. Balákova mapa zobrazuje nejméně 70 okrouhlých a uzavřených terénních depresí (obr. 2).

Ve vzdálenosti cca 325 m na VJV od v. okraje obce Žďár ústí do zářezu Žďárského potoka při kótě cca 534 m n. m. mělký, cca 1 km dlouhý a většinou

bezvodý žlábek Klínek. Generelní směr žlábků je SSV–JJZ (horní úsek) až SZ–JV (dolní úsek). Žlábek začíná těsně pod plochým orografickým rozvodím mezi Žďárským a Němčickým potokem a sbírá a odvádí vody z občasných prameništ na z. a jz. úpatí Brusné, jmenovitě v trati Borky. Ty se za normálních (nepovodňových) vodních stavů ztrácí v podlouhlé depresi situované přímo v ose žlábků a nazývané propadání v Klínku či ponor pod Brusnou (obr. 1, 2, 11). Propadání je situováno na vápencích těsně za hranicí s kulmem. Jedná se o nejvýše položený ponor allogenních vod v Moravském krasu: kóta horního okraje deprese je 560 m n. m. podle Absolona a 558 m n. m. podle Vodičky. Plocha orografického povodí po propadání je cca 0,8 km². V letech 1975–1977 se vydatnost povrchového přítoku pohybovala v rozmezí 0,0 až 18,5 l.s⁻¹: poslední uvedený průtok byl zaznamenán při jarním tání r. 1976.

V r. 1922 se propadání pokusili otevřít místní zájemci šachtou umístěnou v nejnižším místě deprese (Hudec, 1949; Absolon, 1970). V hloubce 5 m šachta zastihla vápencové podloží. „Zde se obnažil jen malý otvor ve zdravé skále, načež bylo od dalšího pronikání upuštěno... etc.“ píše Absolon (1970, 1, Neselovský problém, str. 117–118).

Nedaleko od propadání v Klínku provedl GEOTest n. p. Brno v r. 1976 hydrogeologický vrt, HV 201 (mapa *in* Gregor, 2013, č. 20 na mapě). Vrt je vyostrěn a využíván jako suplementární zdroj němčického vodovodu. Ohlubeň vrtu se nachází při kótě 568,6 m n. m., dno vrtu při kótě 498,6 m n. m., vrt je

tedy 70 m hluboký. Následující data poskytl Josef Slavík z fy GEOTest Brno a. s. (osobní sdělení):

Geologický profil vrtu:

0,0–0,2 m: ornice (humózní půda);

0,2–6,0 m: písčité hlína;

6,0–20,0 m: hlinitý písek s úlomky

kulmských hornin do velikosti 10 cm;

20,0–22,0 m: žlutý písčité jíly;

22,0–70,0 m: černošedá jílovitá břidlice,

tektonicky porušená, střídající se

s polohami zvětralých šedých kulmských drob.

Lze tedy říci, že vrt prošel 22 m kvartérních sedimentů a podložní, 48 m mocnou polohou kulmu, v němž byl také ukončen. To je důležitý poznatek vzhledem k tomu, že geologické mapy citované v této práci a také Geologická mapa Brna a okolí 1 : 50 000 zobrazují v pozici vrtu HV 201 vápence.

Průměr výstroje vrtu HV 201 je 216 mm: 0,0–23,0 m: plná ocelová zárubnice, 23,0–68,0 m: perforovaná ocelová zárubnice, 68,0–70,0 m: plná ocelová zárubnice (kalník).

Hladina podzemní vody byla zastížena 19,6 m pod terénem (tzv. naražená hladina), tedy při kótě 549,0 m n. m. Ustálená, mírně napjatá hladina dosáhla výšky 16,8 m pod terénem, t. j. 551,8 m n. m. Hydrodynamický (čerpací) test proběhl ve dnech 15. až 29. dubna 1976 (tzv. čerpání na depresi), při hladině podzemní vody 16,7 m pod terénem (Q – čerpané množství, l.s⁻¹; h – pokles hladiny, m): 1. deprese, Q 5,0, h 3,39; 2. deprese, Q 5,4, h 3,23; 3. deprese, Q 7,0, h 15,0. Povoleno vodárenský odběr z vrtu je 3,0 l.s⁻¹, průměrný odběr je 2,5 l.s⁻¹ (J. Slavík, osobní sdělení). Vrt je dotován

Obr. 13 Propadání v Klínku, interiér hlavního ponoru (Foto J. Flek, 18. 7. 2008)
Fig. 13 Propadání v Klínku (PK), interior of the main ponor (A)

vodami z kulmu Brusné, nikoliv vodami krasovými.

Voda čerpaná z vrtu byla odváděna do propadání v Klínku. Během čerpání vyvstala domněnka o možnosti filtračního návratu vody z ponoru do vrtu. Proto byla odváděná voda obarvena 800 g fluoresceinu. Výsledek testu byl negativní jak vůči vrtu, tak vůči Němčickému potoku. Jiné hydrografické objekty nebyly sledovány.

Ke konci rozjíže r. 1976 autor obarvil vodoteč v Klínku těsně před propadáním. K testu bylo použito 1 000 g fluoresceinu při průtočném množství $18,5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$. Pozorované objekty, délka a způsob pozorování byly stejné jako v případě barvení

žďársko-petrovických vod – a výsledek také stejný, t. j. negativní.

Propadání v Klínku začala znovu otevírat ZO ČSS 6–21 Myotis v r. 1995. Kopaná šachtice zastihla skalní dno v hloubce 5 m, tedy ve stejné hloubce, jako udávají Hudec (1949) a Absolon (1970). Šachtice byla osazena betonovými skružemi (obr. 12). Vlastní, skalní jícen ponoru tvoří úzká puklinovitá prostora mezi pevnou stěnou a labilní vápencovou sutí, cca 1 m vysoká. Dno prostoru je modelováno v kompaktním vápenci. Do dna je zahloubeno výrazné vodní koryto. Prostora byla sledována na vzdálenost 3 m (obr. 13). V suťové zátce byla vytěžena 4 m hluboká sonda, aniž

Obr. 14 Propadání v Klínku, hlavní ponor, boční uměle rozšířená puklina (Foto J. Flek, 7. 5. 2004)

Fig. 14 Propadání v Klínku (PK), interior of ponor A, an artificially enlarged karst fracture

byla zastižena pevná stěna nebo dno. Ve skalní stěně prostory byla nalezena cca 20 cm široká puklina s erodovanými stěnami. Ta za jarních tání či přivalových dešťů funguje jako přepad při zahlení hlavního ponoru v sutí a navzdory malým dimenzím odvádí poměrně značné množství vody. Přibírkou jedné stěny pukliny se podařilo postoupit do vzdálenosti 5 m (obr. 14). Tam puklina přechází ve dva úpadní kanálky kruhovitého profilu o průměru 20–30 cm. Pokud je kóta okraje propadání – deprese 558 m n. m., pak kóta skalního dna je 553 m n. m. a nejhlubší dosažené místo leží při ≤ 549 m n. m. Podle výsledků průzkumu lze soudit, že odtok z propadání v Klínku se děje těsnými krasově-puklinovými obvody směrem k JJV–JV (viz také obr. 2). V průběhu těchto obvodů se patrně uplatňují pukliny směru SSZ–JJV (150°–170°). Průzkumné práce, ztěžované povodněmi za jarních tání a anomálních dešťových srážek a takto opakovaným zanášením pracně uvoněných dutin splachovanou ornici a organickým materiálem, byly ukončeny v r. 2005 (J. Flek, osobní sdělení). Deprese byla vyčištěna od splaveného materiálu a dno šachty bylo pokryto hrubou sutí jako filtrem proti sedimentům zanášejícím krasové dutiny (J. Flek, osobní sdělení; www.speleo.mytis.sweb.cz).

Během jarní povodně 18. března 2005 se otevřel na okraji propadání nový ponor (obr. 11). Podle Jana Fleka–Kelfa (osobní sdělení) bylo rozhodnuto založit a hloubit šachtu v místě propadu. V hloubce 6 m bylo dosaženo částečně volných prostor původního, starého propadání, na konci uměle rozšířené

pukliny (na obr. 14). Tento prostor byl od původního ponoru zcela izolován naplaveným zhutněným sedimentem. Nová (druhá) šachta byla zaskružována v roce 2006. Další postup je podle Fleka nejen možný, ale i nadějný.

Díky agrikulturní činnosti je dnes žlábek Klínek z větší části nezřetelný, zvláště pod propadáním. Knies (1909), Hudec (1949) a Vodička (1950) uvádějí dva ponory v j. pokračování žlábků. Z nich se autorovi podařilo v 70. letech lokalizovat pouze jeden, a to severní, při kótě 542 m n. m., téměř zanesený ornici a organickým materiálem. Jižní ponor, situovaný při ústí Klínku do koryta Žďárského potoka, byl zcela zanesený a tudíž neznatelný.

Závěr

Žďárská plošina v nejseverozápadnější části Mor. krasu je nejméně prozkoumanou částí území jak po stránce hydrogeologické tak speleologické. Povrchové odvodňování plošiny představují občasné a vysoce ponorné potoky Žďárský a Petrovický. Pokusné barvení vod ve dvou povodňových ponorech pod soutokem obou vodotečí za zvýšených vodních stavů vyznělo negativně – barvivo nebylo zjištěno v žádném ze sledovaných hydrografických objektů v Neselovském žlábků a ve Sloupských jeskyních.

Na úpatí svahů Žďárské plošiny – Neselova v Petrovickém žlábků – je situováno 18 menších jeskyní. I když některé z nich mohou být paleoponory (např. č. 8, 12A a 12B) nebo paleovývěry (č. 5) žďársko-petrovických vod popř. vod z Klínku, dnes reprezentují krasové obvody drénující atmosférické srážky

ze Žďárské plošiny a Neselova. Recentní podzemní odvodňování plošiny zřejmě směřuje do hlubších hydrogeologických struktur, s největší pravděpodobností k I. (západní) odtokové cestě sloupské sníženiny (Gregor, 1973, 1974, 2012).

Na Žďárské plošině a j. úpatí Brusné se nachází nejméně třicet, pravděpodobně více než 70 závrťů a občasných ponorů. Závrťovitá deprese Žabárník v Neselovském žlábku mezi Neselovem a Brusnou, dříve považovaná za krasový pramen, je podle autorova názoru ponorem lokálních autogenních srážkových a tavných vod (Neselovský ponor).

V nejseverozápadnějším cípu Žďárské plošiny je situován nejvýše položený ponor allogenních vod v Moravském krasu – propadání v Klínku (ponor pod Brusnou). Vody drénované žlábkem Klínek přicházejí z kulmu Brusné a ztrácejí se v ponoru v protáhlé závrťovité depresi při kótě cca 558 m n. m. První kolorační test ukázal, že vody, čerpané z hydrogeologického vrtu a vodního zdroje Žďár HV 201 do propadání, se nevracejí do vrtu. Druhý stopovací test – barvení vod za rozjízdy – potvrdil výsledek prvního a navíc byl negativní vůči Žabárníku a hydrografickým objektům ve Spodních patrech Sloupských jeskyní. Ponor byl pokusně otevírán v r. 1922 a následně v letech 1995–2005 (původní propadání, ponor A). V letech 2006–2009 byl otevírán ponor – propad z r. 2005 (ponor B). Výsledky průzkumu ukazují, že odtok z propadání se děje úzkými

krasově-puklinovými obvody směrem k JV–JJV.

Podle autorova soudu je kras Žďárské plošiny nedospělý (immature karst). Podzemní drenáž je spíše krasově-puklinového (krasověním rozšířeného pukliny) než krasového (volně propojené dutiny) charakteru. Existence rozsáhlého „jeskynního bludiště“ pod Neselovem, jak si je představoval Absolon (1970), není pravděpodobná.

Oproti 70. letům minulého století, kdy autor prováděl na Žďárské plošině terénní výzkum, je tamější krajina k nepoznání zarostlá náletovými dřevinami. Málem utrpěl šok, když uviděl současné fotografie Neselova, Neselovského žlábku a Panské vápenice...

Poděkování

Zdenka Gregorová–Packa a Miloš Princ–Bajaja byli autorovými nejbližšími spolupracovníky při výzkumech na Žďárské plošině. Josef Rancák, ředitel společnosti Geodézie On Line s. r. o., dal souhlas k reprodukci mapy na obr. 1. Ivan Balák ochotně poskytl mapu na obr. 2. Autor děkuje Igorovi Audymu za svolení publikovat plány jeskyní č. 5, 8 a 12. Josef Slavík z firmy GEOtest Brno a. s. promptně poskytl údaje o vrtu HV 201. Martin Golec z býčiskalské speleologické skupiny vyhledal a zaslal kopie starší literatury, která chyběla v autorově archivu. Jan Flek–Kelf, pracovník Správy jeskyní ČR, pořídil foto na obr. 5 a 8–14; navíc podal informace o propadání v Klínku a povodních v r. 2003.

Navazující článek Němčické jeskyně a bývalé železnorudné doly bude otištěn v dalším čísle Spelea.

Literatura a prameny:

- Absolon, K. (1905–19011): Kras moravský a jeho podzemní svět. – A. Weisner: 1–218, příl. Praha.
- Absolon, K. (1970): Moravský kras, díl I. – Academia: 1–416. Praha.
- Audy, I., Audy, M., Vitouchová-Fantová, B. (1997): Atlas jeskyní Moravského krasu. Díl I. Pustý žleb. – Muzeum Blansko: 1–328. Blansko.
- Balák, I. a kolektiv (1999): Sloup a Pustý žleb v Moravském krasu. – Městská knihovna Blansko se spolupracujícími úřady a organizacemi: 1–180, příl. Blansko.
- Demek, J. (1993): Geografická pozice Moravského krasu. – *In: Moravský kras – labyrinty poznání*. R. Musil (ed.) a kol., 1993, str. 25–29. J. Bližňák: 1–336, příl. Adamov.
- Dvořák, J., Pták, J. (1963): Geologický vývoj a tektonika devonu a spodního karbonu Moravského krasu. – Sborník geologických věd, řada G, 3:49–77, 6 příl.
- Dvořák, J., Štelcl, O., Demek, J., Musil, R. (1993): Geologie a geomorfologie Moravského krasu. – *In: Moravský kras – labyrinty poznání*. R. Musil (ed.) a kol., 1993, str. 31–75. J. Bližňák: 1–336, příl. Adamov.
- Flek, J. (2003a): Květnové povodně v Moravském krasu. – *Speleo*, č. 37: 3–5.
- Flek, J. (2003b): 2003 1 Povodeň před 10 lety. – *rajče.net*, alba uživatele kelf, 26. 5. 2003, 80 foto.
- Flek, J. (2003c): 2003 2 Povodeň před 10 lety. – *rajče.net*, alba uživatele kelf, 27. 5. 2003, 86 foto.
- Flek, J. (2003d): 2003 3 Povodeň před 10 lety. – *rajče.net*, alba uživatele kelf, 31. 5. 2003, 14 foto.
- Flek, J. (2006): Jarní tání sněhu, Moravský kras 2006. – Správa jeskyní ČR, státní příspěvková organizace, oddělení péče o jeskyně. Power Point Presentation, 145 zobrazení.
- Flek, J., Roth, T. (2006): Povodně v severní části Moravského krasu. – Sborník Speleofórum 2006: 60–65.
- Gregor, V. A. (1973): Příspěvek k hydrografii a hydrologii horní části krasového povodí Sloupského potoka v Moravském krasu. – *Časopis Moravského musea, Vědy přírodní*, 58: 57–78.
- Gregor, V. A. (1974): Problematika hydrografie ponorného Sloupského potoka v Moravském krasu. – *Časopis Moravského musea, Vědy přírodní*, 59: 59–82.
- Gregor, V. A. (1975): Křížovy jeskyně pod Kůlnou a jejich vztah k hydrografii ponorové oblasti Sloupského potoka v Moravském krasu. – *Časopis Moravského musea, Vědy přírodní*, 60: 63–86.
- Gregor, V. A. (1977): Zpráva o činnosti Oddělení pro výzkum krasu Moravského muzea v Brně v r.1975. – *Československý kras*, 28 (1976): 124–125.
- Gregor, V. A. (1978): Zpráva o činnosti Oddělení pro výzkum krasu Moravského muzea v Brně v r. 1976. – *Československý kras*, 29 (1977): 151–152.
- Gregor, V. A. (2012): Příspěvek ke geologii, hydrologii a speleologii sloupské sníženiny ve vztahu k jeskyni Kůlna. – *Speleo*, č. 60: 16–35.
- Gregor, V. A., Pospíšil, M. (1976): Speleologové pro ochranu životního prostředí. – *Lidová demokracie*, Brno, 23. 9. 1976.
- Hudec, F. (1949): Závrtu u Žďáru v severní části Mor. krasu (se 4 vyobrazeními a 2 plány). – *Československý kras*, 2: 59–66.
- Knies, J. (1909): Punkva a její krasové

- přítoky. Příspěvek k hydrografii Moravy. – Knihovna České společnosti zeměvědné, sv. č. 7. Praha.
- Nečas, O. (1952): Přehled jeskyněk petrovického a žďárského údolíčka. – Československý kras, 5: 237–241.
- Nečas, O. Z., Nečas, O. (1951): Nová jeskyně u Sloupu na Moravě. – Československý kras, 4: 28–29.
- Panoš, V. (1963): Sloupské okrajové údolní polje a jeho odtokové jeskyně (Moravský kras). – Kras v Československu, č. 1–2: 1–10, příl.
- Quitt, E. (1993): Podnebí Moravského krasu. – In: Moravský kras – labyrinty poznání. R. Musil (ed.) a kol., 1993, str. 219–227. J. Bližňák: 1–336, příl. Adamov.
- Slezák, L. (2005): Nepodceňujme moudrost, zkušenost a pokoru našich předků. – Sborník muzea Blansko, 2004: 141–142.
- Slezák, L. (2009): Co odkryla povodeň ve Sloupu roku 2006. – Sborník Muzea Blansko, 2008: 101–103.
- Valkovičová, J. (1976, 1979): Diplomová (1976) a rigorosní (1979) práce, Katedra geologie Přírodovědecké fakulty Karlovy University, Praha. (Název práce nemá autor k dispozici).
- Vlček, V., Dvořák, J. (1993): Hydrologie Moravského krasu. – In: Moravský kras – labyrinty poznání. R. Musil (ed.) a kol., 1993, str. 183–194. J. Bližňák: 1–336, příl. Adamov.
- Vodička, J. (1950): Poznámky k závrtnům u Žďáru v severní části Moravského krasu. – Československý kras, 3: 168–174.

Summary: The Žďárská Plateau in the Moravian Karst, Czech Republic

The Žďárská Plateau occupies the north-westernmost area of the Moravian Karst. From the speleological and hydrogeological points of view, the plateau is the least known territory of the northern part of the Moravian Karst.

The plateau is built, for the most part, by Middle to Upper Devonian (Givetian to Frasnian) Sloup Limestones. The underground, karst drainage is partly controlled by the geological setting, namely by fractures striking NE–SW, ESE–WNW and, mainly, NNW–SSE.

The plateau is drained by two streams, the Petrovický and Žďárský creeks. The total length of these streams is 3.9 km and the drainage area amounts to 12 km². Both streams are episodic and highly submersible. Their surface length and rate of flow depend on the amount of precipitation

– rainfall, thickness of the snow blanket and the speed of spring thaw. An extremely anomalous torrential rainfall – 110 mm within ca. 30 min. – resulted in a > 250-year flow rate, 22 m³/s below the confluence point of these creeks on May 26th, 2003.

Eighteen small caves are located at the foot of the slopes of the plateau, particularly at those of the Neselov high and in the Petrovický žlíbek (Petrovice shallow valley). They constitute karst conduits that drain local autogenic (meteoric) waters. In addition, some of these caves might have functioned as ponors (paleoponors) of the Petrovice–Žďár waters (caves No. 8, 12A and 12B) or points of resurgence (No. 5). Recent underground drainage heads toward deeper hydrogeological structures, probably to the 1st (western) flowpath of

the Sloup depression (Sloup semi-blind valley, Sloupské údolí).

Some seventy karst depressions (do-lines) – sinkholes and episodic ponors – occur on the Žďárská Plateau including the Neselovský (Neselov) žlíbek – a wide, shallow, geomorphologically mature valley between the Neselov and Brusná highs, filled with up to 11 m thick loess. The large depression in the bottom of the Neselovský žlíbek called Žabárník (Frog pond) and formerly hold for a karst spring is, according to the present author, a ponor of local autogenic waters. During the May 26th, 2003 flash flood 6–8 m³/s flowed through the Neselovský žlíbek and the Žabárník. Subsequently, a semi-dry polder was built on the Němčický potok (Němčice Creek) opposite to the Neselovský žlíbek. It is capable of holding 96,500 m³ of water and limits the through flow to a maximum of 3.6 m³/s.

The northernmost projection of the Žďárská Plateau hosts the highest altitude ponor of allogenic waters in the Moravian Karst – the Propadání v Klínku (PK) at 558 m a. s. l. Water drained by this ponor comes from the Brusná hill, i. e., from the silicate Culm (Lower Carboniferous) rocks of the Drahany Upland. The first coloration test indicated that water pumped out from the hydrogeological well Žďár HV 201 into the PK does not return into the well. The 70 m deep well is located in close

proximity of the PK, at the western foot of the Brusná. The well, in Quaternary sediments and the underlying Culm shale, produces 3.0 l/s of supplementary water to the local (Němčice) water main. A second test – tracing the natural stream that sinks in the PK – verified the results of the first one and, in addition, was also negative to all hydrographic objects under surveillance including the Žabárník and siphons in the lower cave level of the Sloup–Šošůvka Caves (Sloupsko-šošůvské jeskyně).

The first attempt to open the PK (main ponor, A) by a vertical test pit took place in 1922, and the second one during 1995–2005. In the course of 2006–2009 another shaft was sunk in a new ponor (B) that opened after a flood in 2005. Ponor A encountered the limestone substratum at the depth of 5 m. There, a little complex of karstified fractures and tiny karst passages was discovered. Apparently, water drained by the PK as well as other ponors and sinkholes on the Žďárská plateau flows toward SSE, into the cave system and underground flowpaths of the Sloup depression.

Karst of the Žďárská Plateau is immature. The underground drainage is of karst-fracture (fractures enlarged by karstification) rather than karst (interconnected caves) nature. K. Absolon's vision of an extensive cave labyrinth under the Neselov is not well-founded.

Ještě k výtoku Říčky v jižní části Moravského krasu

Ladislav Slezák

Vracím se k tomuto tématu na základě příspěvku uveřejněného ve sborníku Speleofórum 32 z roku 2013. Příspěvek autorů I. Harny, P. Nováčka a P. Kosa nese název *Čerpací pokus ve výtoku Říčky I*. Ve studii *Chodba Hadice, jeden z klíčů geneze Ochozské jeskyně*, kterou jsem publikoval ve *Sborníku muzea Blansko 2011*, str. 3–9, jsem jako první konstatoval, že koncem léta roku 2009 přestala z vývěru V 1 vytékat voda do povrchového řečiště Říčky, čímž se vyvěračka poprvé zařadila mezi krasové vyvěračky periodické. Co lidská paměť sahá, taková situace zde vznikla poprvé.

Počátkem roku 1980 začala výstavba tajného objektu „Na Spálenisku“. Hlavním investorem byla Správa dálkových kabelů Praha. S jedním z pracovníků této organizace jsem se dlouhodobě znal, a proto jsem byl požádán o odbornou spolupráci v etapě příprav stavby, kapitole zásobování objektu technologickou vodou pro chlazení. Bylo od počátku jasné, že využití Svitavy se jeví z mnoha důvodů jako nevhodné a proto byla pozornost obrácena k Říčce.

Vyhodnocení dlouhodobých kapacitních měření (HMÚ Brno), které provedl projektant stavby, se jeví jako slibné. Podle mého návrhu, aby nebylo zasahováno do režimu krasových vod v CHKO Moravský kras, byla zpracována varianta č. 1, která vycházela z následujícího:

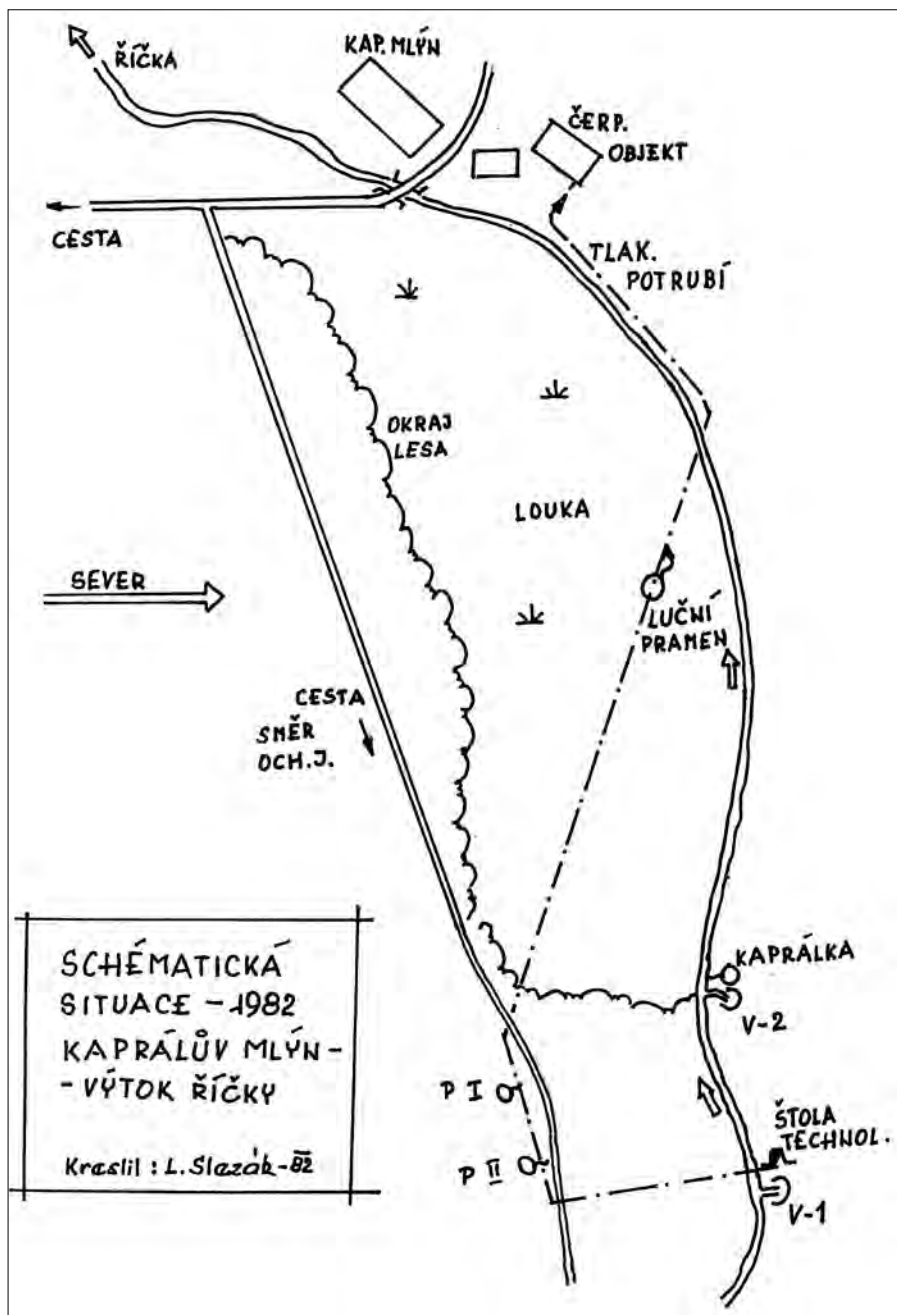
V meandru údolí Říčky pod Bělkovým (Svobodovým) mlýnem bude

vybudován jímací objekt, napojený na Říčku. K jímacímu objektu bude přičleněn vyrovnávací rezervoár s výtlačnou čerpací stanicí. Výtlačné i spádové zpětné potrubí budou uložena ve společné kynetě, vyvedené úzlabím k silnici Brno–Ochoz a dále do objektu.

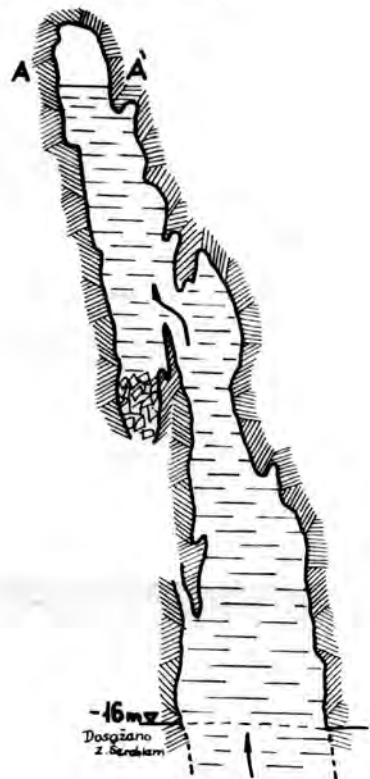
Tato alternativa byla v koncovém projednávání zamítnuta z několika důvodů. Hlavním argumentem byla zranitelnost objektu z hlediska napadení, dále argumenty povodí a ochranářů, že zpětná voda, vypouštěná zpět do Říčky, bude mít teplotu nepřijatelnou z hlediska ochrany biotopu.

Správa dálkových kabelů byla nucena sáhnout k alternativě č. 2. Použít jako zdroje vodu Říčky přímo ve vývěru č. V 1. Tam v r. 1967, v rámci průzkumu, vyrazilo Oddělení pro výzkum krasu Moravského muzea v Brně ve spolupráci se skupinou jeskyňářů (ZK ROH Královopolská strojírna) 19 m dlouhou štolu, která končila u vodou zatopené propasti (prvotní sestup potápěče do –18 m, Zdeněk Šerebl).

Ministerstvo kultury, vzhledem k důležitosti stavby, udělilo neprodleně výjimku ze zákona č. 40/1956 Sb. o Státní ochraně přírody a souhlasilo s využitím chráněného krasového fenoménu k potřebám utajované stavby. Objekt byl posouzen a jako vhodný doporučen k další projektové fázi. Optimální teplota vody a zaručená kapacita zdroje zvítězily i nad komplikacemi s dopravou vody.

REZ - měř.
1:400.
0 5m

VŮVĚR ŘÍČKU - I.

STAV : 30.8.1967.

ZAM. SEŠT. A KRESLIL :
L. SLEZÁK

MĚŘÍTKO :
1:50

0 5m

Diskutovaný problém s teplotou vratné vody zpět do Říčky byl řešen samospádovým systémem betonového potrubí s revizními a odvětrávacími šachtami. Průtokem tímto systémem se měla vratná voda ochlazovat na potřebných 15 °C a mísit se s chladnou vodou Říčky pod výpustním objektem. Jedním z hlavních požadavků projektanta byla dlouhodobá čerpací zkouška pro potřebný kapacitní odběr a příslušnou rezervu.

Ke spolupráci byla přizvána speleopotápěčská skupina Labyrint (ved. F. Piškula), která měla za úkol vyklidit z vodní propasti napadený materiál a pokusit se o její prohloubení. Akce byla ukončena po dosažení celkové hloubky cca 25 m. Při průzkumu a vyklízení byly získány některé důležité poznatky.

Vodní propast představuje vertikálu s tektonickou predispozicí, sestávající z korozí rozšířených vertikálních puklin. V celém jejím průběhu do ní neústí erozní horizont, pouze v hloubce kolem 10 m je znatelný horizontální vodní proud, patrně představující rozhraní mezi stagnujícími hlubokými akumulacemi a krasovými vodami vyššího horizontu souvisejícího s vodami Říčky. Tyto vody vystupují k vývěru a pokud je vyvěračka v činnosti (což v období prací SDK v roce 1981 byla), vynáší k povrchu i volný kal.

Dále se ukázalo, že vedle vlastního jícnu vodní propasti je v západní stěně žebro, které odděluje menší paralelu, sahající až k hladině. Na tomto poznatku byla později založena technologická štola a instalována čerpadla, odvádějící vody ke Kaprálovu mlýnu do výtlačového centra. Utajovanou skutečností se stala několik dní trvající čerpací kapacitní zkouška, s jejímiž výsledky jsem nebyl z pochopitelných důvodů seznámen. Získal jsem pouze informace, že výkonné čerpadlo docílilo poklesu hladiny za celou dobu čerpání o 0,6 m. Nautila ve štole byla proto zapuštěna a zajištěna v hloubce 4 m.

V průběhu dalších prací jsem měl možnost sledovat trasu a výstavbu tlakového potrubí v úseku mezi vývěrem Říčky V 1 a Kaprálovým mlýnem. Při výkopech byly porušeny dvě významné lokality a to Luční vývěr a pramen, nazvaný později J. Himmelem Josefus, který se postupem doby částečně obnovil.

V příloze jsou použity dva plánky, pořízené přímo in situ autorem. Součástí příspěvku je faksimile původní zprávy z akce ražení štoly a výsledky prvotního potápěčského průzkumu (materiály z archivu L. Slezáka).

Z p r á v a

o výsledcích akce "Výtok Říčky I - 1967", která proběhla od 1.-25.srpna 1967.

1/ Ú v o d .

Ponorný tok Říčka, který odvodňuje jižní část Moravského krasu se skládá z vodotečí, které sbírají vody převážně na území silikátových hornin / sedimenty spodního karbonu ve facii kulmu /. Tyto toky po přechodu hranice devonských vápenců přebírají znaky toků krasových, t.j. stávají se ponornými. Hádecký potok, který přitéká od SV je poáhyčen pod Hádkem rekreační nádrží, vybudované v sedimentech ještě poměrně širokého údolí. Teprve pod touto nádrží, v místech, kde morfologie údolí představuje typické krasové údolí, se Hádecký potok propadá do podzemí dvěma hlavními a dále celou řadou vedlejších ponorů. Za vyššího vodního stavu je inundována i ta část údolí, která leží po toku za ponory a vody pak pokračují povrchově až k vývěrům. Druhou hlavní zdrojnicí je Hostěnický potok, který přitéká z oblasti silikátových hornin od východu, sbírá vody jižně od Hostěnic, dále potok z prameniště "V arčci", teče velmi členitě neandrujícím korytem po výplni / fluviatilní štěrky s vločkami jílu, kryté vrstvou povodňových jílovitých kalů/ údolí a ztrácí se do podzemí ve dvou hlavních ponorech Hostěnického propadání při uzávěrové stěně poloslepého krasového údolí. Vody Hádeckého i Hostěnického potoka, posílené zčásti prosáklými vodami povrchového toku Ochozského potoka se objevují společně ve vývěru Říčky I, dále ve vývěru II a za vhodných průtokových podmínek ve vývěru X, který leží neznámo kde ve dně řečiště mezi vývěrem I a II.

Problematikou hydrografie podzemních toků jižní části Moravského krasu se zabývala celá řada badatelů, která ve snaze odkrýt cestu podzemních vod prováděla četné experimenty převážně na výtoku Říčky I, který byl upraven pro jímání vody na náhon Kaprálova mlýna. V tomto náhonu byl také dlouhou dobu skryt výtok č.II. Teprve po jeho zrušení bylo možno přikročit k otvírce výtoku II. Rovněž tak v roce 1950 - 52 pracovala skupina Speleologického klubu na pokusu otevřít výtok č.I. Dřívější betonáž byla rozebrána a výtok uveden do původní-

ho stavu. Snížením řečiště před výtokem bylo sledováno snížit hladinu ve výtoku a tak otevřít sifon, kterým voda vyvěrá na povrch. Tyto a všechny jim podobné snahy vyzněly naprázdno. Ukázalo se, že výtoková situace je daleko složitější než se dříve myslelo a dále iniciátoři těchto akcí příliš nevěřili v možnosti hlubokého zaštkování nad původní úroveň vývěrů. Vrtné práce prováděné brněnskou pobočkou ÚOG pod vedením J. Dvořáka a autora v oblasti Bělkova mlýna ukázaly, že výplň údolí je variabilní co do jakosti materiálu, že je však nutno počítat s mocností 10 a více metrů. Tato skutečnost promítnutá do situace výtoku by znamenala, že vyvěrající voda překonává sifon o hloubce nejméně 10 m. Tedy naděje na objev volných prostor nad vodou byla minimální, avšak některé náznaky vyplývající z posledních koloračních experimentů prováděných HMÚ v Brně naznačovaly určitou možnost výskytu volných kanálů v úrovni hladiny vody. Ověření teorie hlubokého sifonu jsme provedli otevřením níže položeného výtoku II prokopáním zářezu až do úrovně povrchového toku. Přestože bylo známo, že V-II je ve spojitosti s vodami před V-I, i když se podařilo tímto umělým zásahem zvýšit kapacitu výtoku o 100%, neobjevily se žádné známky pohybu sedimentů v podzemí. Tyčovou sondáží byly naraženy přeplavené tercierní sedimenty / jíly / v puklinách ve V-II. Vody mezi V-I a V-II tedy cirkulují prostorami, kde při porušení spádové křivky o možnou dosažitelnou mez nedochází k transportu fluviačního materiálu. Jedná se tedy o hluboké sifony, kde k proudění dochází převážně v úrovni hladin, tedy při stropech zaplavených prostor. Unášecí schopnost je pak minimální a jsou transportovány jediné kaly při jarních zvýšených průtocích.

Při posledních koloračních experimentech prováděných HMÚ v Brně byly ověřeny jednak spojitosti jednotlivých vodotečí, byly upřesněny časové intervaly průtoků a byly ověřeny některé nové indikátory včetně použití bakterií / *Serratia marcescens* /. Pokusy však přinesly i naprosto nový a zajímavý poznatek pro vzájemné vztahy mezi povrchovými a podzemními vodami v úseku od soutoku vody ůchozského potoka s vodami Hádeckého potoka za inundace periodického úseku toku s vývěrem V-I. Vypuštěním nádrže na Hádku byla navozena situace povodně a použito pro indikaci bakterií na ponoru II Hádeckého potoka. Část kultury se však dostala do povrchového toku a byla hnána povrchovou čelní vlnou toku. Jakmile dosáhla vlna

úrovně roptýlených ponorů ve dně řečiště pod Pekárnou, byly odebírány vzorky ve V-I. Ukázalo se, že bakterie se objevily ve V-I záhy poté, zatímco vlna postupovala po povrchu dále. Dosáhla úrovně výtoku V-I daleko později, než se objevily bakterie ve V-I. Tak bylo možno uvažovat o existenci neznámé, přímé cesty v podzemí, kudy vody protékají rychleji než na povrchu a která má blízkou spojitost s ponory pod Pekárnou. Toto zjištění bylo také jedním z faktorů, které nás vedly k myšlence uskutečnit mechanickou otvírku V-I i za cenu, že nebudou objeveny volné jeskynní prostory.

Speleologický kroužek při ZK ROH Královopolských strojírén, který projevoval o tuto problematiku značný zájem přišel s nabídkou spolupráce při otvírce. Oddělení pro výzkum krasu uzavřelo písemnou dohodu se ZK ROH, kde byly stanoveny podmínky spolupráce a stanoven termín zahájení akce na 1.8.1967. Zásadní dohodou bylo stanoveno, že vedoucím akce je Oddělení pro výzkum krasu MM, které bude řídit práce po stránce odborné, dále bude provádět strojnické, minérské a stělmistrovské práce. Byly stanoveny podmínky dokumentace a publikace prací. Za Moravské museum byl stanoven vedoucím akce autor, za speleologický kroužek Petr Rejman. Rovněž tak byly objasněny a smluvně stanoveny otázky kázně a bezpečnosti při práci.

2/ P r ů b ě h a k c e .

Pracovníci Oddělení pro výzkum krasu zajistili potřebný materiál a jeho přepravu do prostoru V-I. Drobný materiál a pomůcky byly zapůjčeny z pracoviště MM u Ochozské jeskyně. S ohledem na podmínky stanovené KKKPPOP v Brně bylo nutno velmi opatrně volit počáteční zálom do vlastního portálu vývěru tak, aby nebyl porušen., proto byla odvrtna sada vývrtů do SV stěny ^{portálu}, nálož poddimenzována a tak se podařilo bez porušení portálu vytvořit nástupní prostor pro další práce. Postupně byla zvětšena původní kaverna, kterou vylámali speleologové - amatéři v letech 1952 - 59 na profil 180 x 120. Ražení štoly pak pokračovalo proti vodě, která vyvěrala z puklin směru SV-JZ až SSV-JJZ, kolmých na hladinu. Hloubka vody se pohybovala od 10 - 35 cm, při čemž strop sahal jen málo pod vodu. Členové kroužku zajišťovali odvoz materiálu ze štoly na haldu do prostoru určeného dr.Plevou z KSSPPOP. Ve vzdálenosti 7m od vstupu vodu

do štoly jsme narazili čelbou na výraznou poruchu směru S₂Z-JJV a úklonem 54° k SSV po níž se změnil také směr přítoku vod. V těchto místech se objevila první hlubší tůňka / cca 1 m / v délce 2m, kde strop zasahoval cca 30cm pod hladinu vody. Po odpálení dalšího zálo- mu se objevil v levé stěně odtokový kanál směrem k JZ. Kanál je rouro- vitého charakteru o průměru 30-40 cm zaplněný do dvou třetin vodou, která odtékala do západní větve vývěru, kterou jsme nesledovali. Zároveň se levá stěna vyrovnala na výraznou poklesovou dislokaci s mylonitem, ohlazenou a částečně korodovanou. Porucha protínala vrstvy a zasahovala vysoko do stropu. Výplň horní části tvořily rez- ivé, slabě písčité jíly, místy silně limonitizované. Sklon poruchy se změnil na 80°. Na vrstevních plochách lavic vápenců, které mají směr V-Z se sklonem k S 6-8° se začala objevovat výrazná tektonická zrcadla a rýhování ve směru V-Z až SV-JZ s vergencí k V až SV. Tektonická zrcadla jsou tvořena kalcitem o síle povlaků několik centimetrů. Původní doličkované vrstevní plochy jsou úplně setřeny.

Po vzdálenosti 4m od odtokového kanálu narazila čelba opět na další, hlubší sifon. Hloubka cca 1,5-1,8 m. Strop tvořil ostrý břit protáhlý ve směru ražení, který po odstřelu odpadl podle vrstevní plochy od stropu a tak tento hranol zaplnil prostor sifonu a bylo jej nutno postupně rozbíjet. Bylo však nutno také přibrat profil što- ly na min.výšku 180 cm a tak tento druhý sifon /tůňka/ zanikla. Dél- ku bylo možno odhadem stanovit na 3m. Jelikož ražba sledovala hlev- ní poruchu, na níž byly vápence porušené, vyskytovaly se četné výpl- ně hlín a sutí, bylo nutno štolu místy zajišťovat dřevěnou výdřevou. Nad odstřelenou tůňkou se porucha ve stropě rozšířila a objevila se jílovitá výplň a vápencová, silně korodovaná suť tmelená sintrem. Tato dutina opět vyklínila. Voda stále vyrážela z celé řady svislých, ve spodní části korozí rozšířených puklin. V dalších metrech začal zesilovat přítok z pravé strany, tedy od S.

Po úporné práci dosáhla délka štoly 16 m. Opět se dno prohloubi- lo a strop prudce klesal dolů. Byla to předzvěst dalšího sifonu. Byla odvrtná a odpálena čelba dne 23.8.1967 ve večerních hodinách. Po od- větrání šel autor jako stělmistr na kontrolu odpalu a zjistil, že veškerý materiál z odpalu zmizel v sifonu. Po zajištění stěn a stropu bylo dohodnuto provést předběžný průzkum dne 24.8.1967. Primitivně

vybavený člen Speleologického kroužku provedl ohledání stěn sifonu a konstatoval, že opět v západní stěně odbočuje další odtokový kanál k JZ, tedy do západní vývěrové větve. SV stěna tvoří pod hladinou žebro s volnou prostorou směrem k SV.

Dne 25.8.1967 provedl hloubkový průzkum sifonu potapěč, člen výzkumné skupiny Moravského krasu, Zdeněk Šerebl. Vybaven Drägerovým speciálním oblekem, skvalungem a pomůckami na měření směru a hloubky sestoupil do sifonu zajišťován autorem. Po 5 min. pobytu pod vodou vystoupil ze sifonu a podal přesný popis situace s údaji hloubky, které byly nezávisle na výpovědi změřeny na jisticím kabelu. Potapěč dosáhl hloubky 16 m a nedosáhl dna vodou zatopené prostoty. Jedná se o studňovitou vodní propast na příčném řezu tvaru čočky s delší osou ve směru SSZ-JJV. Propast se směrem dolů pozvolna rozšiřuje, stěny jsou velmi detailně členité do množství ostrých břitů a škrap. V hloubce asi 8 m je stupeň na němž se zachytila část odstřeleného materiálu. Další pokračování do hloubky tvořil otvor v tenké skalní kuliše, která se pod dotekem potapěče uvolnila a klesla ke dnu. Dopadem na dno nastalo zakalení spodních partií prostoty. Potapěč sestoupil do hloubky 16 m a jelikož kal pozvolna stoupal k němu ze dna nahoru, vystoupil na povrch. Odhadem je možno stanovit celkovou hloubku až na dno na cca 18 - 20 m! Po ohledání stěn vodní propasti konstatoval potapěč, že ve směru horizontálním až do dosažené hloubky není žádné pokračování. Pouze přímo na hladině je rozšířená puklina, která vede ze sifon směrem SSZ, je však neprůlezná.

Téhož dne se silně zvýšila srážková činnost tak viditelnost ve vodě poklesla na minimum. Situace se nezlepšila ani v příštím období.

3/ Z á v ě r .

Po zjištění výše konstatovaných skutečností bylo rozhodnuto zastavit další práce v ražení štoly až do doby detailního prozkoumání sifonu, aby nedošlo k nežádoucímu porušení stávající hydrografické situace, resp. ke komplikaci dalších průzkumných akcí. Bylo také společně rozhodnuto provést úpravu haldy a likvidaci rampy. Prostor před V-I byl uveden do stavu jaký byl před zahájením akce.

Ve štole byly umístěny 40 cm nad hladinou toku rozpínky a na nich zbudován z fošen přechod až do prostoru koncového sifonu. Toto opatření bylo ~~možné~~ pro možnost stálého pozorování v průběhu celé štoly i v období zvýšených vodních stavů.

Společně s kroužkem bylo dohovořeno, zaměřit pozornost na možnost realizování čerpacího pokusu v období vodního minima v zimních měsících.

Výsledkem této dobře organizované a houževnaté jednorázové společné akce bylo dosažení klíčového bodu pro řešení vodního systému v prostoru pod Lysou horou. Byly jednoznačně potvrzeny domněnky o komplikaci vývěrových poměrů v jižní části Moravského krasu, byly získány doklady o starých vývěrových úrovních. Rovněž tak bylo možno v detailu doplnit tektonickou strukturu studované části. Celkově lze konstatovat, že akce byla velmi úspěšná, přestože z hlediska praktické speleologie nebylo dosaženo pronikavých objevů. O to však ani při této akci od začátku nešlo a je nutno velmi kladně hodnotit pracovní elán všech účastníků akce, kteří byli s problematikou obeznámeni.

Závěrem je nutno na tomto místě poděkovat P.Rejmanovi, M.Ježovi, bratrům J.aP.Himmelovi, H.Strakové, J.Mišové, St.Kroupovi, J.Bartíkovvi, J.Mazlovi, L.Horákovi, J.Svobodovi, J.Hovorkovi, J.Procházkovi, J.Kopečkovi, členům Spel.Kroužku ZK ROH Královopolských strojíren, dále pak Z.Šereblovi a J.Kvasničkovi z Mor.krasu a V.Dobešovi za vzornou spolupráci.

Lea Slázk, prom.geol.,
vedoucí Oddělení pro výzkum
krasů MM v Brně.

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Zpět k Aloisově štoli u Lažánek v Moravském krasu

Ladislav Slezák

Když v roce 1974 uvedl R. Burkhardt do literatury, že potok Floriánek v údolí, zvaném Zrcadla, je napájen z krasového pramene, bylo jasné, že si není zcela jist původem tohoto jevu.

Jde o vyvěračku? V r. 1998 už nás I. Balák nenechává na pochybách. V rámci spolupráce s Technickým muzeem v Brně jsem se angažoval v otázkách historické těžby železných rud, jejich výskytu, geneze a uložení. Zavítal jsem i na dolové míry Tomáš a Trojice, včetně Aloisovy štoly.

Problematicke jsem se věnoval ještě i daleko později. Historie vlastního důlního díla, štoly (překopu), je zpracována K. Kučerou (1982) v práci *Rudní základna adamovských a blanenských*

železáren v 17.–19. století. Přesto je kolem zaniklé „dědičné“ štoly celá řada otazníků, které by bylo možno objasnit přímou otevírkou díla. Historicky ověřené dolování probíhalo kolem roku 1721 (3 šachty).

Silné zvodnění důlních děl nakonec zabránilo pokračovat ve sledování zrudnění do větších hloubek. Tak vznikl projekt ražby odvodňovací štoly, která by v plánované délce 498 m podfárala zavodněná ložiska a odvedla nežádoucí důlní vody. V nadm. výšce 392,0 m byla tak ražena Aloisova štola, jejíž délka údajně dosáhla 133,4 m (v roce 1819). Následně byly doly, jako nerentabilní, opuštěny. Ústí štoly bylo opatřeno pevnou železnou stabilní mříží (doloženo

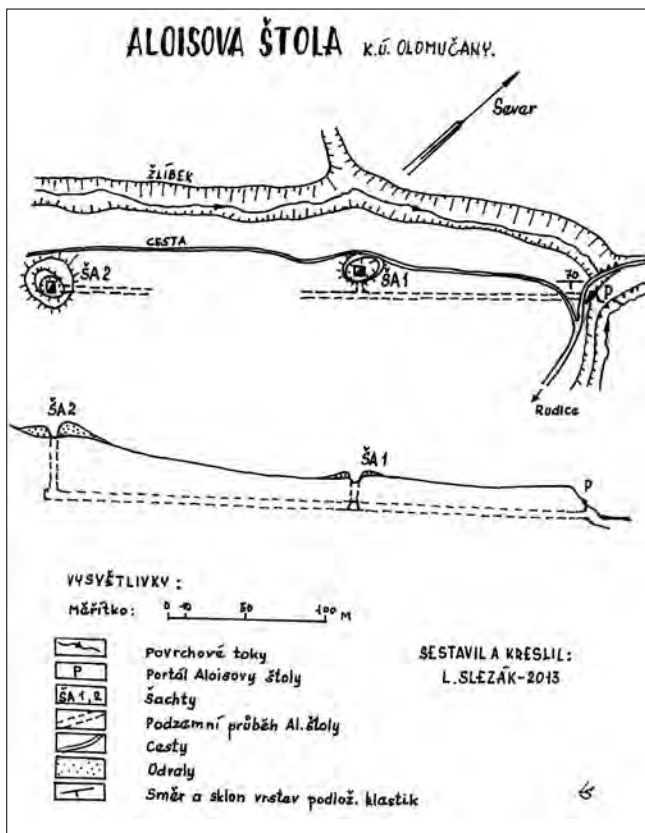
pamětníkem A. Matuškou z Rudice).

V období kolem roku 1920 bylo započato s výstavbou spojovací komunikace z Lažánek do Rudice. Ústí Aloisovy štoly se ocitlo v trase této stavby a bylo tak zmařeno zásypem. Trvale vytékající voda byla odvedena do blízkého potoka Floriánku.

V období příprav propagace starého železářství na území Moravského kra- su (Cesty železa) jsem navrhoval otevírku štoly a její zařazení do výše uvedeného programu. Majitel pozemku, ŠLP Křtiny, zamítl žádost s odůvodněním, že se jedná o pozemek v restitučním řízení (Salmové).

Nechal jsem si zpracovat studii od Geodrilu s cílem geomagnetického zaměření portálu s železnou mříží. Provedl jsem řadu virgulových detekcí a ve spolupráci s panem Pokladníkem a jeho synem jsme po celý rok sledovali kapacitu a teploty vytékající vody ze štoly. Závěry potvrdily, že se jedná o důlní vodu slabě mineralizovanou příměsí železa.

V roce 2011 se do otevírky štoly pustila pracovní skupina ČSS z Býčí skály pod vedením A. Pekárka. Následně po vyřízení potřebných povolení se skupina pomocí mechanizace (bagr) pustila do sondážních prací, které bohužel skončily vyčerpáním finančních prostředků a SMS zprávou z 22. 10. 2011: „Štola

nenalezena, začíná se sesouvat svah pod cestou. Práce zastaveny, celá lokalita zasypaná a okolí uvedeno do původního stavu. Další peníze do akce již nebudou investovány.“

Mgr. K. Šmehil, který se akce zúčastnil, potvrdil, že přes nedostatečnou délku ramene bagru bylo možno konstatovat, že v sondě byla zastižena klastika opracovaná hornickým náradím a ze dna sondy se náhle vzedmula voda, která vystoupila cca 1 m vysoko. Blízkost portálu byla evidentní. Pohyb sedimentů nad sondou ve svahu se projevil pouze v osypu druhotně na stabilizovaném svahu uložené deponii. Nešlo evidentně o pohyb ovlivňující zářez s lesní cestou.

Píše se rok 2013. S M. Vojancem stojíme opět u Aloisovy štoly. Tentokrát se zaměřujeme na dvě opuštěná díla (šachtice) v trase štoly. Bližší je vzdálena od portálu 150 m jz. směrem. Šachtice má dvojstupňový odval. Základna odvalu je tvořena materiálem z rozpadlých klastik a žlutavých jíílů. Horní část odvalu (z hlubších partií) je tvořena vápencovou šotolinou. Virgulová detekce ukazuje průběh štoly j. od šachty (ŠA 1) ve vzdálenosti kolem 4 až 5 m. Hloubka zvodnění (počva štoly) byla detekována ve 14 m.

S velkou pravděpodobností jde o vstřícnou větrací šachtici spojenou s hlavní chodbou krátkým překopem napříč kontaktu klastika–vápenc. Hlavní chodba štoly směřuje dále k JZ, kde končí u další šachtice (ŠA 2).

Tato je obklopena mohutnou deponií převážně z materiálů klastik. Za touto šachticí již štola dále nepokračuje. K. Kučera ve svém materiálu (1982) uvádí hloubku této bezejmenné šachtice 36,2 m. Přes uváděnou hloubku patrně vytěžený materiál svojí kubaturou neodpovídá dílu. Nabízí se otázka: Mělo toto dílo v podzemí rozrážky nebo se jedná o další vstřícnou šachtici, která sloužila k ražbě vstřícného překopu proti Aloisově štole? To, že je dílo situováno přímo v detekované ose štoly, by tomu plně napovídalo. Pokusíme se ještě o detekci možného propojení obou děl.

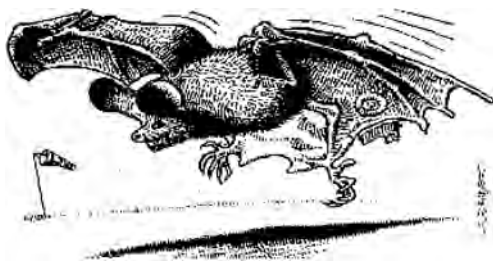
Závěr

Pokud bychom zavrhlí složitější technický postup otevírky Aloisovy štoly od portálu, pak se nabízí bezpečná otevírka vyzmáháním šachtice ŠA 1. Pokud by byla šachtice zmařena v celém průběhu, bylo by nutno vyzmáhat ke stropu Aloisovy štoly cca 8–10 m. Pro skupinu ČSS s důlním zaměřením by to neměl být až takový problém. Aloisova štola rozhodně stojí za to. Jedná se o jediné horizontální důlní dílo, které bude patrně v celé délce průchozí. V celé oblasti něco obdobného nemáme. Orientační měření pásmem dává následující údaje: vzdálenost ŠA 1 od ústí štoly je 150 m, vzdálenost od ŠA 1 k ŠA 2 je 193 m. Oba údaje by mohly napovědět něco o skutečné délce vyraženého díla a o staré hornické praxi, v jakých vzdálenostech byla hloubena výdušná díla při ražbě dovrchních dlouhých překopů (dědičných štol).

Teoretickými úvahami pro spádování dovrchních děl tohoto typu (odvodnění) bychom dospěli ke kýženému podfárání zatopených šachet, z nichž je nejhlubší jáma Haberlíkova (36 m), zhruba o 40 až 45 m.

Jaká je však reálná skutečnost v celém systému Aloisovy štoly by mohl ukázat jedině realizovaný průzkum, který na sebe dává již dlouhá léta čekat.

ZAHRANIČNÍ LOKALITY

Oslavujeme úspěch na Sardinii!

Daniel Hutňan, Pavel Strnad

Česko-slovensko-polsko-italské expedici jeskynních potápěčů se na Sardinii podařilo v neděli 6. 10. 2013 najít mnoho let hledané propojení mezi rozsáhlým jeskynním systémem Bue Marino a jeskyní Su Molente. Navázali tak na úspěšný počín z loňska, kdy konečně objevili začátek hledané cesty pod údolím Codula di Luna. Díky spojení dvou jeskyní se otevřela do budoucna reálná šance na vznik nejdelšího jeskynního systému Itálie, který dělí od spojení už jen poslední hledaná cesta – propojení k jeskyni Su Palu–Su Spiria, dlouhé 45 km. Bue Marino dosáhlo délky 26 180 m.

Poté, co se čtveřice potápěčů (Dan Hutňan, Miroslav Manhart, Martin Honeš a Pavel Strnad) probíla s transportním materiálem do vzdálených částí jižní větve Bue Marina, pokračovala dvojice Hutňan–Manhart přes vloni objevený sifon Martin a dále předpokládaným směrem až do nových částí. Po několika hodinách náročného prostupu suchými i zatopenými částmi Bue Marina se tak jeskyňáři vynořili ve známých prostorech Su Molente. Pomocí radiomajáku

provedli účastníci expedice upřesnění pozice začátku sifonu Martin vzhledem k údolí Codula di Luna.

Kromě propojení jeskyní Bue Marino a Su Molente potápěči přemapovali sifon Terminale a vyčistili ho od starých šňůr. Při mapování objevili neznámou odbočku, dlouhou 180 m, s možností dalšího pokračování. Chodba dostala název Rarafa.

Výbornou práci při transportech materiálu a fotodokumentaci známých i nově objevených částí jeskyně vykonala slovenská část expedice.

Všem, včetně mistra kuchyně Jardy Bečky, patří poděkování.

Akce se zúčastnili členové ZO 1–10 Speleoaquanaut: Daniel Hutňan, Miroslav Manhart, Martin Honeš, Radomír Teichmann, Pavel Strnad, Martin Hutňan, Rafal Krzewinski, Jaroslav Bečka, Ondřej Kuba, členové SSS ze skupiny Speleodiver: Karol Kýška, Michal Planckenbuchler, Tomáš Urban, Erik Kapucian, Barbora Kýšková, Mário Durec, za ZO 7–02 Hranický kras Jiří Pišl a Sardové Leo Fancello a Roberto Loru.

Mesačný tieň – Rybí očko a Hastrmanova šachta

Karel Jindra (ZO 3–03 Šumavský kras)

Další akci v jeskyni Mesačný tieň jsme uskutečnili 12.–15. 10. 2013. Výstup k jeskyni nám tentokrát zpřijemňuje dvojice sportovních reportérů Radka a Martin. Zajímají se o naši činnost. Dnes zkouší jen výstup k jeskyni, příště už možná půjdou i pod zem. Cesta probíhá v dobré náladě, odpovídáme na jejich časté dotazy. Na rozloučenou vypijeme lahvičku červeného. Oni pokračují dále na hřeben a my na 4 dny zalezeme do MT.

Cíl je jasný, mapovat. A za odměnu pak plánujeme ½ dne explorace. Za základnu si tentokrát vybíráme bivak 1,5 v hloubce 400 m.

Po 2,5 dnech mapování máme zaměřeno přes 600 m chodeb. Potom se přesouváme do oblasti Zelený pes. Cestou nacházíme v Taurusu připravený, ještě

zabalený stan, který si zde před týdnem odložila trojice bratři Šusterovci a L.VIček. Budou budovat další bivak.

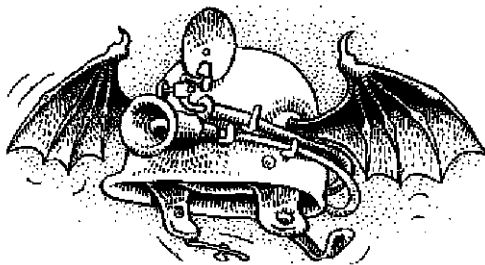
Igor má dnes v plánu výstup do neznámého komínu, který mu leží v hlavě. Asi po 10 m vrtání kotev a výstupu s postupovým jištěním nachází vodorovné tlakové chodby průměru cca 1 m. Dovedou nás do menšího dómku, kde silně prší. Z něj pak slaňují do úzké šachty. Zde už před stékající vodou není úniku a protože vylézám mokrý jako hastrman, máme i název pro novou šachtu. Celková délka nových objevů je cca 200 m. K svačině jsme měli Rybí očka, jejichž tvar přesně pasoval na profil objevného komínu.

Účastníci akce: Igor Pap (SSS–UK) a Karel Jindra (ZO ČSS 3–03 Šumavský kras).

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Setkání jeskyňářů pod Ještědem

Daniel Horáček (ZO 4-01 Liberec)

Přípravy setkání jeskyňářů započaly po té, co jsme v Týnčanech přebírali štafetu a stali se hostitelskou organizací pro další ročník. Prvním úkolem bylo sehnat prostor, ve kterém by se setkání mohlo odehrát, který by nebyl příliš drahý a při tom skýtal dostatečný komfort pro všechny aktivity se setkáním tradičně spojené. V tomto prostoru je potřeba mít přednáškový sál pro konferenci, místnost pro instalaci fotografické soutěže, prostor pro společenskou část setkání (country bál), ale také plochu umožňující zaparkovat auta účastníků a případně i možnost si postavit stan pro levné přenocování, což většinou jeskyňáři preferují před službami penzionů. Také bylo nutné, aby toto místo bylo dobře dostupné jak automobily, tak i hromadnou dopravou, snadno k nalezení a přitom skýtalo i dostatečný komfort pro odjezd účastníků na tradiční exkurze do našich podzemních lokalit. V této věci nám hodně pomohl pivovar Konrád, který nám tyto prostory poskytl bezplatně. Jediné, co jsme museli uhradit, byl prostor pro konferenci, protože tento, i když je v areálu pivovaru, má jiného provozovatele.

Pak už bylo zapotřebí „jen“ vybrat vhodné lokality pro exkurze, zajistit, kdo na těchto lokalitách bude zodpovědný za provázení a dozor, připravit program, dohodnout zajištění občerstvení a další drobnosti pro běh samotného setkání. Největším kamenem úrazu bylo financování samotného setkání. Nakonec se podařilo dohodnout záštitu hejtmána Libereckého kraje p. Martina Půty a náměstků hejtmána p. Josefa Jadrného, pověřeného řízením resortu životního prostředí a zemědělství. Další podporu setkání poskytla Agentura regionálního rozvoje Nisa, která uhradila náklady na tisk několika informačních plachet, pamětních magnetek pro účastníky a tři informačních rollupů. Finanční prostředky poskytl také náš tradiční sponzor LČR s. p. Velkým překvapením bylo přidělení 30 000 Kč od nadace ČEZ. Tyto prostředky byly využity na tisk triček pro účastníky, fotopráce, cestovné pro vedoucí exkurzí, materiální náklady, na PHM do autobusu. Za tuto podporu moc děkujeme. Děkujeme také Krajskému úřadu za poskytnutí několika publikací o přírodě Libereckého kraje pro účastníky setkání a za věcné ceny do

fotosoutěže. Za ceny do fotosoutěže také děkujeme pivovaru Konrád a Vertikál sportu Jablonec n. Nisou.

Další důležitou fází bylo o setkání a nabídce exkurzí informovat jeskyňáře z České republiky, ale i ze sousedního Polska. Informace o setkání jsme uveřejnili na našich stránkách www.spelolbc.cz a také na facebooku. Dále jsme prezentovali plakát o setkání a přednesli prezentaci s pozváním na Speleofóru 2013 ve Sloupu. Tuto pozvánku jsme též přednesli dne 25. 5. 2013 v Polském Wojciszówe na akci OGÓLNOPOLSKIE ZAWODY W TECHNIKACH JASKINIO-WYCH „ZŁOTY KARABINEK“. Všude jsme se setkali s ohlasem a příslibem od mnohých, že rádi dorazí.

Samotné setkání proběhlo od 20. do 22. 9. 2013. V pátek 20. 9. dorazila valná většina z 99 účastníků, z nichž 8 bylo polských kolegů. Je velmi pravděpodobné, že by účast byla daleko vyšší, kdyby nebylo tak výrazně deštivé počasí. V rámci plánovaného programu proběhly přednášky Ivana Rouse a Daniel Horáčka, ve kterých byla účastníkům představena oblast, ve které naše ZO působí a představeny nejvýznamnější podzemní objekty. Program pak pokračoval v sobotu dopoledne, kdy byly na pořadu dne exkurze. Při nich účastníci setkání dle zájmu navštívili v Českém ráji jeskyni Krtola a jeskyni Sklepy pod Troskami, na Ještědském hřebeni Západní j., Nedobytnou j., Cechovní štolu, autobus je (za uhrazení PHM) dovezl do Jizerských hor k pseudokrasové jeskyni Walhala, která je vytvořena v žule a protékána aktivním tokem. Též proběhly exkurze do podzemního krytu v Liberci a večer to

vše završila prohlídka pivovaru. Od 14 do 18.30 hod. se konala konference, při níž zaznělo několik příspěvků, z nichž ty nejvýznamnější jsou uvedeny ve sborníku. Ten je dostupný na www.speleo.cz v části „pro členy“, tedy je nutno se přihlásit.

Už od pátečního večera bylo vyvěšeno více než 80 fotografií ve třech soutěžních kategoriích (speleofotografie, montanistická fotografie a podzemí v detailu). Ve večerních hodinách bylo na základě ocenění odborné poroty nebo dle hlasování účastníků oceněno celkem 13 fotografií a byla také předána cena za nejlepší příspěvek (přehled oceněných fotografií je na <http://www.czechspeleophoto.cz/>). Kromě cen od sponzorů jsme pro ně připravili ceny v podobě skleněných krápníků na dřevěných podložkách. Pak následoval country bál, kdy si všichni účastníci mohli vydechnout od náročného odborného programu a trochu se i pobavit. V neděli proběhlo ještě několik dalších exkurzí. A pak už jen velký úklid místa konání.

S odstupem času si dovoluji prohlásit setkání za velmi úspěšné a povedené. Konec konců svědčí o tom i ohlasy samotných účastníků. Nicméně ale, i když člověk ledacos připraví do detailu, přece se občas něco zhatí, nám se zhatilo stravování účastníků, které mělo probíhat v pivovarské restauraci. Bohužel před setkáním onemocněl kuchař a tak jsme museli velmi silně improvizovat. Bylo to znát, ale i zde se vše nakonec uhrálo se ctí.

Ještě jednou děkuji všem sponzorům za finanční a materiální pomoc, bez níž by setkání nedopadlo tak dobře.

Výsledky soutěže Czech Speleo Photo 2013

Kategorie A: Krasová fotografie

1. místo Igor Harna za snímek Jeskynní mír
2. místo Pavol Kočiš za snímek Piatra Altarului 2
3. místo Akhmad Zona Adiardi za snímek Grubug aven

Kategorie B: Montanistika a historické podzemí

1. místo Lukáš Falteisek za snímek Sprcha
2. místo Laco Lahoda za snímek Temnou řekou
3. místo Igor Harna za snímek Podzemí Oděsy

Kategorie C: Podzemí v detailu

1. místo Lukáš Falteisek za snímek Nesvítí, nehřeje, nevoní
2. místo Božena Vrabcová za snímek Vnitřní vesmír 3
3. místo Jan Moravec za snímek Tlama

Kategorie: Cena diváků

1. místo Jan Moravec za snímek Tlama
2. místo Pavol Kočiš za snímek Piatra Altarului
3. místo Ivan Kletečka za snímek Vánoce

Cena ZO ČSOP Nyctalus

Ivan Kletečka za snímek Lidská ryba

Speleookénko

přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů

Jan Kelf Flek

ZO 1-02 Tetín

<http://1-02.speleo.cz/wp/>

V pondělí 20. 5. v odpoledních hodinách proběhlo na Tetíně v Českém krasu rozsáhlé taktické cvičení složek integrovaného záchranného systému (IZS).

ZO 1-06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz/>

V lomu Na Chlumu v Českém krasu proběhla 3. 8. akce k 50letému výročí SKP, jejíž součástí byla exkurze do Srbských jeskyní a seznámení veřejnosti s ochotnými hendikepovanými netopýry. V srpnu se zde konala 9. mezinárodní

netopýří noc a v Praze Benefiční koncert pro netopýry Jany Koubkové. Členové ZO se věnovali montanistice na Sardinii.

ZO 4-01 Liberec

<http://www.speleolbc.cz/default.aspx>

Speleologické práce na lokalitě Huberův ponor.

20.–22. 9. pořádala ZO v areálu pivovaru Konrad ve Vratislavicích na Liberecku Setkání jeskyňářů pod Ještědem 2013.

ZO 5-01 Bozkov

<http://www.speleobozkov.cz/>

Zhruba po roce se opět poodhalilo

tajemství propastovité jeskyně Na Poušti. Po nejnovějším postupu do hloubky se z tohoto původně nenápadného propadu v louce stává jedna z nejhlubších jeskyní krasu Západních Sudet. A podle všeho ještě jeskyně neřekla poslední slovo.

ZO 6-01 Býčí skála

<http://www.byciskala.cz/new/index.php>
Stránky tradičně obsahují množství zpráv a článků, kromě historie a osobností je tentokrát několikrát připomínán 16th ICS Brno 2013.

ZO 6-04 Rudice

<http://www.jeskynar.cz/rudice>
Informuje o postupu na Tombergu, o odloženém ověření podzemního jeze-
ra pod Chodbou vzdechů. Za to došlo k přestrojení Spodní chodby a sestupu do Macochy v rámci 16th ICS. Část ZO navštívila Planinu Možnica v Julských Alpách.

ZO 6-08 Dagmar

<http://www.jeskynar.cz/dagmar/>
Zprávy o pracovní akci na Mlhově závrtu, v jeskyni Dagmar pod Kaplí, revitalizaci 2. ponoru Jedelského potoka, objevu nové větve jeskyně Daxner v Tisovském krasu na Slovensku.

ZO 6-11 Královopolská

<http://www.ochozska-jeskyne.euweb.cz/>
Prohlídka Ochozské jeskyně v rámci 16. mezinárodního speleologického kongresu se konala 28. 7. Ukázky některých výsledků a způsobu výzkumu pohybu podzemní vody jako krasotvorného činitele a panely s anglickým výkladem si prohlédli skauti i nahodilí turisté.

V sobotu 28. 9. 2013 se otevřely brány Ochozské jeskyně pro veřejnost.

ZO 6-17 Topas

<http://topas.speleo.cz/Topas/Topas.html>
7. až 9. 6. se konal tradiční topasový výlet, tentokrát do Oderských vrchů. Členové ZO se zúčastnili 2. mezinárodního setkání podzemních fotografů. Konalo se v těsné návaznosti na kongres ICS, od 28. 7. do 4. 8. Každý den probíhaly fotoexkurze do jeskyní v jednom z nejúžasnějších evropských krasů na pomezí Itálie a Slovinska.

ZO 6-18 Cunicunulus

<http://www.cunicunulus.cz/>
Na webu naleznete zprávy z následujících akcí:
Hrobka u Herálce a pinky v lese u hrobky, Pozůstatky staré zámecké hrobky, Štola „Babí díra“ u Moravských Křížánek, Štola u Pulkova, Štola Ludvíka na s.okraji CHKO Žďárské vrchy, v katastru obce Telecí u Poličky. Vápencové komory u Studnic byly navštíveny za účelem výzkumu drobných bezobratlých živočichů v podzemí.
Dachs 3 – rafinerie, kterou budovali nacisti koncem roku 1944.

ZO 6-19 Plánivý

<http://www.planivy.cz/>
Jarní kopáníčko na Dihalniku
V současné době je potřeba minimálně 5 účastníků, aby byla rezerva. Jde to i ve třech, ale kde nejsou rezervy, nedá se střídát. Jedny bolavý záda dovedou ukončit akci, když nejsou lidé k náhradě. Třídenní výjezdy jsou optimální, vyžaduje to však ideální počasí. Počasí

je vůbec důležité, na tahacím laně jsme například nemuseli vůbec dělat uzly, jak bylo sucho. Spalo se na pracovišti, byl čas na vše a s tím i pohoda. Možná časem dojde i na nabíjení a zásobování v Gorenje, místní obyvatelé jsou poměrně vstřícní a byli nás dvakrát navštívit. Letní expedice Kačna jama 2013

Letošní letní expedice byla sice relativně krátká, zato však přinesla značně zajímavé výsledky, na které se pokusíme v nejbližších měsících navázat a přinést na denní světlo další naměřené stovky metrů chodeb. Jak je vidět, tak se systematický výzkum Kačny jamy vyplácí a téměř v každém zákoutí této úžasné spletité jeskyně lze najít při troše snahy nějaké zajímavé pokračování.

Povrchový průzkum lokality Vitkov dihalnik přinesl částečné zklamání pro ty, kteří věřili, že by to dole v -13 mohlo pustit nějakým zázrakem do masivu. Dosáhlo se zde místa, kde se ke skalní stěně přimyká mocná vrstva hlinito-písčitých sedimentů. Proto byla pod koncem Franciho lanovky zbudována ještě jedna významná rozrážka, která si vzala za cíl zastihnout hlavní zdroj posledního významného průvanu. To se podařilo a dokonce se zde zatím střídá mezi velkými stabilními bloky. Výrazný průvan fouká z cca 10 cm široké pukliny, kterou je vidět cca 2 m dopředu. Naděje tedy ještě stále žije.

ZO 6-20 Moravský kras

<http://zo620mk.webnode.cz/>

Zpráva o objevu v jeskyni Vymodlená:

„Usoudil, že to nebude puklina mezi liťákem a závalem a tak začal otvor zvětšovat až měl 15 cm v průměru. Pak do něho

zasvítíl svítilnou a užasl přikvapením. V otvoru uviděl gotickou chodbu, která měla strop 5 m nad ním. Po rozšíření otvoru spatřili objevitelé chodbu vedoucí pod azimutem 89°. Po dalším zvětšení otvoru a jeho prolezení se ocitli uprostřed velké prostory, která má délku asi 25 m, v nejširším místě má 3 m a výšku od 2 m do 10 m s krasovou výzdobou.“

ZO 6-22 Devon

<http://6-22.spleo.cz/>

Opět jarní Banát, spousta akcí na Okrouhliku-šachtě, Jezírkové chodbě, Irainové j. Šachtě Broušek, Jeskyně Nečasů i Rakousko a Tišnovský kras.

ZO 7-01 Orcus

<http://www.orcus-spleo.cz/>

Naleznete zde následující:

„Tenerife 2013“ 2.–9. 8. Tenerife, Kanárské ostrovy

Zlatý Radegast pod Čertovým mlýnem?

Franc Franc celý prozkoumaný ...

Speleo-alpinistické kurzy pro budoucí policajty

Znova dobytí France...aneb jak se málem Brepta topil

Alpský traverz přes Odru

Na vědomost se dává, že tradiční setkání jeskyňářů SPELEOFÓRUM 2014 se bude konat 25. až 27. 4. 2014 opět ve Sloupu v Moravském krasu, pořadatelem bude ZO ČSS 6-16 Tartaros.

SOS netopýr

Veřejná sbírka SOS netopýr – na záchranu a péči o nalezené, zraněné a hendikepované netopýry včetně netopýřích kolonií je určena na zajištění komplexní péče o nalezené, zraněné a hendikepované netopýry včetně netopýřích kolonií, na krmení a potravinové doplňky, ubikace a jejich vybavení, veterinární ošetření a léčiva, na odbornou péči od odchytu do vypuštění zpět do přírody, na chov trvale hendikepovaných netopýrů a jejich důstojné dožití.

Přispět můžete několika způsoby:

1. poukažte finanční částku na sbírkový účet

Číslo sbírkového účtu: 23 003 878 32/2010 Fio banka, a. s.

Částku je možno odečíst od daňového základu. Potvrzení pro potřeby daňového odpočtu vystavíme na základě vyplněného darovacího formuláře.

2. pošlete DMS

Jednorázová DMS

Odešlete dárcovskou SMS ve tvaru DMS SOSNETOPYR na telefonní číslo 87 777.

Cena DMS je 30 Kč, netopýři obdrží 27 Kč.

DMS roční podpora

Nyní můžete nově přispívat pravidelně po dobu jednoho roku. Stačí odeslat SMS ve tvaru DMS ROK SOSNETOPYR na číslo 87 777 a každý měsíc Vám bude automaticky odečtena částka 30 Kč. Službu DMS zajišťuje Fórum dárců. Více informací najdete na www.darcovskasms.cz.

ZO ČSOP Nyctalus

Email: nyctalus@email.cz

Kontaktní osoba: **Dagmar Zieglerová, 731 523 599**

Poradenství:

Helena Jahelková, 728 504 240

Anna Bláhová, 607 642 634

Nečekané ovlivnění speleologického výzkumu

Smrťák Pecka (ZO 1-02 Tetín)

Výzkum mohou ovlivnit různé okolnosti. Počasí, pracovní vypětí pro firmu (ať vlastní či někoho jiného). Taky manželka, děti. Rovněž se z dávnověku matně pamatují, že třeba rande se slečnou.

Ale v neděli 14. 7. 2013 nám výzkum pokazila kriminalita. Jak se to stalo? Vyzval jsem kolegy k vycachtání v devonském moři, pošimrat lilijice, nakrmit hlavonožce – když je ten čas dovolených. Ozval se Petr Nakládál a Ivan Kotrč, na práci to stačilo, fajn. Anžto to mám nejbližší, byl jsem u díry nejdřív. Po nějaké chvíli dorazil Petr, zdržela ho drobná sklerotická událost – zapomenuté klíče. To je v pohodě, v našem věku skoro norma.

Leč Ivan – pracovní akce náhlá, i přes to, že měl mít volno. Co se stalo?

Sběrači kovů vyrabovali zcela funkční provozovanou nízkonapěťovou rozvodnu proudového zdroje telefonní ústředny v jedné pražské čtvrti.

Ivan dorazil později, ale to už nezbyl čas na to nejdůležitější. Objevila se volná prostora za kulisou ve směru našeho postupu, jenže jsme už toho dne nebyli schopni do objevu proniknout.

Ti, co rozvodnu vyrabovali, šli po měděných kabelech a části konstrukce zařízení. Teď se tedy prostřednictvím tisku, sice jen speleologického, ale sedmá velmoc je sedmá velmoc, obracím k pachatelům.

Vážení lumpové, řídící se neviditelnou rukou trhu! Je sice pravda, že Vaše

kořistění mohlo ohrozit zdraví a bezpečnost lidí v okruhu uživatelů pevných linek v daném obvodu. To je státnímu zřízení fuk, hlavně že se kšefty hýbou. Ono i to případné úmrtí dědka důchodce, co se nedovolal, je byznys pro pohřební službu. Tak jen tak dál.

Ale nás jste nasrali. Způsobíte nám bezesné noci do další akce, než zjistíme, co tam vpředu je. Poškodili jste tak naše rodiny i firmy, co nás živí. Náš rodinný i pracovní život je do té doby v troskách. Kdybychom žili ve Spojených státech amerických, tak bychom vás zažalovali o náhradu za morální škodu a duševní utrpení. Leč v naší zemi se stěžít najde advokát, co by z Vás cokoli vyrazil.

Ale kdyby přece – osobně si škodu cením nejmiň na milion korun, páni kolegové na tom budou stejně. Takže pane doktore práv, dám Vám z toho tři čtvrtě, když to z těch lumpů vyrazíte. Tedy, až naše policie pachatele chytne. Což je problém, protože jednak na co sáhli, to ukradli – takže otisky nikde. A za druhé – početná lovecko-sběračská společnost v naší zemi už je tak rozsáhlá, že by to stálo za vyhlášení naší republiky za rezervaci Evropské unie. Sítí heren jsme už rezervace původních obyvatel severní Ameriky dohnali a předehnali, takže věc je zřejmě na dobré cestě.

Doufám jen, že to bude stát za to... tedy ten případný objev.

TROCHA HISTORIE

Historický dokument

Hugo Havel (ZO 6–21 Myotis)

Archivy jsou občas zdrojem nečekaného objevu historických písemností. To se stalo i při třídění mého archivu. Objevil jsem kopii výroční zprávy činnosti Speleologického klubu v Brně v prvním roce působení po jeho založení v r. 1945.

Tuto zprávu předkládám doslovným přepisem pro její historickou hodnotu, pro zajímavý styl formulace textu jejího autora, významného speleologa minulosti Oty Ondrouška. Dále i proto, že zainteresovaní čtenáři, zvláště ti, kteří byli členy Speleologického klubu, mohou posoudit, jak se vyslovené prognózy do budoucna z této zprávy podařilo naplnit. A v neposlední řadě i proto, že zde čtenář

pozná problémy, které v té době museli naši předchůdci překonávat před a při zakládání speleologické organizace.

Nezajímavé by bylo srovnání s podobným děním před založením naší České speleologické společnosti, pokud by tuto historii někdo z pamětníku sepsal, myslím tím nikoliv oficiální zveřejněné dokumenty, ale spíše zápisy a záznamy jednání s různými úřady, institucemi a zápisy z jednání mezi speleologickými organizacemi – kdo byl pro, kdo byl proti, kdo podporoval, kdo kladl překážky atd.

Příjemné čtení přeje autor.

Výroční zpráva jednatelská Českého klubu speleologického pro zemi Moravskoslezskou v Brně za období od 6. října do 31. prosince 1945

Předstupujeme před úřady, českou veřejnost a naše členstvo poprvé, abychom složili účty z naší činnosti za první období trvání našeho spolku. Myšlenka

založit jeskyňářský spolek nebyla ani nová, ani násilím za vlasy přitažená. Již v době po první světové válce byla ventilována výměnou myšlenek a návrhů

mezi speleology, hlavně konzervátorem Aloisem Králem a naším členem p. r. Bočkem, když byli zájemci o krasové bádání vyzváni, aby se zúčastnili sjezdu speleologů v Solnohradě. Tehdy, žel Bůh, pro nastávající poměry nedošlo k uskutečnění myšlenky, spojení české speleology v jednu korporaci a touto representovat českou vědu krasovou! Leč myšlenka tato byla dále sledována, zvláště když brněnští Němci tehdy v té době disponovali dokonce dvěma jeskyňářskými spolky v Brně! V době německé okupace naší vlasti zmocnili se Němci s výhradním právem i této vědecké disciplíny a včlenili všechny německé zájemce do svazu „Ahnenerbe“, přičemž dle své hrubé panovačné metody, aby zajistili svému „bádání“ prioritu, připojili svoji SS-organizaci k zemskému muzeu v Brně a dali tomu název „oddělení pro krasové a jeskyňní bádání“. Ovšem neopomenuli obsadit vedoucí místo docela nekvalifikovanou silou, neodborníkem, jemuž stačilo, (dle výroku tehdejšího ředitele Zemského muzea v Brně, Dr. Huckeho), že byl Esesák! Tento pán se přirozeně, dle pravomoci jemu přidělené, k českým jeskyňářům za okupace choval velmi zdrženlivě, a když tito nechtěli být jejich plánům povolní, prostě jim přístup do jeskyní a bádání v Krasu, ba dokonce i publikování zakázal! Byla v tom jistě značná odvaha, neposlouchat těchto jeho zákazů a k tomu ještě provokativně tomuto pánovi zasílat separáty našich publikací, jak to učinil například náš předseda...

Nynější rozhodující činitelé o osudech Krasu a bádání v tomto území by na to vše měli být upozorněni, aby

v budoucnu nevznikla pro výzkum Krasu nenahraditelná škoda, aneb pro naši veřejnost nová aféra a to snad i trapná!

Již roku 1943 pokoušel se náš člen p. rada Boček o vytvoření jediné organizace výzkumné v Mor. krasu, do níž se snažil včlenit všechny zájemce o bádání v tomto území. Věc se chvílemi dařila, mnohdy opět kazila, dle toho, jaké motivy toho neb onoho v tento okruh přivedly. Ona ideální společnost, jak si jí proponent této myšlenky představoval, se několikrát již již ustavovala, leč lidská hloupost, zloba a ješitnost, jakož i chorobná touha jednotlivců po popularitě a snad i po materiálních ziscích, nedopustily její uskutečnění.

Teprve roku 1944 bylo mezi některými vedoucími různých skupinek, pracujících ilegálně na území krasovém, ujednáno, že po skončení války se ihned přikročí k založení českého speleologického spolku, který by se intensivně věnoval výzkumu krasových území v zemi Moravskoslezské, a který by toto odvětví vědy důstojně representoval na fóru veřejnosti i ciziny.

S ponecháním tak zvaného „Krasového oddělení“ při zemském muzeu v Brně, jsme tehdy ovšem, jako s myšlenkou okupantskou, založenou na potírání našich poctivých a nezištných prací a dle našeho názoru potud zbytečnou, pokud v jejím čele nebude státi odborník – speleolog, vůbec nepočítali.

Společali jsme, že veškeré příslušné práce i práva by byla svěřena povolánými úřady nové odborné instituci, speleologickému klubu, který si poctivou prací, nábořem příslušného členstva, získáním odborníků – vědců příslušných

vědeckých disciplín a vlastní příčinlivostí a kladnými výsledky výzkumných prací získá ono místečko na slunci, po němž jsme již po řadu let toužili.

A tak po osvobození naší vlasti, jakmile se jen trochu všeobecné a osobní poměry začaly konsolidovat, přikročily některé z výzkumných skupin k tomu, aby se mezi sebou dohodly a aby si určily směrnice pro příští speleologický spolek a aby byly vypracovány příslušné stanovy. Jakmile se ukázala svorná mysl v tomto ohledu, počalo se připravovat vše, co k vytvoření uvedeného spolku bylo zapotřebí, tedy i co do hmotných prostředků. Především byl pověřen p. rada Boček, aby u Okresního nár. výboru pro Brno zakročil o přenechání, případně zabavení a správu majetku bývalého německého spolku pro jeskynní bádání v Brně. Osobní a písemné zákroky v tomto ohledu měly úspěch a referent kulturního odboru Nár. výboru, p. prof. Krcha, nám benevolentně vystavil dekret dle naší žádosti ze dne 16. 6. 1945, který nám byl doručen dne 26. 6. 1945 a dle něhož ustavujícímu se, resp. tvořícímu se Českému speleologickému klubu se do vínku přiděluje majetek německého Höhlenforschungsvereinu a výslovně se konstatuje, že náš nový spolek převezme vedle jmění a inventáře výše jmenovaného německého spolku i jeho funkci!

To dle našeho domnění znamenalo i určení našeho postavení vůči museu tak, že pozdější předčasné a nepovolané zásah jednotlivce, vzniklý jednak z jiných, nám cizích tendencí hospodářských, více věci uškodil, než prospěl a zavinil dnešní neblahý zmatek v otázkách osobních a bádacích v našem Krasu.

V téže době konaly se poslední tři porady o ustavení našeho spolku a to dne 20. 6., 4. 7. a 1. 8. 1945, vesměs v bytě p. rady Bočka, na nichž byl vypracován a schválen návrh stanov našeho spolku a tento pak podán dne 15. 8. 1945 příslušným úřadům ku schválení, což se pak skutečně stalo dne 3. 10. 1945. Právní trvání našeho spolku bylo nám na naší žádost potvrzeno pak dne 15. 11. 1945. Den předtím se nám dostalo vyznamenání tím, že náš spolek byl přijat jako odborný do Svazu přírodovědců v Brně. Ministerstvo školství a osvěty nás pak uvědomilo, že náš spolek zařadilo do kategorie korporací vědeckých. Nemálo nás potěšil k práci povzbuzující dopis pana místopředsedy ZNV Šulce, jímž vítá vytvoření našeho spolku a těší se na naši spolupráci.

Doba necelých tří měsíců v roce 1945 trvání našeho klubu od založení je příliš krátká, než abych mohl rozvinout v této výroční zprávě celý náš pracovní a bádací program a teprve příští zpráva, to je za běžný rok 1946, bude kompetentní k tomu, aby hodnotila naše podněty, jejich uskutečnění a výsledky z toho plynoucí. Nicméně nemusíme se za počátky naší oficiální činnosti nikterak stydět a musíme bez sebechvaly doznati, že náběhy k činnosti, jak je žádoucí a jak se je poctivě snažíme dosáhnouti, byly velmi úctyhodné.

Schůzi konáno v uvedeném krátkém tříměsíčním období celkem 6. Byly to především předporada zakladatelů dne 11. 10. 1945, v bytě p. rady Bočka, pak schůze zakladatelů dne 17. 10. 1945, mající na programu přijímání prvních členů ve smyslu našich stanov, konaná

v salonku Dělnického domu. 7. 11. 1945 pak ustavující valná hromada, na níž byl zvolen předsedou p. řed. rada Boček a 8 členů výboru, 2 náhradníci a 2 přehližitelé účtů. Téhož dne ustavující schůze nově zvoleného výboru, kde rozděleny funkce takto. Zvolen místopředsedou p. Sedláček, jednatelem Ota Ondroušek, pokladníkem p. Leoš Okleštěk, zapisovatelem p. Čermák, hospodářem p. J. Pernes, exkurzní ref. P. Ryšavý, techn. ref. P. Kyněra, kartograf. ref. p. Hlava. Dále konána členská schůze dne 20. 11. 1945, kde vedle běžného pořadu referovali o úspěšných objevných pracích z výzkumu ve St. Rasovně pp. Kyněra a Ota Ondroušek. O objevech na Křtinskú, hlavně ve Vokounce podal zajímavý referát p. Burkhardt. Poslední schůzi roku 1945 byla výborová schůze dne 11. 12. 1945 v salonku hotelu Slavia. Předchozí schůze se konaly v kavárně Dělnického domu, která nám laskavostí hospodářské správy brněnské Zbrojovky byla za mírných podmínek propůjčena.

Hlavní činnost našeho klubu se zračila ovšem a přirozeně v činnosti výzkumné, jevíci se v četných pracovních exkurzích.

Od doby založení spolku, tedy od 6. 10. 1945 do konce roku 1945 bylo vykonáno 9 exkursí jednodenních, 13 dvoudenních, 3 třídnenní a 2 dokonce čtyřdnenní do Mor. krasu. Bylo tedy podniknuto celkem 27 exkursí, které zaujaly plných 52 dní z 87 dnů trvání našeho spolku. Výpravy směřovaly hlavně do bludiště Sloupského, pak území Křtinského, Babicka, St. Rasovny a Ochozské jeskyně. Nutno zdůraznit, že v tomto počtu nejsou, žel, úspěšné práce našich

členů, pilně pracujících v Hladomorně na Holštejnsku, kteří vloni o těchto pracích nevedli žádné záznamy.

Výsledky těchto výprav jsou uspokojivé a tvořily předpoklad k systematickým dalším pracím v uvedených a dalších územích a kritických bodech našeho krasu. Ve Sloupě byl pořízen začátek polygonu, jímž na podkladě plánu Bočkova z r. 1945 se má korigovat, resp. doplnit o nové objevy příslušná mapa.

Velkolepým a jedinečným úspěchem byl objev Chodby vodopádové, dosud po celá desetiletí marně hledané a zmapování této. Nagelův vodopád je tím přiblížen k plnému vědeckému objasnění, k čemuž přispěly i detailní studie poměrů hydrografických jednak v propáستce u III. vchodu, jejíž dno se oproti situaci z doby prací Dr. Absolona značně změnilo a jednak podrobným studiem ponorů Sloupského potoka jak v „Dómu pod schody“, tak i v nově utvořené prostoře u II. vchodu.

I objev dosud záhadné chodby T-T Dr. Martina Kříže lze posuzovati jako úspěch našich členů.

Na Holštejnsku se prodralo naše členstvo v Hladomorně do stupňovité odtokové chodby, jak ji již v r. 1922 ve svém „Průvodci“ označil a předpověděl náš předseda p. r. Boček. Další práce jistě budou korunovány značným úspěchem.

Ve St. Rasovně se podařilo v nedostatku vzduchu nadlidským vyčerpáním dvou sifonů proniknout do slibných prostor a jen finanční potíže zamezují dalšímu možnému průniku. Totéž lze sdělit o Nové Rasovně, hlavně pokud se týče prolongace chodby Lipovecké a jejího velkolepého pokračování.

V Jedlích se propracovali naši členové se značnou fyzickou námahou do katavothronu, dříve jen tušeného a jsou na prahu dalších objevů. Ve Vintokách se připravily předpoklady pro další postup dopředu ve stopách našich vzorných předchůdců, členů t. zv. Jeskynní sekce klubu přírodovědeckého v Brně.

Řada závrtů na Harbechách a na náhorní rovině sloupsko-ostrovské byla zmapována a částečně prozkoumána. V okolí Křtin, na počátku krasového žlebu, bylo důkladně mnoho objevených lokalit zmapováno a pořízeny předběžné plány. Zde ochotně a po našem boku do objevného postupu zasáhl i náš starý známý krasový badatel Dr. Prix po 30leté přestávce.

Na Babicku konány úspěšné geofyzikální pokusy /bez subvencí/ a v Ochozské jeskyni navázáno na práce dřívějších průzkumců a doplněn plánek ohledně přístupu k této jeskyni ze strany Hostěnické. I na Boskovsku a Tišnovsku pracovali v tamějších ostrůvcích naši členové a stáli hosté s úspěchem.

Publikační činnost našeho členstva byla vzhledem k naprosto nepříznivým tiskovým poměrům celkem nepatrná, ač nelze zamlčet, že mimo řadu v různých časopisech uveřejněných hodnotných zpráv je další série zajímavých článků a článku pohotově u našeho redakčního referenta a čeká pouze na okamžik, kdy opět bude dovoleno vydávání odborných a vědeckých časopisů, v nichž jsme si již zajistili místo pro zprávy týkající se výzkumných prací našeho členstva.

Připravuje se materiál mapový, fotografický i topografický, ba i historický pro publikaci, která nákladem Musejního

spolku v rámci Moravské vlastivědy jím vydávané má být v dohledné době vydána. Pro tuto práci snažíme se získati i spolupráci vynikajících odborníků a to všech disciplin příslušných věd. K naší činnosti připojíme i v budoucnu odborné přednášky z tématů krasových, případně i kursů z oboru archeologie, geofyziky, speleologie, zoologie a botaniky, jakož i přirozené geologie. V tomto ohledu navázali jsme již příslušné styky s nejlepšími odborníky a doufáme, že se nám podaří na tomto poli vyvinout úspěšnou a záslužnou činnost.

Naše styky s veřejností a s úřady a ostatními příbuznými korporacemi byly vždy korektní. Oznámili jsme založení našeho klubu jak zainteresovaným úředním okruhům, tak i řadě korporací, s nimiž bychom chtěli ochotně spolupracovati. Výsledek tohoto našeho kroku byl různý.

Právě úřední místa nás srdečně pozdravila, kdežto brněnské místní odbory KČT naše oznámení a nabídku součinnosti přešly mlčením, ač jejich ústředí v Praze nám zaslalo velmi srdečný přípis a nabídlo výměnu zpráv o činnosti bádání v Krasu. I Zemský cizinecký Svaz nereagoval na náš přípis, ač právě zde by spolupráce byla velmi na místě.

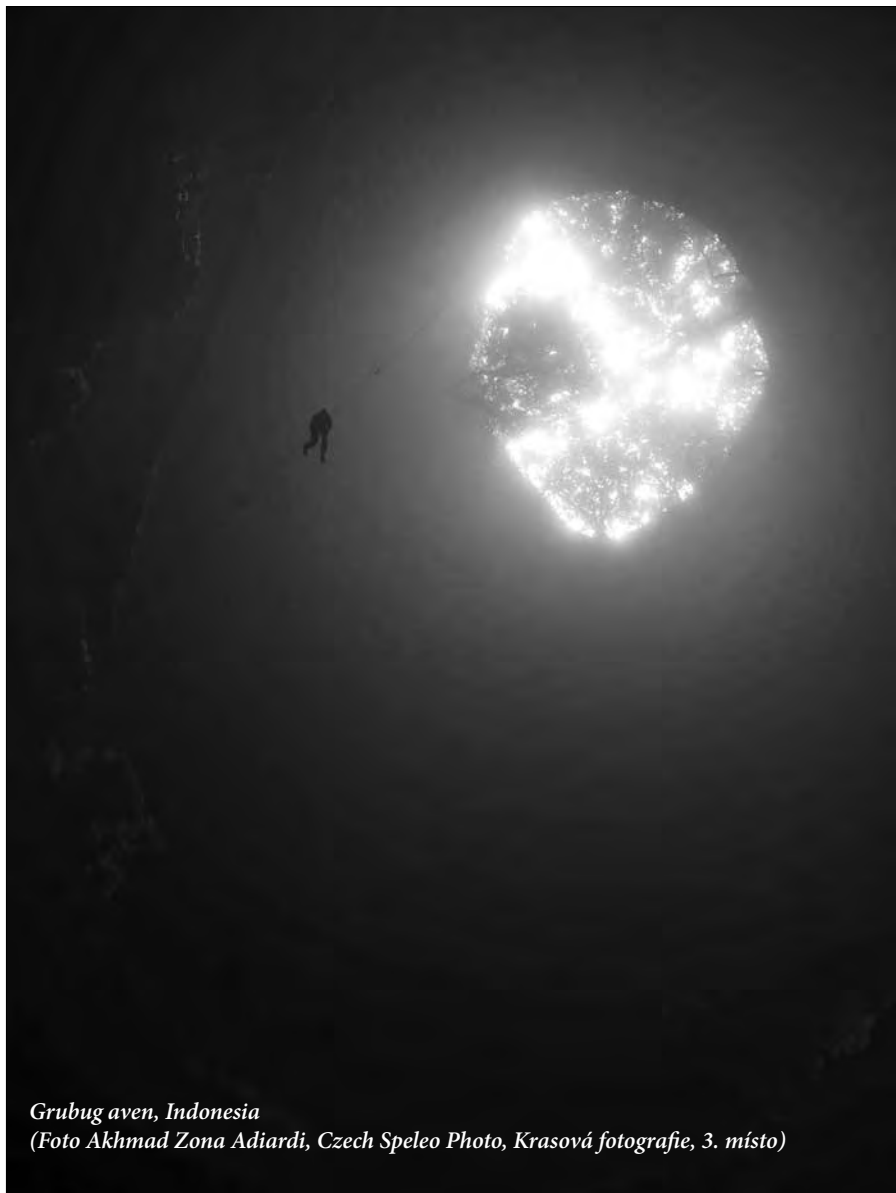
Velkým díkem jsme zavázáni redakcím našich brněnských deníků, které nezištně a dle možností nám uveřejňují naše zprávy, jak o činnosti administrativní, tak i o výsledcích našich prací.

Nakonec své skromné zprávy si dovoluji pronést k našemu členstvu žádost, aby všemožně podporovalo naši činnost, jak účastí na schůzích, přednáškách, kurzech, tak i získáváním nových členů

ať činných či přispívajících, řádným plněním členských povinností, hlavně po stránce finanční, jakož i účinnou podporou našich snah ve veřejnosti a u úřadů, kde i v sebenepatrnější míře může našim snahám prospěti.

Za takových okolností a předpokladů hledím budoucnosti našeho spolku s klidem a důvěrou vstříc a jsem přesvědčen o tom, že cílů, sobě vytyčených, určitě a s plným úspěchem v brzkou dobu dosáhneme, čemuž přeji plného zduaru!

Ota Ondroušek v. r., jednatel

Grubug aven, Indonesia

(Foto Akhmad Zona Adiardi, Czech Speleo Photo, Krasová fotografie, 3. místo)

Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 5., leden až duben 1948

Rudolf Musil

Brno, 10. ledna 1948

V úvodu A. Boček uvádí, že v tyto dny zemřel bývalý poslanec Šamalík. Pro neznalé uvádím, že se zasloužil o speleologický výzkum v Krasu, především Balcarovy skály. V Moravském krasu se chystá rozpuštění Národní správy tohoto území a vytvoření akciové společnosti, která by byla asi složená dle dřívějšího klíče. Rozpuštění se však podle mých informací nekonalo. Ředitelem Národní správy Moravského krasu se stal Josef Jalový z Blanska. Státní památkový ústav v Brně se domnívá, že takové místo by měl zastávat fundovaný odborník a to podle nich pan Jalový není.

Speleologický klub získal od ÚNV města Brna další výhradní badací práva v oblasti Veverské Bitýšky, Tišnova a v jižní části Krasu (Ochozská jeskyně). Se správou státních lesů v Rájci se jedná o povolení badání v Pustém a Suchém žlebu. Nyní uvádí zajímavou perličku, že povolení pracovat ve žlebech dostal posluchač Vysoké školy zemědělské v Brně, Jiří Vodička, který byl podle A. Bočka vyloučen z Klubu pro řadu nekorektností, které způsobil jako jeho jednatel. A. Bočkovi se to proto nezamlouvá.

V novinách vyšla zpráva o ledové jeskyni v Moravském krasu, aniž by bylo uvedeno, kde se nachází. V úvalu mají připadat Plánivy. Jak A. Boček, tak i prof. Pelíšek je však považují za

nepravděpodobné. Při této příležitosti dodává, že prof. Pelíšek se pravděpodobně na letošní valné hromadě stane místopředsedou Klubu. Za člena Klubu se přihlásil prof. Absolon, vedoucí činitel ZNV v Brně to však nejen nepodporují, ale i přímo zamítají a uvádí i příčiny, proč tomu tak je. Za jeho přijetí se stavěl především Ota Ondroušek, dlouholetý a znamenitý speleolog Absolonovy skupiny. Za přijetí se stavěl tak vehementně, že dokonce nešťastně prohlásil, že „se Klubu zmocní pro dr. Absolona“. To se samozřejmě výboru nelíbilo a výsledkem bylo, že se výbor na návrh hospodáře Karla Rézla a místopředsedy doc. Kostroně usnesl na Ondrouškově vyloučení. Podle Bočka by však stačila jen důtka, ale jednalo se bohužel o jednomyslné usnesení výboru.

Speleologický klub má letos štěstí v získávání finanční pomoci na svou činnost. MŠO poslalo na výzkum 5 000 Kč a tutéž částku i ZNV v Brně. Zemský výzkumný a plánovací úřad poskytl 7 000 Kč. Vedle toho ZNV v Brně povolil mimořádný příspěvek na vybavení nezbytně nutné pro další postup v Býčí skále, a to 30 000 Kč. Jednalo se o poměrně velké finanční příspěvky, které dokazují, že Klub byl brán jako seriózní organizace zastřešující všechny amatéry a odborníky pracující v Moravském krasu.

Včera, tj. 9. ledna 1947, došlo povolení z ministerstva informací k vydávání

časopisu pod názvem Československý kras. A. Boček žádá dr. Homolu o příspěvek do prvního čísla, a to buď z jeho výzkumu ve Slezsku nebo z Českého krasu. Zároveň se s podobnou prosbou obrací i na prof. Kettnera a na dr. Rotha. Počítá i se spoluprací speleologů ze Slovenska (prof. Krička–Budinský).

V další části se obrací ke speleologickým problémům. V jeskyni Drátenické (střední část Moravského krasu) uvádí nové objevy chodby s krápníkovou výzdobou a propasti vedoucí podle něho k tekoucímu Křtinskému potoku. Doufá, že ještě tento rok se jim podaří spojit jeskyně Mariánskou, Drátenickou a Výpustek v jeden přirozený celek. Do Výpustku instalují asi 150 m kolejnic s vozíky, aby jej mohli uvést do původního stavu. „Abychom se dostali opět k vyústění propastí a do spodního patra, bude se jednat o strašnou nádeničinu.“ Pan Jalový dostal 38 000 Kč na totéž v Kůlně a postupoval tak neodborně, že Státní památkový úřad ani nehodlá mu přidělené peníze poslat.

Na počátek října letošního roku chystají organizovat speleologickou konferenci. Zároveň připravují speleologický kurz pro členy Klubu. Byl by to již druhý kurz, první proběhl již minulý rok. Tištěný program by měl být hotový do týdne. Na rozdíl od prvního, který byl určen i pro širokou veřejnost, v tomto případě je určen jen pro zvýšení znalostí speleologů Klubu.

V létě roku 1947 došlo k vyčerpání Šenkova sifonu v Býčí skále, a to benzinovým agregátem. Podle A. Bočka mohlo přitom dojít ke katastrofě, k otrávení několika speleologů výfukovými plyny. Ještě téhož léta se však Šenkův sifon opět naplnil „záhadným způsobem“ vodou.

Tehdy si s tímto problémem ještě nevěděli rady. Poněvadž další čerpání benzinovým agregátem nepřipadalo v úvahu, snažili se do tohoto problému zaangažovat Západoslovanské elektrárny. Díky pomoci Vysoké školy zemědělské, Moravského zemského muzea byl zaveden el. proud do jeskyně, a to až k Šenkovu sifonu. Tak mohlo opět dojít k vyčerpání vody na velmi nízký stav, který již dovolil jeho přeplutí. Pro přeplutí byl zhotoven dřevěný vor a zapůjčen čln. A tak zbývá překonání dalšího sifonu na dnešním konci Býčí skály.

Výroční zpráva za rok 1947 bude vydána tiskem nebo cyklostylem.

Praha, 14. ledna 1948

Dr. Homola dostal od A. Bočka nabídku na spolupráci při vydávání časopisu Československý kras. Text nabídky se nezachoval. Dr. Homola nabídku nezamítá, ale chce být samozřejmě o obsahové stránce více informován. Jedná se o nový časopis a není jednoduché promyslet, jak bude obsahově vypadat. Bude to celostátní časopis zaměřený populárně nebo převážně vědecky? Poněvadž se předpokládá, že články budou psány česky, jsou nutná cizojazyčná resumé, spíše delší než kratší. Kdo tato resumé provede, a to pokud možno zdarma. Další otázkou jsou obrázky a mapové přílohy, což zase souvisí s formátem časopisu a samozřejmě i s finančními možnostmi. Dr. Homola zjistil, že výroba časopisu, který by vycházel 4× za rok, přibližně s 10 obrázky a se dvěma mapovými přílohami, by stála ročně asi 80–100 000 Kč. Jeho maximální cena by potom byla asi 100 Kč za jeden ročník, takže by bylo zapotřebí nejméně

1 000 odběratelů, aby se náklady uhradily. Je vůbec možné tolik odběratelů získat? Důležité by bylo najít i tiskárnu, která by byla schopná časově plnit svoje závazky – jedná se o čtyři čísla během roku. K tomu je nutné ještě domyslet obsazení redakce.

Jistě to není vše, co nově vydávaný časopis vyžaduje. Jestliže si přitom uvědomíme, že nikdo z tehdejších členů Klubu neměl ani nejmenší ponětí o tom, co vydávání takového časopisu znamená, je nutné jen kladně hodnotit, že k vydávání vůbec došlo. Podle mého názoru předešlé vybudování organizačního sjednocení speleologů do jedné základny, do jednoho Speleologického klubu, nebylo nic proti tomu, co je čekalo při realizaci vydávání nového časopisu. Je i možné, že si to vůbec při své žádosti o časopis plně neuvědomovali.

Brno, 25. ledna 1948

Předseda Boček reaguje bezprostředně na předešlý dopis a na uvedené předpoklady nutné pro vydávání nového časopisu a píše, že již při diskusi o jeho zakládání vše uvážili. Přitom uvádí doc. Skutila jako toho, který se těmito problémy zabýval. Z toho by vyplývalo, že hlavním iniciátorem musel být s nejvyšší pravděpodobností doc. Skutil. Dále píše, aniž by uváděl jména, že právě v těchto dnech se obrací na celou řadu odborníků s požadavkem o spolupráci v redakční radě. Počítají s tím, že by pocházeli z Čech, hlavně z Prahy, dále z Moravy a i ze Slovenska. Časopis by se měl stát mostem spojujícím roztroušené jeskyňáře. Měl by být otevřen všem vědeckým disciplinám, které souvisejí s krasovými výzkumy. Resumé budou v jazyce anglickém, francouzském a ruském. Zde

si možná neuvědomují, že na jedné straně mluví o odborných vědeckých člancích, na druhé straně však o aktivní účasti jeskyňářů, kteří budou mít jistě poněkud jiný názor na jeho obsah. Formát bude takový, jaký má Vlastivědný věstník moravský. Ročně budou vycházet čtyři čísla. Z počátku, a to i podle povolení ministerstva informací, se bude tisknout 750 výtisků.

Těžko si dovedu představit, co vše musel výbor Klubu v této době řešit a kolik času a námahy to vyžadovalo.

Praha, 27. ledna 1948

Dr. Homola přijíždí tento týden (31. ledna) do Brna. Chce navštívit Moravský kras, především jeho střední část (Býčí skálu). Uvádí přesný časový program příjezdu a žádá o setkání se speleology, kteří tam pracují. K dopisu přikládá koncept zprávy o Windračkové plánu Sloupské jeskyně.

Brno, 2. března 1948

Pokud se týče Windračkova plánu Sloupské jeskyně, vynaložil A. Boček při jeho hledání velkou námahu, a to jak osobním jednáním (Báňský úřad v Brně, Olomouc, MNV Jedovnice), tak i korespondenčně s možnými informátory a korporacemi. Vše však bylo bezúspěšné. Nakonec přišel za ním Ota Ondroušek a řekl mu, že dotýčný plán se nachází u prof. Absolona. Toto konstatování končí zajímavou větou. „Bude to tedy s tímto plánem asi takové, jako s těmi kovovými tabulkami z Macochy, které má též doma a které jsem před lety viděl v zásuvce jeho psacího stolu.“

Politický převrat se projevil i ve Speleologickém klubu. A. Boček píše, že ve

spolku se ustavil akční výbor, který se správním výborem (*pozn. autora: není mně jasné s jakým*) kooperuje v nejpřátelštější shodě.

Hodnotí i ukončený speleologický kurz. Píše o velkém úspěchu, z řad členů bylo přihlášeno a pravidelně chodilo přes 70 speleologů, a to nejen z Brna a z nejbližšího okolí, ale i ze vzdálenějších míst. Kladně hodnotí, že pokud viděl, posluchači si dělali při přednesu i poznámky. Výbor nechce zůstat pouze při teoretických přednáškách, ale do budoucna připravuje i kurz základního vybavení pro speleologickou práci, měřičské přístroje a další speleologickou techniku, aby se jeskyňáři mohli poučit i o konkrétní praktické práci v jeskyních.

Praha, 12. března 1948

Netrvalo to ani týden, když A. Boček mohl zjistit, jak se s ustanoveným akčním výborem ve Speleologickém klubu diametrálně mýlil. Zprávu o tom dostal až z Prahy, a to od dr. Homoly, který ho informuje o silném rozladění pana ředitele Maximoviče z ministerstva. Ve svém dopise píše následující. Pan ředitel je silně zaujat vůči Klubu hlavně pro počínání akčního výboru, který zřejmě vyloučil některé z členů a ti si stěžovali. Vyslovil zcela nepokrytý názor, že akční výbor porušil hrubě směrnice a že zřejmě převládla osobní hlediska. Nerozhodoval o věcech politických, ale o věcech týkajících se členské kázně a zneužití pravomoci udělené spolkem, tedy o delikttech, které spadají do rozhodování výboru nebo valné hromady. Hlavní úlohu zde tedy hrály osobní spory.

Nebyla tedy situace taková, jak ji líčil

ještě před týdnem A. Boček. Jednání akčního výboru jen potvrdilo, že mezi jednotlivými speleology stále převažovala osobní nevraživost a vznik akčního výboru jen umožnil ji oficiálně zvýraznit. Není vyloučeno, že A. Boček mohl být sám velikostí této nevraživosti překvapen, a i když jistě o ní věděl, nepředpokládal, že může dojít až tak daleko.

A znovu se otevírá kauza speleologa Jiřího Vodičky, který byl podle A. Bočka vyloučen z Klubu pro řadu nekorektností, které způsobil jako jeho jednatel. Z ministerstva dostal pan Vodička potvrzení, že po odborné stránce nemají námitek proti vydání povolení k bádání v Moravském krasu. Mohli by zakročit jen tehdy, byly-li by vzneseny závažné námitky proti jeho činnosti. Jinak je to jen věc majitele pozemku, dostane-li badací povolení nebo ne. Pokud by snad zfalšoval některé doklady, jak bylo naznačováno, má Klub možnost jej zažalovat.

Všechno nasvědčuje tomu, že po dvouleté relativně klidné situaci se opět začíná mezi pracovníky Krasu projevovat rivalita, která poznamenávala celé dřívější období. Že to je na škodu věci, nemusím jistě dodávat.

Pokud se týče výzkumu v Hladomorně (s. část Krasu), je ministerstvo ochotno dát panu Prorokovi souhlas, za předpokladu, že o něj požádá podobným způsobem jako J. Vodička, tj. s doporučením některé vědecké instituce a s dobrozdáním brněnského Úřadu pro ochranu přírody.

Závěr ministerstva, respektive jeho ředitele pana Maximoviče, je pro existenci Klubu velmi negativní. Nynější poměry se mu vůbec nelíbí a došlo to tak daleko, že by byl jen rád, kdyby o Moravský kras

se starala nějaká instituce určité vědecké váhy a autority. Tu u Speleologického klubu nevidí. Na základě získaných zkušeností bude zastávat názor státních lesů a statků, to je, že vědecká správa a výzkum by měl přejít do kompetence Národní kulturní komise.

Toto je výsledek neustálých sporů, které zřejmě již přesáhly únosnou mez a svým způsobem znevázily všechny kladné výsledky, kterých bylo po válce dosaženo.

Ale ani toto není ještě všechno. Postup akčního výboru velmi silně uškodil Klubu i u Úřadu pro ochranu přírody. Dr. Homola sám měl možnost nahlédnout do dvou dopisů akčního výboru a má tentýž dojem, že se ve všech případech jedná o vyřizování osobních sporů. A má strach, aby členové na valné hromadě tento postup neschválili. Zcela správně dodává, že jestliže se jedna strana dopustí nějakých poklesků, není to důvodem, aby ji druhá strana napodobovala. Prestiži Klubu by mnohem více prospělo, kdyby akční výbor na svém rozhodnutí netrval a odvolal své nekompetentní rozhodnutí. „Ti, kteří chtějí opravdu pracovat,“ dodává dr. Homola, „toto gesto s vděčností přijmou, a ti, kteří jdou za osobní slávou, asi nabídku odmítnou a ne-li, budou stále pracovat proti Vám. Vy však budete mít v rukou pádný argument, že jste měl dobrou vůli a že na Vás vina není.“

O dané situaci informoval dr. Homolu i Ota Ondroušek. Dr. Homola mu však nenapsal stanovisko ministerstva, aby ještě nepřiléval oleje. Měl dojem, že pan Ondroušek bere rozhodnutí akčního výboru za konečné, že není proti němu

odvolání. Dr. Homola jede na Slovensko na geologické mapování okolí jeskyně Domici a při této příležitosti by se chtěl u A. Bočka ještě zastavit. Zřejmě ho chce informovat o tom, co nechtěl do dopisu napsat. V závěru pak uvádí, co je cítit z celého textu, že Klub se dal na špatnou cestu a že někteří členové využili stávající situace k prosazení osobních zájmů. To vše samozřejmě vedlo k poškození dobrého jména Speleologického klubu.

Nadřízené složky dospěly podle dr. Homoly k závěru, že celou situaci bude nutné nějak řešit a že Klub tuto situaci není zřejmě schopen zvládnout. Uvažuje se o tom, zatím jen zcela neoficiálně, že povolán by mohl být jako odborník prof. Absolon, aby pod dozorem nějaké instituce vedl pokračování výzkumných prací v Moravském krasu. Co by to pro Klub znamenalo, je jasné.

Brno, 17. 4. 1948

Na výše uvedený dopis kupodivu A. Boček nereaguje. Je však pravděpodobné, že si o této situaci promluví při návštěvě dr. Homoly v Brně nebo druhá možnost je, že dopisy již neexistují.

V květnu vyjde první číslo Československého krasu. A. Boček se obrátil do Prahy na pana prof. Kettnera, dr. Málka, doc. Kunskeho a dr. Rotha s prosbou, aby přijali místa v redakční radě. Se stejnou prosbou se obrátil i na prof. Kričku–Budinského na Slovensku. Na vydání prvního čísla dostali finanční zálohu od Speleologického klubu. Uvedená formulace mě překvapuje, vypadá, jako by Klub nebyl vydavatelem. Předplatné za 4 čísla, tj. na jeden rok, bylo stanoveno na 100 Kč.

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Ferry 80

Někdy na přelomu 40. a 50. let se v Českém krasu objevil čiperný štíhlý mladík s kloboukem a zajímal se o jeskyně. Snad první byly jeskyně v lomu Na Chlumu, tehdy nejdelsí a největší prostory Českého krasu. Také kopání v krasovém vývěru Císařské rokle tehdy asi inicioval on. S objevitelským boomem na Zlatém koni však záhy posílil badatele Koněpruských jeskyní. Dobře zapadl mezi Kukly, Ložky, Prošky či Fejfary a stal se také jednou z hybných pák Krasové sekce Společnosti Národního muzea, která měla na starosti nejen výzkum Koněpruských jeskyní.

Vystudovaný geolog nastoupil do Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze a jeho profesní náplní se stala ochrana geologických lokalit, posuzování záměrů geologického průzkumu a těžby nerostných surovin a zejména jeho koníček – ochrana a využívání krasu a jeskyní a vše, co s tím souvisí.

Tak se mohl dál podílet na přípravě zpřístupnění Koněpruských jeskyní, na výzkumu a dokumentaci Chýnovské jeskyně a zejména posléze na objevování, průzkumu, dokumentaci a zpřístupňování Bozkovských dolomitových jeskyní, které de facto celé osobně řídil.

V době, kdy slovenští jeskyňáři věnovali svoji badatelskou pozornost jeskyním, byl první, kdo organizoval expedice do jejich propastí. Zejména do propastí Juhoslovenského krasu (nyní Slovenský kras), tehdy nejhlubších v Československu. S tím souvisel i vývoj průzkumných metod a speleologické lezecké techniky, tolik potřebné a přitom odlišné od potřeb jeskyňáře v českých zemích.

Nešlo mu jen o expedice a nějaký průzkum. Mimořádnou pozornost věnoval komplexní a pečlivé dokumentaci všech navštívených lokalit. Je autorem snad nejpodrobnějšího mapování jeskyní, tzv. topograficko-morfologické mapy. Je zakladatelem systematicky vedeného archivu Krasové sekce, který se stal základem dnešního ústředního archivu České speleologické společnosti. Byl také jedním ze zakladatelů a místopředsedou České speleologické společnosti, držitelem její zlaté medaile a posléze čestným členem.

Asi to bylo dlouholeté působení v „pamáťáku“, co jej přivedlo k zájmu o historické podzemí (pro které zapálil další následovníky), k řešení historických

záhad a sblížilo jej také s významnými osobnostmi církevního života. Tak se jako geolog pustil do záhady drahých kamenů na Karlštejně a v katedrále Sv. Víta a po 600 letech jednoznačně prokázal jejich původ. Stal se jedním z našich uznávaných heraldiků. Stal se magistrálním rytířem Řádu maltézských rytířů. Po sametové revoluci byl prvním ředitelem odboru památkové péče na nově konstituovaném Ministerstvu kultury a poté ředitelem Matice náboženské tamtéž. Přes to všechno zůstal bodrým

a nezištným kamarádem, a to i napříč pokoleními, protože ta pokolení vychoval nebo se stal jejich vzorem.

Dnes svůj čas tento stále čiperný chlapík spravedlivě dělí mezi všechny zmíněné zájmy (a rodinu), jeskyně samozřejmě nevyjímaje.

Ten chlapík se jmenuje RNDr. František Skřivánek a je čerstvým osmdesátníkem!

Ať Ti slouží zdraví ještě hodně dlouho!

jh

Ferry Skřivánek, Jarda Hromas a Pavel Nosek na portrétech Káji Saudka z r. 1993.

„Jeskynní kluci“ JARDA (Hromas) a PAVEL (Nosek)

Dvě velké osobnosti, velcí kamarádi, které mám tu čest znát od roku 1978, kdy se zrodila organizace na svou dobu nevídaná. Již v té době měli v jeskyních leccos nalezeno, naobjevováno a nako-páno. A tak se s vervou pustili do nové činnosti a na dlouhou dobu se stali vůdčími postavami spolku, který můžeme dnes s trochu nadsázky považovat za jejich dítě – České speleologické společnosti.

A i když se jejich životní dráhy profesně rozešly, nadále jsem je potkávala spolu. Samozřejmě – kde jinde, než v jeskyních. Například letošní společná cesta po podzemních bludištích Bulharska a Řecka je krásným důkazem toho, že přátelství i speleologická vášeň stále trvají.

Blahopřeji oběma k letošní společně dosažené stočtyřicítce. A co této dvojici ještě popřát? Buďte i nadále duchem jeskynními kluky.

Dana Bílková

Jubileum Jiřiny Audyové

Jiřina Audyová se narodila v červenci roku 1943 v malé jihočeské obci Břehov. Po ukončení základní školy vystudovala střední zdravotnickou školu v Brně, kde již zůstává a pracuje jako metalografka na VUT. Vzhledem k jejímu kladnému vztahu k přírodě netrvalo dlouho a zamilovala si blízký Moravský kras a jeho podzemí. Již v roce 1966 vstupuje do Speleologického klubu Brno a zapojuje se do výzkumu Býčí skály a okolních jeskyní. Následně se pak účastní výzkumů s nově vzniklou Holštejnskou skupinou v ponorné oblasti Bílé vody. V roce 1967 se stává členkou Pustožlebské skupiny a podílí se na výzkumu závrtů severně od Macochy. V Dámském závrtu, jehož otevírku iniciovala, dochází k objevu propastovité jeskyně. V dalších letech spolupracuje na výzkumu, dokumentaci a objevech v závrtch U hrušky, Okrouhlík, v jeskyních U čtyř vchodů,

Řečiště a Pod lucerkou. Aktivně se účastnila rozsáhlého projektu „Základní mapování krasu“ a osobně se zasloužila

o pasportizaci jeskynních vchodů. Při této 6 let trvající fyzicky náročné činnosti, vyžadující horolezeckou zdatnost, bylo v terénu označeno a zdokumentováno 1 220 jeskynních vchodů.

V roce 1977 se Jiřina stává jedním ze zakládajících členů speleotopografické skupiny Topas a po řadu let obětavě pracuje jako jednatelka. Podílí se na výzkumné a dokumentační činnosti v Moravském krasu i na organizování exkurzních výjezdů do zahraničí.

Svůj upřímný vztah ke krasové přírodě vyjádřila osobitým textovým

doprovodem a popisným textem vyobrazených jeskyní jako spoluautorka obrazové publikace Moravský kras – Čas a kámen.

I přesto, že ze zdravotních důvodů byla nucena částečně svoji jeskyňářskou činnost omezit, nadále zůstává aktivní členkou skupiny a je zapojena do dění České speleologické společnosti. Jubilantka v letošním roce slaví sedmdesátku. Popřejme jí hodně zdraví a ještě spoustu let pohody ve svébytné společnosti jeskyňářů a jeskyní, kterým obětavě zasvětila celý svůj život.

Josef Pokorný, dědek praštěný jeskyněmi

Nikde to moc nevytruboval, že právě v roce 2013 bude slavit své osmdesátiny, takže ani mezi námi, členy triumvirátu (SE-3) se toto téma neprotřásalo. Josef je prostě „jeskynní zarputilec“, který je přesvědčen, že než „to zabalí“ tak ještě trochu přeorá Moravský kras svými myšlenkami, které neúnavně láduje do svého počítače. Po smrti své ženy, která mu byla opravdovou životní oporou, vychovatelkou tří synů a spoluvychovatelkou plejády mladých lidí na táborech v přírodě, se začal plně věnovat tomuto teoretickému a hypotetickému výzkumu Moravského krasu.

Josef pochází z prostředí dělnického Juliánaova a vyrůstal v poctivosti k práci

i lidem. Dnes se tohle moc nenosí a proto se nechal „vyústrkovat“ od Himmelovců, i když se s tím vnitřně nikdy nesmířil.

Ve své osmdesátileté „čipernosti“ chce být krasu užitečný. Všichni, kteří Josefa znáte, si musíte „vytrpět“ až bezbřehé pohledy na celou řadu problémů a lidí kolem. Jeho krédem je posuzování každého z té lepší stránky a to téměř za každou cenu. Inu, stará škola. Proto Ti, Josefe, k Tvým kulatinám přejeme, aby Ti láska k jeskyním zůstala nadále, zdravotíčko nezdadlo a kamarádi neopustili Moravský kras v touze po dobrodružstvích daleko za hranicemi naší rodné Moravy.

Ladislav Slezák

Milan Moravec sedmdesátníkem

Životní jubileum 70 let oslaví 9. 11. 2013 významná osobnost české a hlavně moravské speleologie, Milan Moravec. Začínal se speleologií v roce 1965 ve skupině jeskyňářů kolem Oldřicha Mrázka, která působila v oblasti severomoravského krasu. V letech 1968 až 1975 byl jako profesionální speleolog zaměstnán v Krajském vlastivědném ústavu v Olomouci, kde jako vedoucí speleoskopiny měl na starosti provoz a výzkum přístupných jeskyní severomoravského krasu. Od roku 1978 pracoval ve Středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci, kde dohlížel na chráněná území v krasových oblastech severní Moravy. V roce 1979, po vzniku ČSS, sdružil zájemce o výzkum krasu na severní Moravě a byl zvolen předsedou krajského výboru ČSS. Tuto funkci vykonával až do zrušení krajských výborů začátkem 90. let. Řídil rovněž stanici č. 4 Speleologické záchranné služby Olomouc.

Jako dlouholetý předseda ZO ČSS 7-05 se zasloužil, kromě výzkumu jeskyní, rovněž o zřízení speleoterapeutické

léčebny Mladeč. Mezi členy ZO, kteří se podíleli na vzniku léčebny, byl např. přednosta oddělení alergologie a klinické imunologie doc. MUDr. Horymír Malota, CSc., primář tohoto oddělení MUDr. Stanislav Boháč a také doc. Vladimír Panoš, v letech 1978–1990 předseda ČSS. S ním Milana Moravce pojilo i osobní přátelství. Postupně ZO 7-05 pod vedením Milana Moravce vybudovala nestátní zdravotnické zařízení Dětská ozdravovna Vojtěchov, která je v provozu doposud. Na jejím vybudování se podíleli jeskyňáři z celé severní Moravy, kteří odpracovali na zprovoznění ozdravovny 85 000 dobrovolných brigádnických hodin.

Milan Moravec přednášel na mnoha domácích i zahraničních sympoziích. Účastnil se rovněž zahraničních expedic do evropských krasových oblastí.

Přejeme Milanu Moravcovi pevně zdraví a životní pohodu do dalších let.

*Radek Kopecký
(ZO ČSS 7-09 Estavela)*

Toník Matal osmdesátiletý

To to uteklo. Osmdesát let. Dne 3. 7. 1933 jsi, Toníku, spatřil světlo tohoto světa. Téměř nachlup ve stejném čase, kdy byla spuštěna celá plavba v Punkevních jeskyních, ve kterých jsi pak strávil spoustu času bádáním.

Poprvé jsem se tam s Tebou setkal po více než 50 letech Tvého života. Já,

jako mladý jeskyňářský elév, pro kterého byli všichni nad 30 starci nad hrobem a Ty, životem protřelý, zkušený jeskyňář. Zrovna probíhala badací akce ve Skleněných domech, kde jsme čerpali studnu v Divoččině. Ale Tvá jeskyňářská kariéra začala už mnohem dříve.

V roce 1953 jsi objevil v olomučanské

knihovně výtisk Ab-solonova Moravského krasu někdy z roku 1910. To byl ten první impuls, ta rána, která Tě nakopla k hlubšímu poznávání jeskyní a dalších krasových útvarů.

První explorační jsi zažil v roce 1954.

Jako student jedovnické průmyslovky jsi, spolu se svými profesory a spolužáky, prolézal různé jeskyně – např. Rudické propadání nebo Ostrovské Vintoky. Pak už to šlo ráz na ráz. V roce 1958 jsi spolupracoval s F. Němcem na průzkumu jeskyně U javora, pracoval opět v Rudickém propadání (1960), byl jsi u objevu Němcovy jeskyně č. 2 (1962), následovaly průzkumy v Býčí skále (1972) atd., atd. To všechno s jeskyňářskou skupinou z ČKD Blansko.

Jedním ze zlomových dat Tvého života byl 6. březen 1984, kdy 12. zasedání ÚV ČSS schválilo založení nové skupiny a to 6–20 Moravský kras. Ano, i Tvůj podpis je na prvním listě kroniky. Skupina se pomalu rozjížděla, nejprve se konaly exkurze (jeskyně č. 17, Pustožlebská zarděná, Němcovy jeskyně, Hlubokáč aj).

V roce 1985 konečně začaly první pracovní a průzkumné akce a to v Dantově pekle v Kateřinské jeskyni, aby je o rok později nahradily Skleněné dómy. Vydrželi jsme a byli jsme odměněni objevem Katedrály. Pamatuji

si to jako včera. Já, mladé ucho, na čelbě a za mnou opora a doyen skupiny. Vydechovaný vzduch se dal krájet, materiál už nebylo kam dávat a najednou to bylo. Volná prostora. Na to se nezapomíná.

Nemohu však zapomenout ani na společné chvíle strávené na mimojeskynních akcích, ať už to bylo čištění studní, pravidelné dýchánky na Lenčáku nebo oslavy Silvestra na Tvé chaloupce na Oboře.

Po převzetí Michalky jako skupinové základny jsi začal obcházet okolí a hledat zajímavá místa, která by šla otevřít. Našel jsi je. Dlouho jsme se bránili, dlouho odolávali, ale nakonec jsi si tu jeskyni doslova vymodlil. Když jsme v prosinci 2011 provedli první pokusný průkop, určitě jsi netušil, kolik práce a úsilí bude potřeba, než se dostaneme tam, kde jsme teď. Dóm, nazvaný

Osmdesátka, necht' je důkazem, že na věku skutečně nezáleží. Důležitý je elán a chuť do práce.

Přeji Ti, Toníku, za nás za všechny, ať Ti elán a chuť do bádání vydrží co

nejdéle, ještě hodně objevů, pevné zdraví a spoustu úspěšných společných jeskyňářských akcí.

Zdař Bůh!

Michal „Shunt“ Šenkýř

Jubilanti z Podještědí

V naší ZO 4–01 Liberec se letos dva členové dožili významného výročí. První z nich je **Ladislav Tomáš** zvaný Ládík, skromný, dobrosrdečný, velmi oblíbený, se kterým lze stále počítat na všech pracovních akcích i přes krásné výročí 70 let, které oslavil letos 8. září. Jeho menší postavu lze vidět nejen v samém víru dění, ale i malinko postávající bokem s kamerou, jak vše pečlivě natáčí a dokumentuje. Kamera se stala jeho stálou společnicí už v 80. letech 20. století a tak mu naše organizace vděčí za krásnou, ucelenou video dokumentaci našeho konání, hrabání a jiných aktivit. Ládík dokázal točit nejen na povrchu, ale i hluboko v podzemí, téměř do 60 let slaňoval do propastí a v loňském roce absolvoval v relativní pohodě i celou Hrušovskou jeskyni.

Druhým oslavencem je **Reiner Horušícký** zvaný Dominik. Ten oslavil 80. výročí svého narození 15. 6. tohoto roku. Svůj život zasvětil bádání a výzkumu v Ještědském krasu, který je mu tak podobný. Oba, Dominik i Ještědský kras, mají spoustu tajemství a každou chvíli dokáží něčím dosud netušeným překvapit a posunout naše vědění a znalosti kupředu.

Jeskyňářství se začal věnovat už v r. 1956, kdy ve svých 23 letech společně se svým bratrem Bohumilem

prozkoumali Západní jeskyni ve Vápeném vrchu u Jitavy, kde v té době oba žili. O rok později se stal zakládajícím členem liberecké Krasové sekce při Národním muzeu v Praze, kterou pak i vedl. Tato vznikla v Severočeském muzeu a mezi zakládajícími členy byli i jiní velikáni té doby, jako například Gustav Ginzl, kterého proslavil Hnojový dům na Jizerce či spisovatel, přírodovědec a neotopýrolog Miroslav Nevrlý, který oslavil stejné jubileum 29. 10. 2013. Dominik se věnoval průzkumu jeskyní nejen v Ještědském krasu, ale také na Slovensku, odkud pochází i někteří jeho předci. Velkou jeho předností jsou i jeho německé kořeny, kdy díky dokonalému ovládnutí českého i německého jazyka mohl bádát nejen ve speleologických oborech, ale také zkoumat zdejší historii, pročítal a čerpal informace z původních německých spisů a kronik. Taktéž vždy udržoval dobré vztahy a příhraniční spolupráci s německými jeskyňáři. Všichni členové naší ZO více či méně navazují na výsledky jeho práce a je nám všem ctí, že tento zakladatel naší organizace, i přes vysoký věk a mnoho zdravotních problémů, je tu stále s námi a i nadále se v rámci svých možností pouští do nových projektů při výzkumu Ještědského krasu.

Oběma za naši ZO přeji ještě mnoho aktivních let, a aby jim zdravotní stav i nadále dovolil navštěvovat čarokrásné podzemí a pracovat v něm.

Daniel Horáček, místopředseda ZO

Mnoho spokojenosti, hodně zdraví a stále trvající přízeň jeskynních skřítků přejeme též dalším letošním jubilantům, Zdeňkovi Březinovi (ZO 1-01), Ladislavu Dvořákovi (6-04) a Arnoštovi Macurovi (ZO 7-01).

„Albeřice“ slaví 40 let od svého založení

Radko Tásler (ZO 5-02 Albeřice)

Je nám 40 let. Kéž by to tak bylo i s věkem několika zbývajících členů. Kdy přesně došlo k neoficiálnímu založení naší skupiny, si pochopitelně nikdo nevzpomene. Máme pouze fotografii z léta 1973, kdy jsme poprvé s celou tehdejší partou vstoupili do Albeřické jeskyně. „Založení“ pak proběhlo na chalupě na Lysečínách (z tohoto aktu jsou fotografie nepublikovatelné). Vždy jsme však byli malá skupina, což bylo dáno i tím, že jsme coby „Pražáci“ jezdili bádát do Krkonoš. A to bylo značně z ruky.

Východní Krkonoše byly tehdy z krasového hlediska velice málo probádané a tak se brzy dostavily první objevy (Albeřická Nová jeskyně, Krakonošova, Kravská propast aj.). Nejprve jsme nepracovali pod žádnou oficiální hlavičkou, později pak pod Krasovou sekci TISu. Česká speleologická společnost tehdy neexistovala, její součástí s oficiálním názvem Česká speleologická společnost, základní organizace 5-02 Albeřice jsme se stali až po jejím založení v roce 1979. Od roku 1979 jsme začali vyrážet na zahraniční akce (Slovensko tehdy nebylo zahraničí) především do propastovitých

jeskyní. Po výjezdech do Rakouska, Polska, Maďarska, Rumunska a Francie se nakonec naší zahraniční badací oblastí staly Julské Alpy. Za oceán jsme se poprvé dostali v roce 1987, ale to je již jiná kapitola naší historie, protože díky pádu bolševika se dalo jezdit téměř kamkoli. Nechceme teď vyjmenovávat úspěchy i neúspěchy doma i v zahraničí za dobu 40 let lezení do děr. Vždyť od objevení Bohemie na Zélandu

Foto 1 Radko Tásler se svým tehdejším jeskyňářským vybavením – rok 1973

Foto 2 Zakladatelé Albeřické skupiny. Vlevo nahoře Vladimír Hladký, dole zleva Stanislav Rob (zemřel roku 1982 na leukemii), Miroslav Rolc a Vladimír Náprstek. Radko Tásler fotografuje a Pavla tenkrát rodiče na podobné akce nechtěli pouštět.

za chvíli uplyne 25 let! Chceme jen trochu připomenout, že ještě existujeme.

S činností v zahraničí je to již slabší (to je naším průměrným věkem) a jeskyňně nám v domovské krkonošské oblasti „docházejí“. Soustřeďujeme se tak na historické podzemí, ale jsme trochu líní o tom více psát. Nových objektů a různých příběhů je celá řada. Snad to napravíme.

K oslavě výročí bude v Trutnově velká výstava, jejíž část potom přestěhujeme do Muzea podzemí Krkonoš v Černém Dole. Jako dárek jsme obdrželi z mikroprojektu v Euroregionu Glacensis (reg. č. CZ.3.22/3.3.02/12.03522) peníze na natočení filmu „Filmové toulky po dole Kovárna“. Snad to do Speleofóra bude hotové.

Chýnovská jeskyně oslavila v letošním roce 150. výročí objevení

K tomuto výročí uspořádala SCHJ několik akcí, koncertů a výstav. Návštěvníci si mohli prohlédnout výstavu fotografií netopýrů žijících na území ČR, v prostorách jeskyně se seznámili s historií jejího objevení, výzkumu a zpřístupnění. Konaly se speciální prohlídky veřejnosti nepřístupných prostor a noční prohlídky, koncerty skupiny Nezmaři a Jaroslava Svěceného.

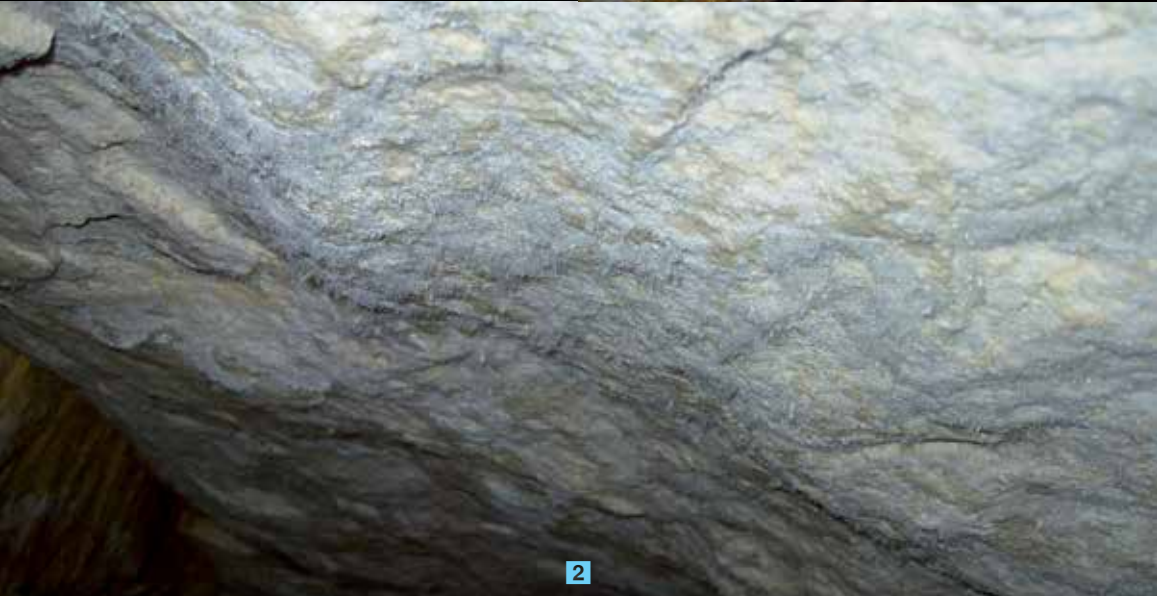
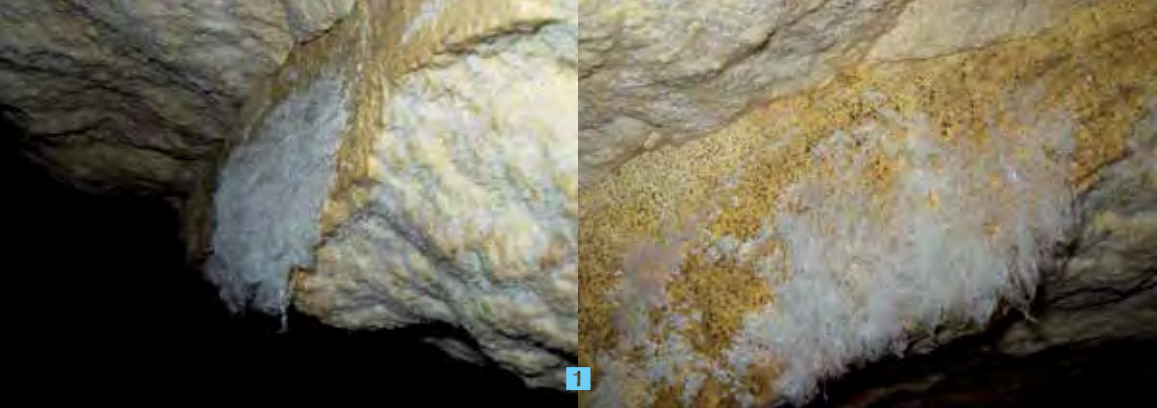
Seminář k 150. výročí objevení jeskyňně byl určen laické i odborné veřejnosti.

Kromě odborných referátů z různých vědních oborů zde zazněla i autentická vyprávění z úst přímých účastníků objevů a průzkumných prací.

-red-

16. MEZINÁRODNÍ SPELEOLOGICKÝ KONGRES V BRNĚ

